

รายงานการวิจัย

การสร้างสรรคัลวดลายและผลิตภัณฑ์

ผ้าบาติกสู่ชุมชนผ่านวิถีเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

Creating patterns and batik products to the community
through the old town of Songkhla

ตะวัน ตนยะแหละ Tawan Tonyalae

สายใจ เบ็ญโສะ Saijai Bensoh

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

งบประมาณเงินกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม

ประจำปี พ.ศ. 2563

รายงานการวิจัย

การสร้างสรรค์ลวดลายและผลิตภัณฑ์
ผ้าบาติกสู่ชุมชนผ่านวิถีเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
Creating patterns and batik products to the community
through the old town of Songkhla

ตะวัน ตนยะแหละ Tawan Tonyalae
สายใจ เบ็ญโສ๊ะ Saijai Bensoh

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
งบประมาณเงินกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม
ประจำปี พ.ศ. 2563

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรม จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม ปีงบประมาณพ.ศ.2563 และเกิดขึ้นจากความร่วมมือของบุคคลหลายท่านทั้งสมาชิกในครอบครัว มิตรสหาย ผู้ให้ข้อมูล วิทยากร ผู้เข้าร่วมการถ่ายทอดองค์ความรู้ กลุ่มผู้ประกอบการ สीलาวดีบาติก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสงขลาบาติก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเก่าบาติก และกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาหัตถกรรมเส้นใย ที่ให้ข้อมูลและให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี จนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ทุกประการ ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์มอบความรู้ในการศึกษาข้อมูลแก่ผู้ที่ทำการศึกษาได้เป็นอย่างดี

นางตะวัน ตนยะแหละ

หัวหน้าโครงการวิจัย

กุมภาพันธ์ 2564

การสร้างสรรคัลวดลายและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกชุมชนผ่านวิถีเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ตะวัน ตันยะแหละ¹ และสายใจ เบ็ญโญ๊ะ²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาและ
สร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติกจำนวน 5 แบบ 2. เพื่อพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์สำหรับนักท่องเที่ยว
เมืองเก่าจังหวัดสงขลาจำนวน 10 แบบ 3. เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้และเพิ่มศักยภาพสู่กลุ่ม
ผู้ประกอบการให้มีความเข้มแข็งส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน
เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวเมืองเก่าจังหวัดสงขลาจำนวน 100 คน ผู้ประกอบการในแหล่ง
ท่องเที่ยวจังหวัดสงขลาจำนวน 10 คน ผู้ประกอบการและผู้สนใจเข้าร่วมอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้
จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา การ
คำนวณค่าสถิติพื้นฐาน แสดงค่าความถี่ และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าผลการรับรู้อัตลักษณ์ของนักท่องเที่ยวเมืองเก่าจังหวัดสงขลา มีค่าเฉลี่ย
3.90 S.D.=.63 อยู่ในระดับปานกลาง ผลความประทับใจของนักท่องเที่ยวเมืองเก่าจังหวัดสงขลา มี
ค่าเฉลี่ย 4.08 S.D.=.48 อยู่ในระดับมาก สามารถนำมาสร้างสรรค์ลวดลายผ้าจำนวน 5 แบบ ดังนี้ 1.
ลายจากสตรีทอาร์ต 2.ลายจากบ้านนครใน 3.ลายจากโรงสีแดง 4.ลายจากไอนิม 5.ลายจากกำแพง
เมืองเก่า ผลการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์สำหรับนักท่องเที่ยวเมืองเก่าจังหวัดสงขลาจำนวน 10
แบบ ดังนี้ 1.เสื้อเชิ้ตชาย 2.กระเป๋าคล้องถ่ายรูป 3.ชุดเดรสหญิงทรงหลวม 4.ชุดเดรสหญิงเข้ารูป 5.
ชุดเดรสเชิ้ตหญิง 6.กระเป๋าเอวกระโปรง 7.ชุดกางเกงผู้หญิง 8.เสื้อคลุมหญิงไม่มีแขน 9.เสื้อโปโลคอ
จิ้งจอก 10.กางเกงขายาว และผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ครั้งนี้ผลรวมการอบรมสร้างสรรค์ลวดลายผ้า
บาติกทั้ง 4 ด้านค่าเฉลี่ย 4.13 S.D.=.57 ระดับมาก แยกเป็น ด้านสถานที่ มีค่าเฉลี่ย 4.37 ค่า
S.D.=.88 ระดับมาก ด้านวิทยากร มีค่าเฉลี่ย 4.56 S.D.=.72 ระดับมาก ด้านความรู้ก่อนการ
สร้างสรรค์ลวดลายผ้า มีค่าเฉลี่ย 3.16 S.D.=1.14 ระดับปานกลาง ด้านความรู้หลังการสร้างสรรคัลวดลาย
ลวดลายผ้า มีค่าเฉลี่ย 4.25 S.D.=.69 ระดับมาก ผลรวมการอบรมผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกทั้ง
4 ด้าน มีค่าเฉลี่ย 4.17 S.D.=.62 ระดับมาก แยกเป็น ด้านสถานที่ที่มีค่าเฉลี่ย 4.44 S.D.=.60 ระดับ
มาก ด้านวิทยากร มีค่าเฉลี่ย 4.69 S.D.=.41 ระดับมาก ด้านความรู้ก่อนการผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้า
บาติก มีค่าเฉลี่ย 3.17 S.D.=1.36 ระดับปานกลาง ด้านความรู้หลังการผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์
ผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 4.2 S.D.=.71 ระดับมาก

คำสำคัญ : การสร้างสรรค์, ลวดลาย, ผลิตภัณฑ์, ผ้าบาติก, ชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

¹ หลักสูตรสาขาวิชาการออกแบบแฟชั่นและสิ่งทอ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

² สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

Creation Patterns and Batik Products to the Community through the Old Town of Songkhla

Tawan Tonyalae³ and Saijai Bensoh⁴

Abstract

The purposes of a research, entitled were to 1) investigate identity of people in Songkhla Old Town Community and create 5 batik prints, 2) develop product prototypes for tourists in the community, and 3) transfer knowledge and develop batik producers' competency to promote sustainable tourism in Songkhla. Data were collected from 100 tourists in Songkhla Old Town, 10 batik business owners in the area, and 50 people participating in a batik workshop using a questionnaire and an interview. Descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation was applied for data analysis.

Results showed that the perceived identity of Songkhla Old Town was average (mean=3.90 and S.D.=.63), while the satisfaction of the respondents towards traveling in the area was high (mean= 4.08 and S.D.= .48). They could be integrated in creating 5 batik patterns including 1) the street art, 2) Baan Nakhon Nai, 3) Rong Si Daeng, 4) the ice-cream shop, and 5) Songkhla Old City Wall. Moreover, 10 product prototypes were created. These included 1) a tonic shirt, 2) a camera bag, 3) an oversized dress, 4) a bodycon dress, 5) a dress shirt, 6) a tote bag, 7) a jumpsuit, 8) a long sleeveless cardigan, 9) a stand collar polo, and 10) a pair of harem pants. Regarding the batik workshop, the participants' overall satisfactory level was high (mean= 4.13, S.D.=.57). When considering each aspect, it was found that the satisfaction towards the training location and the trainer was high, 4.37 (S.D. = .88) and 4.56 (S.D.=.72), respectively. In contrast, the knowledge before attending the training was average with the mean of 3.16 (S.D.=1.14); however, after the participation, the mean climbed up to 4.25 (S.D.=.69) or in high level. In addition, the overall satisfactory level towards the product prototype training was high (4.17, S.D.=.62). To be specific, the means for the training location, the trainer, and the knowledge gained after participating the training were high with the means of 4.44 (S.D.=.60), 4.69 (S.D.=.41), and 4.2 (S.D.=.71), respectively. In contrast, the participants' knowledge before attending the training was average with the mean of 3.17 (S.D.=1.36).

Keywords: Creation, prints, products, batik, Songkhla Old Town Community

³ Fashion and Textile Design Faculty of Architecture Rajamangala University of Technology Srivijaya

⁴ Songkhla Primary Education Service Area

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ทฤษฎี สมมุติฐาน และกรอบแนวความคิดของการวิจัย.....	3
คำถามการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์การวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
ทฤษฎีการสร้างสรรค์.....	5
การออกแบบลวดลายผ้า.....	7
การออกแบบผลิตภัณฑ์.....	8
ประวัติความเป็นมาและการผลิตผ้าบาติก.....	11
ประวัติความเป็นมาย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	30
ความหมายของอัตลักษณ์.....	43
อัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	45
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	50
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย.....	54
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	54
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	55

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
ผลการสอบถามความต้องการของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวด้านอัตลักษณ์ของย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลาต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์.....	59
ผลการสัมภาษณ์ความรู้ในด้านอัตลักษณ์การท่องเที่ยวของย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	76
ผลการสอบถามการสร้างสรรค์ลวดลายและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสู่ชุมชนผ่านวิถีเมืองเก่า จังหวัดสงขลาภายใต้โครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดองค์ความรู้.....	81
ผลการสอบถามการถ่ายทอดการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสำหรับนักท่องเที่ยว ภายใต้โครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดองค์ความรู้.....	87
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	93
อัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติก จำนวน 5 แบบ.....	93
สร้างสรรค์และพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์สำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่และต่างพื้นที่ย่านเมือง เก่าจังหวัดสงขลา จำนวน 10 แบบ.....	108
การถ่ายทอดองค์ความรู้และเพิ่มศักยภาพสู่กลุ่มผู้ประกอบการให้มีความเข้มแข็งส่งเสริมการ ท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน.....	123
ข้อเสนอแนะ.....	128
บรรณานุกรม.....	129

สารบัญตาราง

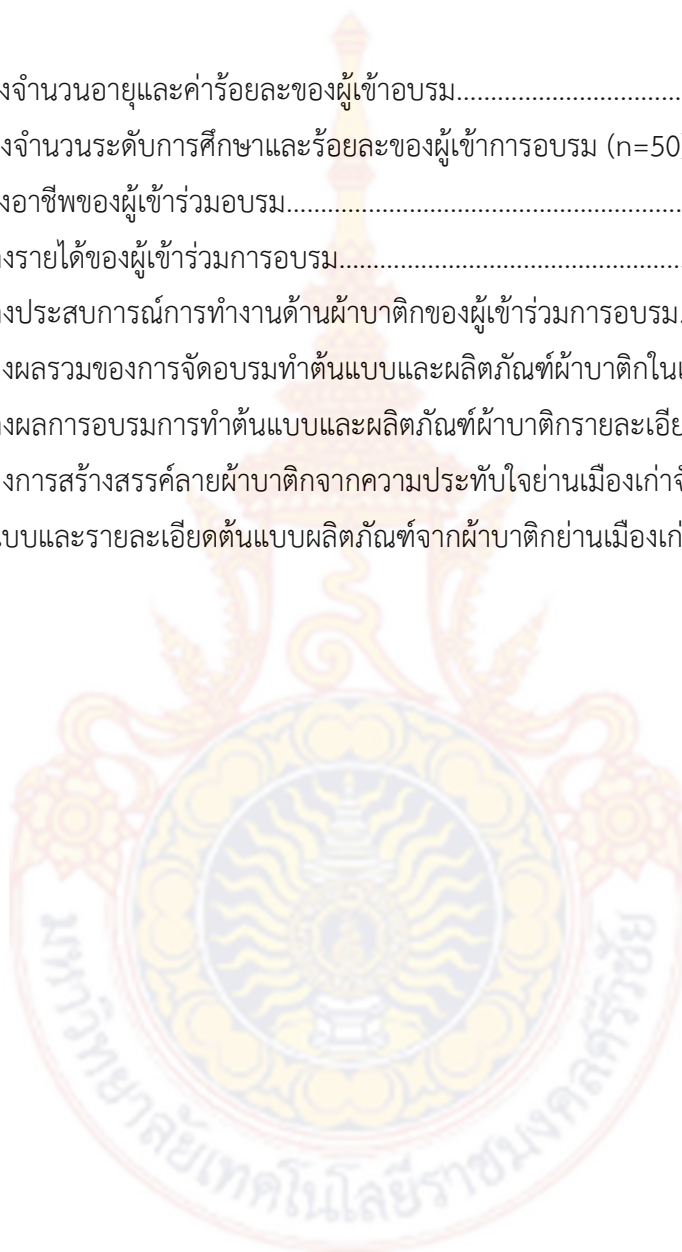
หน้า

ตารางที่ 1	แสดงจำนวนและร้อยละเพศของนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลา.....	59
ตารางที่ 2	แสดงจำนวนอายุและค่าร้อยละอายุของนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	60
ตารางที่ 3	แสดงระดับการศึกษาและค่าร้อยละอายุของนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	60
ตารางที่ 4	แสดงจำนวนอาชีพและร้อยละของอาชีพของนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	61
ตารางที่ 5	แสดงจำนวนรายได้และค่าร้อยละของนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	61
ตารางที่ 6	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของภูมิภาคของนักท่องเที่ยวในแต่ละภาคของนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	62
ตารางที่ 7	แสดงความถี่ของการเดินทางมาท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	63
ตารางที่ 8	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของการหาข้อมูลของนักท่องเที่ยวจากทางต่างๆ (n=100)....	63
ตารางที่ 9	แสดงการเคยเดินทางมาท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา(n=100).....	66
ตารางที่ 10	แสดงประเภทของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่ท่านสนใจในการเลือกมาเที่ยวที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (n=100).....	66
ตารางที่ 11	แสดงผลวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาจังหวัดสงขลา (n=100).....	70
ตารางที่ 12	แสดงลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (n=100).....	70
ตารางที่ 13	แสดงยานพาหนะของนักท่องเที่ยว (n=100).....	71
ตารางที่ 14	แสดงแรงจูงใจในการมาท่องเที่ยวที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (n=100).....	71
ตารางที่ 15	แสดงการรับรู้ในอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	72
ตารางที่ 16	แสดงความประทับใจในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	73
ตารางที่ 17	แสดงข้อมูลจำนวนและค่าร้อยละของจำนวนเพศ (n=50).....	81
ตารางที่ 18	แสดงจำนวนอายุและค่าร้อยละของผู้เข้าอบรม.....	82
ตารางที่ 19	แสดงจำนวนระดับการศึกษาและร้อยละของผู้เข้าอบรม (n=50).....	82
ตารางที่ 20	แสดงอาชีพของผู้เข้าร่วมอบรม.....	83
ตารางที่ 21	แสดงรายได้ของผู้เข้าร่วมการอบรม.....	83
ตารางที่ 22	แสดงประสบการณ์การทำงานด้านผ้าบาติกของผู้เข้าร่วมการอบรม.....	84
ตารางที่ 23	แสดงผลรวมของการจัดอบรมในแต่ละด้าน.....	84
ตารางที่ 24	แสดงผลการอบรมในแต่ละข้อ.....	85
ตารางที่ 25	แสดงข้อมูลจำนวนและค่าร้อยละของจำนวนเพศ (n=50).....	87

สารบัญตาราง(ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 26	แสดงจำนวนอายุและค่าร้อยละของผู้เข้าอบรม.....	88
ตารางที่ 27	แสดงจำนวนระดับการศึกษาและร้อยละของผู้เข้าการอบรม (n=50).....	88
ตารางที่ 28	แสดงอาชีพของผู้เข้าร่วมอบรม.....	89
ตารางที่ 29	แสดงรายได้ของผู้เข้ารับการอบรม.....	89
ตารางที่ 30	แสดงประสบการณ์การทำงานด้านผ้าบาติกของผู้เข้ารับการอบรม.....	90
ตารางที่ 31	แสดงผลรวมของการจัดอบรมทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกในแต่ละด้าน.....	91
ตารางที่ 32	แสดงผลการอบรมการทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกรายละเอียดของแต่ละด้าน...91	
ตารางที่ 33	แสดงการสร้างสรรค์ลายผ้าบาติกจากความประทับใจย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	101
ตารางที่ 34	รูปแบบและรายละเอียดต้นแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา...109	

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ผ้าลายธรรมชาติ (Natural Pattern).....	7
ภาพที่ 2 ผ้าลายเรขาคณิต (Geometric Pattern).....	8
ภาพที่ 3 งานบาติกลายเขียนระบายสี.....	14
ภาพที่ 4 งานบาติกผ้าเช็ดหน้าและผ้าพันคอ	15
ภาพที่ 5 งานบาติกผ้าขึ้น.....	15
ภาพที่ 6 ลักษณะของบาติกลายเขียนระบายสี.....	16
ภาพที่ 7 ลักษณะของบาติกลายเขียนด้วยฟูกันย้อมสี.....	17
ภาพที่ 8 ลักษณะของบาติกลายพิมพ์จากสีย้อมธรรมชาติ.....	17
ภาพที่ 9 จันตั่งขนาดต่างๆ.....	19
ภาพที่ 10 จีบ (Cap) แม่พิมพ์เทียนโลหะทองแดงและทองเหลือง.....	19
ภาพที่ 11 แม่พิมพ์เทียนแบบที่ทำขึ้นจากแผ่นไม้.....	20
ภาพที่ 12 ชุดต้มละลายเทียน.....	21
ภาพที่ 13 กรอบไม้ซึ่งผ้าแบบต่างๆ.....	22
ภาพที่ 14 ขาเหล็กหรือที่รองรับกรอบไม้.....	22
ภาพที่ 15 โต้ะพิมพ์เทียน.....	23
ภาพที่ 16 รวดตากผ้าบาติก.....	23
ภาพที่ 17 ชุดอุปกรณ์ระบายสี.....	24
ภาพที่ 18 ผ้าเส้นใยธรรมชาติแบบต่างๆ.....	27
ภาพที่ 19 ผ้าซับเทียนและกระดาษรองเทียน.....	29
ภาพที่ 20 ชุดวาดเขียน.....	30
ภาพที่ 21 บรรยากาศย่านวิถีวัฒนธรรมเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	32
ภาพที่ 22 บรรยากาศแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา.....	33
ภาพที่ 23 ศิลปหัตถกรรมของจังหวัดสงขลา.....	34
ภาพที่ 24 สงขลาเมืองพหุวัฒนธรรม.....	34
ภาพที่ 25 ศาสนสถาน ณ สงขลาเมืองพหุวัฒนธรรม.....	35
ภาพที่ 26 ศิลปะสร้างสรรค์แบบสตรีตอาร์ต.....	40
ภาพที่ 27 ถนนคนเดินสงขลาแต่แรก.....	40

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 28	บ้านนครใน พิพิธภัณฑสถานเอกชน.....	41
ภาพที่ 29	ประมวลภาพไอติมในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	95
ภาพที่ 30	ประมวลภาพบ้านนครในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	96
ภาพที่ 31	ประมวลภาพสตรีทอาร์ทย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	97
ภาพที่ 32	ประมวลภาพกำแพงเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	98
ภาพที่ 33	ประมวลภาพโรงสีแดง หับ โห้ หิ้น ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	99
ภาพที่ 34	ลายบาติกสตรีทอาร์ต.....	105
ภาพที่ 35	ลายบาติกบ้านนครใน.....	106
ภาพที่ 36	ลายบาติกโรงสีแดง.....	106
ภาพที่ 37	ลายบาติกไอติม.....	107
ภาพที่ 38	ลายบาติกผนังเก่าและกำแพงเมือง.....	107
ภาพที่ 39	เสื้อเชิ้ตชายลายบาติกสตรีทอาร์ต.....	113
ภาพที่ 40	กระเป๋าคล้องถ่ายรูปลายบาติกสตรีทอาร์ต.....	114
ภาพที่ 41	ชุดเดรสหญิงทรงหลวมลายบาติกบ้านนครใน.....	115
ภาพที่ 42	ชุดเดรสหญิงทรงเข้ารูปลายบาติกบ้านนครใน.....	116
ภาพที่ 43	ชุดเดรสเชิ้ตหญิงลายบาติกโรงสีแดง.....	117
ภาพที่ 44	กระเป๋าเอนกประสงค์ลายบาติกโรงสีแดง.....	118
ภาพที่ 45	ชุดเดรสกางเกงหญิงลายบาติกไอติม.....	119
ภาพที่ 46	เสื้อคลุมสวมทับชุดเดรสกางเกงหญิงลายบาติกไอติม.....	120
ภาพที่ 47	เสื้อโปโลชายสวมทับกางเกงฮารেমลายบาติกผนังเก่าและกำแพงเมือง.....	121
ภาพที่ 48	เครื่องแต่งกายผ้าบาติกจากอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา.....	122
ภาพที่ 49	อบรมปฏิบัติการสร้างสรรค์ลายผ้าบาติกจากเอกลักษณ์อัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าสงขลา..	123
ภาพที่ 50	อบรมปฏิบัติการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสำหรับนักท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา	126

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันมีผู้ผลิตผ้าบาติกเพื่อสนองความต้องการของตลาดมากขึ้น หลายชุมชน หลายหน่วยงานผลิตผ้าบาติกเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการแก่ผู้บริโภคและย่อมมีความหลากหลายตามแต่ละพื้นที่ ผ้าบาติกแต่ละพื้นที่ก็ย่อมมีคุณภาพ อัตลักษณ์ ลวดลาย ผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกันไป บางสถานที่แหล่งผลิตเป็นลวดลายของบรรยากาศท้องฟ้า ท้องทะเล หรือสถานที่สำคัญแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมหรือสิ่งแวดล้อมของพื้นที่แหล่งผลิต โสภณ ศุภวิริยากร กล่าวถึงความโดดเด่นของผ้าบาติกขึ้นอยู่กับสีและลวดลายที่สามารถบอกอะไรได้หลายอย่างทั้งถิ่นที่มา วัฒนธรรม ธรรมชาติ เอกลักษณ์ของแหล่งผลิตหรือกระทั่งความรู้สึกนึกคิดของคนในท้องถิ่น ลวดลายผ้าบาติกในจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ มีลวดลายที่แตกต่างและเป็นจุดเด่นผ้าบาติกในจังหวัดภูเก็ต นิยมเขียนลวดลายแหลมพรหมเทพ อาคารชินปอร์ตคัส จังหวัดพังงานิยมเขียนเขาตะปู เขาช้าง ส่วนจังหวัดกระบี่นิยมเขียนรองเท้านารี นกแก้วแล้ว เขานาบน้ำ

การสร้างลายผ้าโดยการเขียนผ้าบาติก มีข้อดี เพราะสามารถทำลายผ้าได้ตามความชอบ และสามารถสร้างอัตลักษณ์ให้ชิ้นงานได้ การออกแบบลายผ้าบาติกมี 2 ประเภทคือ 1) การออกแบบลายเลียนแบบธรรมชาติสิ่งที่เกิดอยู่แล้วตามธรรมชาติ ได้แก่ พืชและสัตว์ต่างๆ ซึ่งได้ใช้เป็นแบบกันมาเป็นเวลานาน รูปแบบธรรมชาติที่นำมาใช้ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ภาพทะเล กระแสน้ำ ปลา ปะการัง หอย หาดทราย สวนดอกไม้ นกหลากชนิด สิ่งเหล่านี้จะให้แนวคิดที่อ่อนไหวและสวยงาม 2) การออกแบบทรงเรขาคณิต การนำเอาจุด เส้น วงกลม มุม รูปเหลี่ยม หรือรูปกรวยต่างๆ เส้นโค้งมาเป็นองค์ประกอบในการสร้างลวดลาย โดยสอดคล้องกับสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน(สืบค้นวันที่ 16มกราคม 2560<https://warawooth128.wordpress.com>) กรรมวิธีการผลิตมีเทคนิคและลวดลายที่แสดงอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ในกระบวนการและกรรมวิธี บางพื้นที่ใช้สีธรรมชาติ บางพื้นที่ใช้สีเคมี วิธีการทำไม่แตกต่างกัน นันทา โรจนอุดมศาสตร์ กล่าวว่า การทำผ้าบาติก พิมพ์เทียน ต้มสี ระบายสี ย้อมสี ผ้าบาติกเป็นงานหัตถอุตสาหกรรมและงานศิลปะ การซึมของสี การต้ม การระบาย และการย้อม บางสีอาจซึมเข้าไปในอีกสีหนึ่งหรือการที่สีซึมเข้าไปตามรอยแตกของเส้นเทียน เหล่านี้ทำให้ผ้าบาติกมีลักษณะรายละเอียดที่ไม่เหมือนกัน แม้ว่าจะใช้แม่พิมพ์อันเดียวกันก็ตามในแง่นี้จึงทำให้ผ้าบาติกแตกต่างกับผ้าที่พิมพ์ลายอื่นๆ ในระบบอุตสาหกรรมสามารถทำให้ลายและสีสันเหมือนกันตลอดผืนความต่างนั้นคือเสน่ห์ของผ้าบาติกประการ

การสร้างสรรคและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จึงสามารถสร้างแรงดึงดูดต่อการตัดสินใจซื้อได้เพิ่มมากขึ้น และด้วยกระแสการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่ผู้ประกอบการมองหาผลิตภัณฑ์ใหม่ตลอดเวลา กลุ่มผู้ผลิตและกลุ่มผู้ประกอบการควรจะสร้างสรรค์ลวดลายใหม่อยู่เสมอ รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีการสร้างสรรค์ พัฒนา เปลี่ยนแปลงแบบผลิตภัณฑ์ให้เกิดความหลากหลายและแปลกใหม่ขึ้นตลอดเวลา โดยได้ทำการหาข้อมูลผ่านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ในย่านเมืองเก่าของจังหวัดสงขลา เพื่อหาอัตลักษณ์ของลวดลายผ้าบาติกจากย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง มีถนนสายสำคัญเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจประกอบด้วย 3 สาย คือ ถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม เมื่ออดีตราว 200 ปีก่อน ตัวเมืองสงขลาตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบ เรียกว่า "เมืองสงขลาฝั่งแหลมสน" จนกระทั่ง พ.ศ. 2385 จึงขยายมาทางฝั่งทิศตะวันออกบริเวณตำบลบ่อยาง เรียกกันว่า "เมืองสงขลาฝั่งบ่อยาง" โดยเริ่มแรกมีถนนสองสาย คือ ถนนนครนอก เป็นถนนเส้นนอกติดกับทะเลสาบ และถนนนครใน เป็นถนนเส้นในเมือง ต่อมามีการตัดถนนสายที่สามเรียกว่าถนนเก่าห้องหรือย่านเก่าห้อง เพื่องานสมโภชเสาหลักเมือง ต่อมาเรียกกันว่า ถนนนางงาม ปัจจุบันถนน นครนอก ถนนนครใน และถนนนางงามยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมเอาไว้ มีห้องแถวไม้แบบจีน ตึกคลาสสิกสไตล์ชิโนโปรตุกีส ศาลเจ้าพ่อกวนอู โรงแรมนางงาม โรงแรมไม้เก่าแก่ประดับลายฉลุไม้วิจิตรบรรจง และขนมอร่อย ทั้งไทย จีน ฝรั่งเศส ให้เลือกชมและชิมเป็นถนนที่ประกอบไปด้วยอาคารและสถาปัตยกรรมที่งดงามเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราวความเป็นมาของชาวสงขลาผ่านมุมมองทางสถาปัตยกรรม ถนนนางงามยังเป็นแหล่งของกินแหล่งช้อปปิ้งที่มีชื่อเสียง (สืบค้นจาก<http://www.sadoodta.com> วันที่ 1 กันยายน 2560)

ผู้วิจัยได้ศึกษาวัฒนธรรม วิถีการใช้ชีวิต การประกอบอาชีพ ชีวิตความเป็นอยู่ที่หลากหลายศิลปะต่างๆ ทั้งสถานที่อันน่าสนใจ สถาปัตยกรรมต่างๆทั้งอาคารบ้านเรือน ประตูเมือง กำแพงเมืองเก่า โรงสีแดง ท่าเรือ บ้านนครใน และรวมถึงอาหารต่างๆ วิถีชีวิตผู้คนของชุมชนในเมืองเก่าที่มีความดั้งเดิม มีกลิ่นอายของเมืองเก่าจังหวัดสงขลา รวมถึงความเป็นศิลปะสมัยใหม่ที่มากระตุ้นความสนใจแก่นักท่องเที่ยว เช่น ภาพวาดฝาผนังที่นักท่องเที่ยวนิยมถ่ายรูปเก็บความประทับใจ อันเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันมาใช้เป็นส่วนสำคัญที่ผู้วิจัยเป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์ลวดลาย และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคที่เป็นนักท่องเที่ยว และสร้างอัตลักษณ์ให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการผ่านลวดลายผ้าบาติก และพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ สร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มผู้ประกอบการ ที่ตั้งอยู่จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายของกลุ่มผู้ประกอบการให้มากขึ้นอีกทั้งผลิตภัณฑ์สำหรับนักท่องเที่ยวเลือกซื้อเป็นของที่ระลึกส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติกจำนวน 5 แบบ
2. เพื่อพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสำหรับนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาจำนวน 10 แบบ
3. เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้และเพิ่มศักยภาพสู่กลุ่มผู้ประกอบการบาติกให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่
 - 1.1 ศึกษากลุ่มผู้ประกอบการบาติกในจังหวัดสงขลา
 - 1.2 ศึกษากลุ่มผู้บริโภคนานเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
 - 1.3 ศึกษากลุ่มผู้สนใจเข้าร่วมอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้จังหวัดสงขลา
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 2.1 ศึกษาอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาที่จะสะท้อนความต้องการของนักท่องเที่ยวผ่านสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในชุมชนเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
 - 2.2 ศึกษาผ้าบาติกของชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ศึกษาลวดลายผ้าบาติกผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกที่ทำกันมาอย่างต่อเนื่อง ศึกษาความต้องการนักท่องเที่ยวผู้บริโภคนานเมืองเก่าสงขลาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกและลวดลายของผ้าบาติกให้สอดคล้องแนวโน้มการออกแบบแฟชั่นและสิ่งทอ ศึกษากลุ่มผู้สนใจเข้าร่วมอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้

ทฤษฎี สมมุติฐาน กรอบแนวความคิดของการวิจัย

คำถามการวิจัย

อัตลักษณ์ของผ้าบาติกในชุมชนเมืองเก่าจังหวัดสงขลาเป็นอย่างไร และนำมาผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกให้สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนเมืองเก่าได้เป็นผลิตภัณฑ์อะไร และการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้ประกอบการดำเนินไปตามความต้องการมากน้อยเพียงใด

นิยามศัพท์เฉพาะ

การสร้างสรรค์, ลวดลาย, ผลิตภัณฑ์, ผ้าบาติก, ชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
Creation, Prints, Products, Batik, Songkhla Old Town Community

ประโยชน์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างสรรค์ลวดลายและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกที่มีในพื้นที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาพัฒนาลวดลายให้เกิดความแตกต่างจากลวดลายเดิมและผลิตภัณฑ์แบบเดิมอันสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวทั้งต่างชาติและนักท่องเที่ยวไทยมาท่องเที่ยวอย่างเป็นประจำ การพัฒนาลวดลายผ้าบาติกและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว และเป็นการเพิ่มศักยภาพในการสร้างผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกของผู้ประกอบการ ให้ผู้ประกอบการได้มีความมั่นคงยิ่งขึ้นมีความหลากหลายในการบริการนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวชุมชนเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. กลุ่มนักวิจัยหน่วยงานรัฐบาลหรือหน่วยงานเอกชนมีข้อมูลด้านอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
2. กลุ่มนักออกแบบได้อัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาเป็นแนวทางในการออกแบบในด้านอื่นๆ ต่อไป
3. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้ข้อมูลและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว
4. ผู้ประกอบการกลุ่มอื่นๆ ได้แนวทางการพัฒนาลวดลายและผลิตภัณฑ์
5. นักท่องเที่ยวมีทางเลือกในการเลือกซื้อของที่ระลึกจากย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
6. จังหวัดสงขลาได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์ลวดลายและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสู่ชุมชนผ่านวิถีเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ การออกแบบลวดลายผ้า การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้า ความเป็นมาและการผลิตผ้าบาติก ความเป็นมาย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยได้ศึกษา และเรียบเรียงข้อมูลเอกสารงานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการสร้างสรรค์
2. การออกแบบลวดลายผ้า
3. การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้า
4. ประวัติความเป็นมาและการผลิตผ้าบาติก
5. ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสงขลา
6. ความหมายของอัตลักษณ์
7. อัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ นับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการออกแบบ นักปราชญ์กล่าวว่า “การสร้างสรรค์เป็นวิธีการคิดของมนุษย์ (Reflective) หรือ วิธีแห่งปัญญา (The Method of Intelligence) วิธีดังกล่าวนำมาใช้ในการผลิตแก้ไข และไตร่ตรอง แล้วนำมาปรับปรุงให้เกิดการพัฒนาการ” จึงเห็นได้ว่าการสร้างสรรค์มีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการออกแบบ ซึ่งจะต้องอาศัยควบคู่ในชั้นปฏิบัติการ นักศิลปะได้กล่าวว่า “การสร้างสรรค์ด้านศิลปะ ทำขึ้นเพื่อสนองด้านสุขภาพจิตทางความงามและทางด้านร่างกาย” ถึงแม้ว่าการสร้างสรรค์จะเป็นคุณสมบัติ ที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์อยู่แล้วก็ตามแต่ในทางศิลปะมีความเชื่อว่าสามารถพัฒนาขึ้นได้ และแนวทางในการศึกษาด้านการสร้างสรรค์ทางศิลปะอาจแบ่งเป็นหัวข้อได้ดังนี้ คือ

การสร้างสรรค์ในด้านความคิด (Creative in Thinking) ได้แก่ การค้นคว้าหาเทคนิคตามแนวทางของวิทยาศาสตร์โดยการทดลองแบบสอบถาม คือ การแสดงให้เห็นประจักษ์ด้วยตนเอง เช่น การกำหนดปัญหา ทดลองหาสิ่งคลี่คลายจากวัสดุหรือธรรมชาติ ศึกษาจากปัญหานั้น แล้วนำมาวิเคราะห์จาก

ข้อมูลต่างๆ คือ การฝึก การคิด แก้ไข และไตร่ตรอง ซึ่งเป็นวิธีของมนุษย์ที่ได้กระทำมานับเป็นพันๆ ปีมาแล้ว และทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการต่างๆ ได้อย่างมากมาย

การสร้างสรรคในด้านการความงาม (Creative in Aesthetic) ได้แก่ การหาสิ่งประทับใจจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาเป็นเครื่องแสดงออก การสร้างความกลมกลืนของเส้น รูปทรง ลักษณะผิว อันเป็นโครงสร้างทางศิลปะโดยนำมาจัดเพื่อแก้ปัญหาเนื้อที่ระหว่างรูปทรง

การสร้างสรรคในด้านประโยชน์ใช้สอย (Creative in Function) ได้แก่ การนำเอาการสร้างสรรคด้านความคิด และการสร้างสรรคด้านความงามมาประสานกัน โดยการดัดแปลงเลือกสรรวัสดุให้เหมาะสม อันหมายถึง นำศิลปะมาประยุกต์เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น เพื่อสนองความสุขทางใจและกาย ซึ่งเป็นเนื้อหาตามวิธีทางการออกแบบนั่นเอง

การออกแบบความสัมฤทธิ์ผลตามเป้าประสงค์มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การส่งเสริมให้มีการพัฒนาการสร้างสรรคเป็นสำคัญ การสร้างสรรคจึงนับว่าเป็นองค์ประกอบของการออกแบบที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องต่อกัน

ความคิดสร้างสรรค์กับการออกแบบ

ความคิดสร้างสรรค์กับการออกแบบ เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบ ขอนำข้อมูลของ เวลส์ (Wales) ซึ่งเป็นนักการศึกษาได้ให้ข้อคิดเห็นและสรุปขั้นตอนของขบวนการคิดสร้างสรรค์ ออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียม (Preparation) เป็นขั้นที่รวบรวมข้อมูลแขนงต่างๆ ในการออกแบบที่กำลังดำเนินการอยู่ให้มากที่สุด และพยายามหาประสบการณ์ในแขนงนั้นด้วยตนเอง เพื่อจะได้อะไรที่เป็นปัญหา

2. ขั้นฟักตัว (Incubation) เป็นระยะที่ผลงานยังไม่เกิด ควรครุ่นคิดถึงปัญหาที่ได้รวบรวมข้อมูลจากขั้นเตรียม เพื่อหาทางให้บรรลุเป้าหมาย หากตั้งเครียดก็ควรจะหางานอื่นทำบ้าง เป็นการพักผ่อนคลายอารมณ์

3. ขั้นคิดออก (Insight) ในขั้นนี้บางครั้งความคิดจะพลอดโพร่ง เนื่องจากการพักตัวของปัญหา และประสบการณ์ของนักออกแบบ หากเริ่มมองเห็นทางแล้วจะต้องรีบดำเนินงานทันทีอย่าปล่อยให้หนาทึบของหลุดไป นักออกแบบที่ทำงานหามรุ่งหามค่ำนั้นก็เพราะกำลังอยู่ในขั้นตอนอันสำคัญนี้

4. ขั้นพิสูจน์ (Verification) ในขั้นนี้เป็นขั้นคิดคำตอบออกแล้วก็ควรคิดและปฏิบัติทดลองซ้ำเรื่อยๆ ไป เพื่อจะได้คลี่คลายไปหาแบบ (Style) ของตนเองให้ได้นั่นเอง การหาทิวทัศน์แห่งแนวทางของตนเอง (วิจัย, ผลิตภัณฑ์เครื่องหนังกระเป๋า)

การออกแบบลวดลายผ้า

การออกแบบลวดลายผ้า ปัจจุบันเป็นศิลปะประยุกต์แขนงหนึ่ง ที่สร้างสรรค์องค์ประกอบทางศิลปะให้ปรากฏเป็นรูปแบบในลักษณะลวดลาย เพื่อเสริมแต่งโครงสร้างสิ่งต่างๆ ให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้นกว่าเดิมที่มีอยู่ (ประเสริฐ, 2538: 2) การสร้างสรรค์ลวดลายผ้าต้องมีที่มาและแรงบันดาลใจตามหลักการออกแบบโดยทั่วไปการออกแบบลวดลายผ้ามีแรงบันดาลใจในการออกแบบ (Inspiration of Design) นักออกแบบ จะต้องรู้จักการเลือกใช้รูปทรงของสิ่งต่างๆ มาเป็นสิ่งดลใจ เพื่อก่อให้เกิดความสร้างสรรค์และมโนภาพ ในการออกแบบต่างๆ รูปทรงที่เป็นหลักต้นแบบในการออกแบบแบ่งได้ดังนี้

1 รูปทรงธรรมชาติ (Natural Inspiration) ได้แก่ สิ่งที่เป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น พืช ส่วนต่างๆ ของพืช สัตว์ ธรรมชาติ ลักษณะของสัตว์แต่ละชนิด แร่ธาตุ ธรรมชาติของดิน หิน

ภาพที่ 1 ผ้าลายธรรมชาติ (Natural Pattern)

แหล่งที่มา: Fashion Illustration (พัตชา, 2550)

2 รูปทรงมนุษย์ (Human Form) ได้แก่ รูปทรงของเด็ก รูปทรงของผู้ใหญ่ รูปทรงของคนแก่ ผู้หญิง และผู้ชาย

3 รูปทรงที่มนุษย์สร้างขึ้น (Manmade Form) ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น มีชื่อและรูปทรงโดยเฉพาะ เช่น เครื่องดนตรี ของใช้ในอาคารบ้านเรือน เป็นต้น

4 รูปทรงเรขาคณิต (Geometric Form) เป็นรูปทรงที่คิดขึ้นโดยเฉพาะ และเป็นที่ยอมรับกันในรูปทรงเหล่านั้นเป็นสากล ได้แก่ รูปทรงกระบอก รูปทรงกลม ทรงกระบอก รูปกรวยกลม รูปกรวยสี่เหลี่ยม และสี่เหลี่ยมลูกบาศก์

ภาพที่ 2 ผ้าลายเรขาคณิต (Geometric Pattern)

แหล่งที่มา: Fashion Illustration (พัชชา, 2550)

5 รูปทรงอิสระ (Free Form) เป็นรูปทรงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาจากรูปทรงอื่นจนไม่สามารถกำหนดได้ว่า เป็นรูปทรงอะไร ในงานศิลปะสมัยใหม่นิยมใช้กันมาก

การออกแบบผลิตภัณฑ์

ความหมายของการออกแบบ

ในปัจจุบันมนุษย์เราอยู่ในโลกที่ประกอบขึ้นจากสิ่งที่มีมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น การปรับเปลี่ยนธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับโลกใบนี้มาช้านาน พร้อมกับวิวัฒนาการของมนุษย์เอง การปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหา และเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์นั่นเอง การเริ่มต้นเป็นนักออกแบบ และนับเป็นคุณสมบัติอันสำคัญที่สร้างความแตกต่างให้มนุษย์จากสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ผลงานการออกแบบที่เกิดขึ้นมีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมตั้งแต่เมืองที่เราอาศัยอยู่ซึ่งประกอบด้วยอาคารที่ทำหน้าที่ต่างๆ กัน ตั้งแต่เป็นที่อยู่อาศัย โรงเรียน สำหรับศึกษาหาความรู้ โรงพยาบาล สำหรับรักษาผู้เจ็บป่วย สำนักงาน โรงงานผลิต ตลอดจนยานพาหนะและอุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ภายในสถานที่เหล่านี้จะพบว่าการออกแบบของมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกับระบบที่ซับซ้อนเพื่อแก้ปัญหา อำนวยความสะดวก และควมมีประสิทธิภาพในการเป็นอยู่ ผู้ที่จะทำการออกแบบต้องมีความรู้ ความสามารถเชี่ยวชาญเฉพาะในการคิดค้น ไปจนถึงการออกแบบที่ใช้วิธีการเลือกองค์ประกอบทางด้านรูปทรง ขนาดวัตถุ การประกอบ สี และการตกแต่งพื้นผิวเพื่อให้ได้เป็นผลงานที่มีความงดงามน่าชื่นชมจากความกว้างขวางและหลากหลายในงานออกแบบดังกล่าว จึงมีผู้พยายามค้นคว้าให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่กระจ่างชัดเจนเกี่ยวกับ เรื่องการออกแบบมาเป็นเวลานาน และได้ให้คำนิยามไว้ต่างๆ นานา ดังพอสรุปความหมายได้ดังนี้

1. งานออกแบบ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น
2. การออกแบบ เป็นความพยายามสร้างให้เกิดความเปลี่ยนแปลง โดยการจัดระเบียบด้วยความมุ่งหมายที่จะแก้ปัญหา และเพื่อสนองประโยชน์ทั้งของตนเองและคนในสังคม

3. การออกแบบ เป็นคุณสมบัติของนักออกแบบควรเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญ ตลอดจนประสบการณ์ และที่สำคัญคือเป็นผู้มีความคิดและจินตนาการ การออกแบบเป็นกิจกรรมอันสำคัญ ประการหนึ่งของมนุษย์ ตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่มนุษย์จะต้องการใช้ การออกแบบทุกกระยะเพื่อกำหนดการดำรงชีวิต เพราะการวางแผนตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงขั้นสุดท้ายของชีวิตในทุกๆ ด้านย่อมขึ้นอยู่กับวิธีการออกแบบทั้งสิ้น (ธวัชชัย, ผลิตภัณฑ์เครื่องหนังกระเป๋า)

หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ ที่มีคุณภาพ การออกแบบเป็นสิ่งแรกที่มีความสำคัญมากที่สุด การออกแบบที่ดี นักออกแบบควรคำนึงถึง หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณสมบัติผลิตภัณฑ์ที่ดี ควรมืองค์ประกอบ การออกแบบที่สำคัญ และนักออกแบบต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ วิธีการต่างๆ มาผสมผสานเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ให้มีความเหมาะสม โดยนักออกแบบควรคำนึงถึงหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ (วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. 2548 : 25-35)

1. หน้าที่ใช้สอย (Function) หน้าที่ใช้สอยเป็นหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สำคัญที่สุดเป็นอันดับแรก ผลิตภัณฑ์ทุกประเภทต้องมีหน้าที่ใช้สอยถูกต้องตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสะดวก ผลิตภัณฑ์นั้นถือว่าเป็นประโยชน์ใช้สอย High Function ผลิตภัณฑ์ใดไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลิตภัณฑ์นั้นจะถือว่าไม่มีประโยชน์ใช้สอยไม่ดีเท่าที่ควร หน้าที่ใช้สอยเป็นสิ่งที่มีความละเอียดสลับซับซ้อนมาก ผลิตภัณฑ์บางชนิดมีประโยชน์ใช้สอยตามที่ผู้ใช้ทราบโดยทั่วไป เบื้องต้นว่ามีหน้าที่ใช้สอยแบบใด แต่ความละเอียดอ่อนที่นักออกแบบได้คิดออกมาได้ตอบสนองความสะดวกอย่างเต็มที่ เช่น มีในครัวมีหน้าที่ใช้ในครัวมีหลายชนิดตามความละเอียด การใช้ประโยชน์เป็นการเฉพาะที่แตกต่างกัน เช่น มีดบดผลไม้ มีดสับกระดูก มีดหั่นผัก แลมีดแลเนื้อสัตว์ ควรมีการออกแบบที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะการใช้งาน ถ้ามีมีดอยู่ชนิดเดียวสามารถใช้ด้วยกันทุกอย่างได้แต่อาจไม่ได้รับความสะดวก อาจเกิดอุบัติเหตุได้ เพราะประโยชน์ใช้สอยไม่ได้ออกแบบมาเพื่อการใช้งานเฉพาะอย่าง

2. ความปลอดภัย (Safety) สิ่งที่ได้รับความสะดวกมากน้อยเพียงใดย่อมจะมีโทษมากเพียงนั้น ผลิตภัณฑ์ที่ให้ความสะดวกต่างๆ เช่น อุปกรณ์ที่ใช้ไฟฟ้าเครื่องจักรกล การออกแบบควรคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ใช้ ควรแสดงเครื่องหมายให้ชัดเจนและมีคำอธิบายให้ปรากฏอยู่บนฉลากของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กต้องคำนึงถึงวัสดุที่ไม่เป็นพิษเวลาเด็กนำเข้าปากกัดหรืออม ต้องไม่เป็นอันตรายสำหรับเด็ก นักออกแบบจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ใช้ที่สำคัญ

3. ความแข็งแรง (Construction) ผลิตภัณฑ์จะต้องมีความแข็งแรงในตัวของผลิตภัณฑ์ หรือโครงสร้างให้มีความเหมาะสมในการที่นักออกแบบรู้จักใช้คุณสมบัติของวัสดุและคำนวณ น้ำหนักปริมาณของโครงการสร้างในกรณีที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่จะต้องมีการรับน้ำหนัก เช่น โต๊ะ

เก้าอี้ ต้องเข้าใจหลักโครงสร้างและการรับน้ำหนัก อีกทั้งต้องไม่ทิ้งเรื่องของความงามทางศิลปะ เพราะมีปัญหา ถ้าใช้โครงสร้างมากเพื่อความแข็งแรง จะเกิดการสว่นทางกับความงาม นักออกแบบ จะต้องเป็นผู้คิดเอาสิ่งสองสิ่งนี้เข้ามาอยู่ในความพอดีให้ได้ สำหรับความแข็งแรงของตัวผลิตภัณฑ์เอง นั้นก็ขึ้นอยู่กับที่การออกแบบ รูปร่างการเลือกใช้วัสดุ และประกอบกับการศึกษาข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวต้องรับน้ำหนักแรงกระแทกกระทั้นในขณะที่ใช้งานต้องทดลอง ประกอบกับการ ออกแบบไปด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ความแข็งแรงของโครงสร้างหรือผลิตภัณฑ์ นอกจากเลือกใช้ ประเภทของวัสดุ โครงสร้างที่เหมาะสมแล้วยังต้องคำนึงถึงความประหยัดควบคู่กันไปด้วย

4. ความสะดวกสบายในการใช้ (Ergonomics) นักออกแบบต้องศึกษาวิชากายวิภาค เชิงกลเกี่ยวกับสัดส่วนขนาด และขีดจำกัดที่เหมาะสมสำหรับอวัยวะส่วนต่างๆ ในร่างกายของมนุษย์ ทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งประกอบด้วยความรู้ทางด้านขนาดสัดส่วนมนุษย์ Anthropometry ด้านสรีระ ศาสตร์จะทำให้ทราบขีดจำกัดความสามารถของอวัยวะส่วนต่างๆ ในร่างกายมนุษย์ เพื่อใช้ ประกอบการออกแบบ หรือศึกษาด้านจิตวิทยา Psychology ซึ่งความรู้ในด้านต่างๆ จะทำให้นัก ออกแบบ ออกแบบแลกำหนดขนาด Dimensions ส่วนโค้ง ส่วนเว้า ส่วนตรง ส่วนแคบของผลิตภัณฑ์ ต่างๆ ได้อย่างพอเหมาะกับการใช้งานหรืออวัยวะของมนุษย์ที่ใช้ เพื่อความสะดวกสบายในการใช้ใน ระยะเวลาที่ใช้งานไปนานๆ

5. ความสวยงาม (Aesthetics) ผลิตภัณฑ์ในยุคปัจจุบันนี้ความสวยงามนับว่ามี ความสำคัญ ความสวยงามจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อเพราะประทับใจ สำหรับหน้าที่ใช้สอย จะดีหรือไม่ ต้องใช้เวลาอีกระยะหนึ่งคือใช้ไปเรื่อยๆ ก็จะทำให้เกิดข้อบกพร่องในหน้าที่ใช้สอยให้เห็น ภายหลัง ผลิตภัณฑ์บางอย่างความสวยงามก็คือ หน้าที่ใช้สอยนั่นเอง เช่น ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ของ โขว์ตตกแต่งต่างๆ ซึ่งผู้ซื้อเกิดความประทับใจในความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ความสวยงามจะเกิดมาจาก สิ่งสองสิ่งด้วยกันก็คือ รูปร่าง Form และสี Color ความสำคัญของรูปร่างและสีที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์ นักออกแบบจึงจำเป็นต้องศึกษาวิชาทฤษฎีหรือหลักการออกแบบและวิชาทฤษฎีสี เป็น วิชาด้านของศิลปะแล้วนำมาประยุกต์ผสมใช้กับศิลปะทางด้านอุตสาหกรรมให้เกิดความกลมกลืน

6. ราคาพอสมควร (Cost) ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาจำหน่ายนั้นย่อมต้องมีข้อมูลด้าน ผู้บริโภคและการตลาดที่ได้ค้นคว้าและสำรวจแล้ว ผลิตภัณฑ์ย่อมจะต้องมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ จะใช้ว่าเป็นคนกลุ่มเป้าหมายที่จะใช้ว่าเป็นคนกลุ่มใด อาชีพฐานะเป็นอย่างไร มีความต้องการใช้ สินค้าหรือผลิตภัณฑ์นี้เพียงใด นักออกแบบก็จะเป็นผู้กำหนดแบบผลิตภัณฑ์ ประมาณราคาขายให้มี เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ ควรีราคาที่เหมาะสมกับผู้ซื้อขึ้นอยู่กับการใช้ชนิด หรือเกรดของวัสดุและการเลือกวิธีการผลิตที่ง่าย รวดเร็ว เหมาะสม

7. การซ่อมแซมง่าย (Ease of Maintenance) หลักการนี้ต้องใช้กับผลิตภัณฑ์ เครื่องจักรกล เครื่องยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ ที่มีกลไกภายในซับซ้อน อะไหล่บางชิ้นย่อมต้องมีการ

เสื่อมสภาพไปตามอายุ การใช้งานหรือการใช้งานในทางที่ผิด นักออกแบบย่อมที่จะต้องศึกษาถึงตำแหน่งในการจัดวางกลไกแต่ละชิ้น ตลอดจนน็อตตสกรู เพื่อที่จะได้ออกแบบส่วนของฝาคอบบริเวณต่างๆ ให้สะดวกในการถอดซ่อมแซมหรือเปลี่ยนอะไหล่ง่าย

8. วัสดุและวิธีผลิต (Materials and Production) ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตด้วยวัสดุสังเคราะห์มีกรรมวิธีเลือกใช้วัสดุ และวิธีการผลิตหลายรูปแบบ แต่ละแบบวิธีการผลิตวิธีใดเหมาะสมที่สุด เพื่อลดต้นทุน ระยะเวลาการทำงานสั้นลง

9. การขนส่ง (Transportation) นักออกแบบผลิตภัณฑ์ควรคำนึงถึงการประหยัดค่าขนส่งความสะดวกระยะการขนส่ง ใกล้เคียง-ไกล ควรทำบรรจุภัณฑ์หรือการบรรจุหีบห่อ เพื่อป้องกันผลิตภัณฑ์ไม่ให้เกิดความชำรุดเสียหาย (ธีรชัย สุขสด. 2544 : 88-92) (ผลิตภัณฑ์เครื่องหนังกระเป๋า)

ประวัติความเป็นมาและการผลิตผ้าบาติก

ความเป็นมาและความสำคัญของผ้าบาติก คือ ผ้าบาติกเป็นชื่อเรียกผ้าชนิดหนึ่งที่มีแหล่งผลิตในหลายจังหวัดทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยและได้รับความนิยมกันโดยทั่วไปในหลากหลายรูปแบบของผลิตภัณฑ์ของใช้ต่างๆ เช่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ของใช้ ของที่ระลึก ตลอดจนของตกแต่งบ้าน ในวิธีการผลิตผ้าบาติก เริ่มต้นจากการออกแบบและกำหนดลวดลาย พิมพ์เทียนด้วยบล็อกพิมพ์ เช่น บล็อกไม้หรือบล็อกโลหะหรือการเขียนเทียนด้วยจันทัดตลอดจนการปาดเทียนด้วยพู่กันแปรง และตามด้วยการแต่งแต้มสีสันทันด้วยวิธีการระบายสีหรือการย้อมสี จะใช้เป็นสีจากวัสดุธรรมชาติเหมือนในอดีตหรือสีย้อมบาติกโดยเฉพาะที่มีขายกันโดยทั่วไปก็ได้ แต่ที่นิยมกันมากในปัจจุบันด้วยกระแสการดูแลสุขภาพและแนวโน้มการรักษาสิ่งแวดล้อมทำให้การใช้สีย้อมจากวัสดุธรรมชาติกลับมานิยมอีกครั้งและมีเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่เกิดขึ้นมากมายที่มาสนับสนุนการทำผ้าบาติกในเทคนิควิธีการผลิตผ้าบาติกจึงมีลักษณะเป็นได้ทั้งงานศิลปะสร้างสรรค์และงานฝีมือหรืองานหัตถกรรม ผ้าบาติกในแต่ละพื้นมีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป ถึงแม้จะใช้แม่พิมพ์อันเดียวกันหรือมีผู้ผลิตคนเดียวก็ตาม ทำให้ผ้าบาติกมีความแตกต่างจากผ้าพิมพ์ลายในลักษณะอื่นทั่วไป ถือได้ว่าลวดลายผ้าบาติกเป็นความสวยงามที่มีเสน่ห์ของพื้นผ้าบาติกเป็นประการสำคัญ สิ่งสำคัญที่เป็นคุณค่าของผ้าบาติกซึ่งผ่านกระบวนการจัดเตรียมพื้นผ้า การจัดเตรียมน้ำเทียน การเขียนเทียนด้วยจันทัดแปรง พู่กัน หรือการพิมพ์เทียนด้วยบล็อกบาติก การแต้มสีสันทันหรือการย้อมสี การลอกเทียนออกจากผาตลอดจนการตกแต่งผ้าสำเร็จ เป็นเทคนิควิธีการผลิตที่ผ่านกระบวนการหลากหลายขั้นตอนซึ่ง เป็นผลงานที่มีคุณค่าและมีเอกลักษณ์เป็นที่ได้รับความนิยมโดยทั่วไปในวงการสิ่งทอ (ตะวันและรวีเทพ, 2562: 592)

ประวัติของผ้าบาติก

1. แหล่งกำเนิดของบาติก

บาติก มีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่ประมาณ 2,000 กว่าปีมาแล้ว ส่วนแหล่งกำเนิดมาจากไหนยังไม่เป็นข้อยุติ เพราะเนื้อของผ้าที่ค้นพบมีความผูกอ่อนจนยากจะพิสูจน์ในเรื่องของเวลาที่แน่นอนได้ นักวิชาการหลายคนเชื่อว่า อียิปต์เป็นต้นกำเนิด เนื่องจากมีการค้นพบหลักฐานเป็นผ้าบาติกสมัยไบเซนไทน์ แต่กระนั้นก็ตามยังมีการสันนิษฐาน ข้อหนึ่งที่น่าให้อ้างให้เห็นเด่นชัดที่ว่า ผ้าบาติกมีต้นตอมาจากเอเชียและแผ่ขยายเข้าไปในประเทศมาเลเซีย โดยมีตัวอย่างแบบพิมพ์บาติกในสมัยศตวรรษที่ 8 ซึ่งอาจเป็นฝีมือของศิลปินชาวจีน แบบพิมพ์นี้ถูกเก็บไว้ในพิพิธภัณฑสถานารา (Nara) ประเทศญี่ปุ่น นอกจากนั้นยังมีอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการชาวยุโรป กลุ่มนี้เชื่อไปอีกทางหนึ่งว่า ผ้าบาติกเริ่มมีในอินเดียก่อนแห่งใด จากนั้นจึงแพร่เข้าไปในอินโดนีเซีย แต่อย่างไรก็ตามชาวอินโดนีเซียส่วนใหญ่ยืนยันว่า ศัพท์เฉพาะ ขั้นตอน สี รวมทั้งขี้ผึ้งที่ใช้เขียนลายเป็นของอินโดนีเซียซึ่งไม่เคยมีในประเทศอินเดียมาก่อน ถึงจะมีการค้นพบผ้าบาติกในที่ต่างกัน แต่ผ้าบาติกของอินโดนีเซีย น่าจะเกิดจากประเทศอินโดนีเซียเอง เพราะมีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกับบาติกของชาติอื่นๆ และยังมีผู้ยืนยันระบุอีกว่า การทำผ้าโสร่งบาติกมีต้นกำเนิดมาจากอินโดนีเซียอย่างแน่นอนเนื่องจากเหตุผลดังกล่าว(จิตรกรรมบาติก, 2562:43-44)

2. บาติกในอินโดนีเซีย

บาติกในอินโดนีเซียในระยะแรก เชื่อว่ามีการทำกันเฉพาะในหมู่ชนชั้นสูง หรือทำเฉพาะในพระราชวัง แต่ก็มีผู้ให้ความเห็นขัดแย้งว่า น่าจะเป็นศิลปะพื้นบ้านที่ใช้กันทั่วไปเป็นสามัญ เนื่องจากผู้ทำผ้าบาติกมักจะเป็นผู้หญิง และทำหลังว่างจากการทำนา ดังที่ นันทา โรจนอุดมศาสตร์ (2536, หน้า 4 - 6) ได้กล่าวว่า ในคริสต์ศตวรรษที่ 12 ประชาชน ชาวใต้ปรับปรุงวิธีการทำผ้าบาติก แต่ทั้งนี้ก็วิวัฒนาการมาจากความรู้ดั้งเดิมในคริสต์ศตวรรษที่ 13 การทำผ้าบาติกผูกขาด โดยสุลต่าน โดยมีสตรีในราชสำนักเป็นผู้ผลิต ผ้าบาติกในยุคนี้เรียกว่า “คราทอน” (Kraton) เป็นผ้าบาติกที่เขียนด้วยมือ (Batik Tulis) แต่เมื่อผ้าบาติกได้รับความนิยมมาก การทำผ้าบาติกได้แพร่หลายไปสู่ประชาชน ผ้าบาติกในระยะแรกมีเพียงสีครามและสีขาวในศตวรรษที่ 17 ได้มีการค้นพบสีอื่นๆ อีกเช่น สีแดง สีน้ำตาล สีเหลือง สีต่างๆ เหล่านี้ ได้มาจากพืชทั้งสิ้น ต่อมาก็รู้จักผสมสี ทำให้ได้สีต่างๆ ออกมามากขึ้น และในช่วงปลายศตวรรษที่ 17 ได้มีการสั่งผ้าลินิน สีขาวจากต่างประเทศเข้ามา นับเป็นความก้าวหน้าในการทำผ้าบาติกอีกก้าวหนึ่งโดยเฉพาะเทคนิคการระบายสีผ้าบาติก เพราะเริ่มมีการใช้สีเคมีในการย้อม ซึ่งสามารถทำให้ผลิตผ้าบาติกได้จำนวนมากขึ้น และได้พัฒนาระบบธุรกิจผ้าบาติกจนกลายเป็นสินค้าออก โดยมีประเทศฮอลแลนด์เป็นประเทศแรกที่น่าเข้าผ้าบาติกจากอินโดนีเซีย และกลายเป็นสินค้าเข้าที่สำคัญของฮอลแลนด์ชนิดหนึ่ง ในระยะต่อมาผ้าบาติกได้แพร่หลายเข้าไปสู่ประเทศใกล้เคียงอื่นๆ โดยเข้าไปในเยอรมนีในราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ 1900 ผ้าบาติกถูกนำไปตัดเย็บเป็นชุด

แฟชั่นของคนชั้นสูงของสตรี และนอกจากนั้นยัง นิยมนำผ้าไปทำเครื่องใช้ชนิดอื่น เช่น ผ้ามาเน เป็นต้น จากนั้นชาวเยอรมันได้พัฒนาดินสอเขียนเทียนขึ้นจากแก้ว โลหะ และความร้อนจากกระแสไฟฟ้า ดินสอนี้สามารถปรับแต่งการไหลของเทียนให้มีเส้นหนาหรือบางได้ ตามความต้องการ จนงานผ้าบาติกได้แพร่หลายไปทั่วยุโรปจนเป็นสินค้าส่งออก

ปี ค.ศ. 1830 ชาวยุโรปได้เลียนแบบผ้าบาติกของชาว และส่งมาจำหน่ายที่เกาะชวา ปี ค.ศ. 1940 ชาวอังกฤษได้พยายามเลียนแบบให้ดียิ่งขึ้น เพื่อส่งมาจำหน่ายในเกาะชวาเช่นเดียวกัน ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา มีการทำเครื่องมือการพิมพ์ผ้าบาติก โดยทำแม่พิมพ์โลหะทองแดง ซึ่งเรียกว่า “จ๊ับ” (Cap) สามารถผลิตผ้าบาติกได้เร็ว ต้นทุนถูก แทนผ้าบาติกลายเขียนดั้งเดิม การทำผ้าบาติกด้วยแม่พิมพ์เกิดผลิตภัณฑ์ พื้นเมืองเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ประชาชนเริ่มทำผ้าบาติกเป็นอาชีพมากขึ้น การผลิตผ้าบาติกจากเดิมที่เคยใช้ฝีมือสตรีแต่เพียงฝ่ายเดียว เริ่มมีผู้ชายเข้ามาช่วย ในกระบวนการผลิต โดยเฉพาะการพิมพ์เทียนและการย้อมสี ส่วนการแต้มสีลวดลายยังใช้ฝีมือสตรี เช่นเดิม บาติกที่เขียนด้วยมือถือว่าเป็นบาติกชั้นสูง มีราคาแพง เนื่องจากมีกรรมวิธี ที่ต้องใช้ทักษะ ฝีมือมาก มีความประณีต และมีลวดลายไม่ซ้ำกัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดการเลียนแบบผ้าบาติกด้วยวิธีการ พิมพ์ลายแบบซิลค์สกรีน ซึ่งดูคล้ายกับผ้าบาติกของแท้ ราคาถูกกว่า

การใช้ผ้าบาติกนิยมใช้กันอย่างกว้างขวางทั้งบุรุษ สตรี เด็ก จนกลายเป็นเครื่องแต่งกายประจำชาติ แม้กระทั่งเครื่องแบบนักเรียนของคนยุคต่อมา การแต่งกายของชาวอินโดนีเซีย มีการแบ่งเป็นประเภท ดังนี้

- 2.1 โสร่ง (Sarung) เป็นผ้าที่ใช้นั่งโดยการพันรอบตัว
- 2.2 สลินดิง (Salendang) หมายถึง ผ้าซึ่งนิยมใช้ในการนุ่งทับกางเกงของบุรุษหรือเรียกว่า “ผ้าทับ”
- 2.3 อุเต็ง (Udeng) หรือ ผ้าที่ใช้สำหรับคลุมศีรษะ โดยทั่วไปมักจะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ผ้าชนิดนี้สุภาพบุรุษใช้สำหรับโพกศีรษะจะเรียกว่า “ซูรบาน” สำหรับสตรีจะใช้ทั้งคลุมศีรษะและปิดหน้าอกเรียกว่า “คิมเบิน”

ปัจจุบันอินโดนีเซียได้มีการส่งเสริมให้มีการผลิตผ้าบาติกในระบบอุตสาหกรรม โดยผนวกเอาเทคนิคการทำผ้าบาติกแบบดั้งเดิมซึ่งเขียนเทียนด้วยเครื่องมือที่เรียกว่า “จันตัง” (Tjanting) ผสม กับกระบวนการพิมพ์เทียนด้วย แม่พิมพ์ที่ทำด้วยโลหะทองแดง (Cap, Print Block) รัฐบาลอินโดนีเซียได้วางนโยบายในการค้นคว้าปรับปรุงอุตสาหกรรมผ้าบาติก โดยตั้งเป็นหน่วยงานที่เรียกว่า “ศูนย์พัฒนาบาติกแห่งรัฐยอกยาคาร์ตา (Balai Panel Itian Batik Kerajinan Yogyakarta) (ประภาพร, จิตรกรรมบาติก, 2562:45-46)

3. บาติกในประเทศไทย

บาติกเริ่มต้นเข้ามาในประเทศไทยครั้งแรกทาง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานีและนราธิวาส คนไทยรับเทคนิคการทำผ้าบาติกที่ถือเป็นความลับที่ถ่ายทอดกันในตระกูลของมาเลเซีย โดยวิธีการไปเป็นลูกจ้างในโรงงานทำผ้าบาติกซึ่งเป็นญาติพี่น้องกัน เดิมคนไทยจะรู้จักผ้าบาติกในลักษณะของ “ผ้าพัน หรือผ้าปาเต๊ะพัน” โดยเรียกตามวิธีนุ่ง คือ พันรอบตัว ส่วนคำว่า “โสร่ง” ซึ่งเป็นภาษาอินโดนีเซีย หมายถึง “ผ้านุ่ง” คนท้องถิ่นภาคใต้เรียกผ้าบาติกว่า “ผ้าปาเต๊ะหรือผ้าบาเต๊ะ” คนรุ่นเก่า เรียกผ้าบาติกที่ไม่ได้ผลิตในประเทศไทยว่า “ฝ้ายาวอ หรือ จาวอ” ซึ่งหมายถึงผ้าชวา (นันทา โรจนอุดมศาสตร์, 2536 : 46)

ผ้าบาติกในประเทศไทยได้ถูกพัฒนาเรื่อยมา จากการทำให้ใช้เองมาเป็นระบบอุตสาหกรรมในครัวเรือน ก่อตั้งเป็นโรงงานเล็กบ้างใหญ่บ้าง ผ้าบาติกกลายเป็นสินค้าที่ขายกันในตลาดท้องถิ่น และเป็นที่ยอมรับในนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีการเผยแพร่โดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และถูกบรรจุอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน เพาะช่างเป็นแห่งแรก ตั้งแต่ช่วงปีพุทธศักราช 2509-2510 สถาบันการศึกษาในภาคใต้เอง เช่น วิทยาลัยครู วิทยาลัยเทคนิค โรงเรียนสารพัดช่าง ได้ทำการเผยแพร่ให้ความรู้แก่ชุมชน มีการเขียนบทความ ตำรา วารสาร ตลอดจน เผยแพร่ความรู้ทางโทรทัศน์ และมีการสอนการทำผ้าบาติกในรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน ปัจจุบันการเรียนการสอนบาติกมีแพร่หลายในหลายระดับ ตั้งแต่ชั้นประถม จนถึงระดับปริญญา มีการทำผ้าบาติกในหลากหลายลักษณะมากกว่าที่เคยทำมาแต่ครั้งอดีต เช่น ทำเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องใช้ในสำนักงาน ของที่ระลึก เป็นต้น (ประภาพร, จิตรกรรมบาติก, 2562:47)

ภาพที่ 3 งานบาติกลายเขียนระบายสี
แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (วสันต์ เส็งเสี่ยม, 2563)

ประเภทของบาติกเพื่อการใช้สอย

บาติกเพื่อการใช้สอย เป็นบาติกที่นำผ้าหรือกระดาษที่ทำเป็นบาติกเสร็จแล้วมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ สามารถแบ่งกลุ่มออกมาได้อีก 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ประเภทของผ้าบาติกเพื่อการแต่งกาย

ผ้าบาติกเพื่อการแต่งกาย ประกอบไปด้วยผ้าบาติกในแบบต่างๆ และสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ผ้าพื้น ผ้าพื้นเป็นผ้าที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะสตรี มีชื่อเรียกแตกต่างกันตามการใช้สอย เช่น ผ้าพื้นที่ใช้พันร่างกายอย่างเช่นโสร่ง ผ้าพันคอ ผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น

ภาพที่ 4 งานบาติกผ้าเช็ดหน้าและผ้าพันคอ

แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (วสันต์ เส็งเสียม, 2563)

1.2 ผ้าซิ่น เป็นผ้าบาติกที่กำหนดขนาดความกว้างความยาวของแต่ละชิ้นเอาไว้แล้ว เพื่อนำไปใช้ตัดเย็บเป็นชุดที่ประกอบด้วยเสื้อ กระโปรง กางเกง ทั้งของบุรุษและสตรี

ภาพที่ 5 งานบาติกผ้าซิ่น

แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (สุรศักดิ์ ศิริโวหาร, 2563)

1.3 ผ้าสำเร็จ เป็นเสื้อที่สำเร็จมาแล้วนำมาทำบาติกภายหลัง เช่น เสื้อยืดคอกกลม (T-Shirt) เป็นต้น

2. ประเภทของบาติกเพื่อการตกแต่ง

ผ้าบาติกเพื่อการตกแต่งเป็นบาติกที่ทำขึ้นเพื่อการตกแต่งบ้าน หรือนำมาตกแต่งของใช้ อาจเรียก อีกอย่างหนึ่งว่า บาติกเคหะภัณฑ์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 บาติกที่ทำจากผ้า เช่น ผ้าปูโต๊ะ ผ้าคลุมตู้เย็น ผ้าม่าน ผ้าปูเตียง ผ้าห่ม เป็นต้น

2.2 บาติกที่ทำจากกระดาษสา มักทำเป็นของใช้หรือของที่ระลึก เช่น โคมไฟ พัด โคมบาย กระดาษห่อของขวัญ กรอบรูป ปกสมุดบันทึก เป็นต้น (ประภาพร, จิตรกรรมบาติก, 2562:48)

เทคนิคของการทำบาติก

การทำบาติก มีวิธีการที่เป็นหลักการใหญ่ๆ คือการใช้เทียนกันสีหรือปิดสีเพื่อไม่ให้สีติดลงในส่วนที่ใช้เทียนกันนั้น แต่เทคนิคดังกล่าวมีการแยกย่อยออกไปอีกตามลักษณะของการใช้เทียนรวมถึงการย้อม ดังนี้

1. บาติกลายเขียนระบายสี

การเขียนเทียนลงบนผ้าด้วยจันตึงให้เป็นลวดลายที่อาจเป็นรูปทรงต่างๆ ประกอบกันขึ้น แล้วระบายสีอย่างประณีตด้วยพู่กัน บาติกเทคนิคนี้ต้องใช้ทักษะฝีมือมาก แต่ก็ได้รับความนิยมสูงในประเทศไทย เนื่องจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนทำการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง อีกทั้งวัสดุอุปกรณ์หาซื้อได้ง่าย ลักษณะของผลงานแลดูสดใสสวยงามด้วยลวดลายที่ไม่ซ้ำกันและมีความวิจิตรบรรจง

ภาพที่ 6 ลักษณะของบาติกลายเขียนระบายสี

แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (วสันต์ เสงี่ยม, 2563)

2. บาติกลายเขียนย้อมสี

บาติกลายเขียนย้อมสี มีวิธีทำที่สำคัญ คือ การเขียนเทียนลงบนผ้าด้วยจันตึงหรือพู่กันให้เป็นลวดลาย จากนั้นจึงนำไปย้อมสี โดยวิธีจุ่มลงในอ่างย้อมที่ผสมสีไว้แล้วในปริมาณที่เหมาะสม ต่อการย้อมผ้าได้ทั้งผืน การเขียนเทียนและการย้อมสียังสามารถทำซ้ำไปมาได้ หลายๆ ครั้ง เพื่อเก็บสีให้ได้หลายๆ สีโดยจะลำดับการย้อมสีจากน้ำหนัสน้ำสีอ่อน ไปหาสีเข้มกว่า เช่น เริ่มจากสีเหลือง แล้วย้อมสีส้ม สีแดง และสุดท้ายเป็นสีม่วง เป็นต้น

ภาพที่ 7 ลักษณะของบาติกลายเขียนด้วยพู่กันย้อมสี
แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (สุรศักดิ์ ศิริโวหาร, 2563)

3. บาติกลายพิมพ์

บาติกลายพิมพ์ เป็นการใช้แม่พิมพ์ที่ทำจากโลหะ ไม้ หรือเชือก ชุบเทียนแล้วพิมพ์เทียนลงบนผ้า การพิมพ์จะต้องมีโต๊ะพิมพ์โดยเฉพาะที่ปูรองพื้นด้วยขี้เถ้าและกากกล้วย เพื่อให้เทียนที่กดลงบนผ้าแห้งเร็ว ไม่ซึมเยิ้มจนไม่เป็นเส้นลาย เพราะกากกล้วยมีความเย็นและมีความนุ่ม (โกศล พิณกุล, 2545, หน้า 86) จากนั้นจึงนำไปย้อมสีหรือระบายสี ผลงานที่ได้จะมีลักษณะลวดลายในแต่ละแม่ลายซ้ำๆ กันตามแม่พิมพ์นั้น แม่พิมพ์ที่นำมาใช้มีทั้งแบบ สำเร็จรูปที่มีผู้ผลิตขาย โดยเฉพาะแม่พิมพ์โลหะของอินโดนีเซีย มาเลเซียที่ทำจากทองแดงและสังกะสี หรือไม่ก็อาจเป็นแม่พิมพ์ที่สร้างขึ้นเองเพื่อให้ได้ลวดลายแตกต่างจากผู้อื่น แม่พิมพ์ประเภทนี้จะทำขึ้นอย่างง่าย ๆ และทำจากวัสดุที่มีอยู่ทั่วไป เช่น แผ่นไม้ เชือก กระดาษ แผ่นอะคริลิก เป็นต้น (ประภาพร, จิตรกรรมบาติก, 2562:50-52)

ภาพที่ 8 ลักษณะของบาติกลายพิมพ์จากลีย้อมธรรมชาติ
แหล่งที่มา: ตะวันและทวีป (2562:595-596)

อุปกรณ์และวัสดุในการทำบาติก

อุปกรณ์และวัสดุของการทำบาติกสามารถจัดกลุ่มอุปกรณ์และวัสดุออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. อุปกรณ์ในการทำบาติกอุปกรณ์ในการทำบาติกเป็นอุปกรณ์ถาวร ที่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ได้อีก มีความคงทนแต่จะใช้งานไปได้สักระยะตามอายุการใช้งานของอุปกรณ์แต่ละอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

1.1 เครื่องมือเขียนเทียนและพิมพ์เทียน

(1) จันตัง (Tjanting) เป็นอุปกรณ์ที่มีความสำคัญในการทำบาติก โดยเฉพาะบาติกเทคนิคลาย เขียนย้อมสี และเทคนิคลายเขียนระบายสี จันตัง จะมีส่วนที่เป็นกระเปาะบรรจุเทียนทำมาจากทองเหลือง และใช้ในการ ตักน้ำเทียนเพื่อเขียนหรือเดินเส้นเทียนลงบนผืนผ้าตามรูปแบบที่ต้องการ จันตังสำหรับเขียนเทียนมีหลายรูปแบบแตกต่างกันไป เช่น แบบรองเท้า แบบหยดน้ำ แบบหัวนก แบบยาวรี แบบกลม แบบกรวย หรือทรงกระบอกส่วนประกอบที่สำคัญของจันตัง มีอยู่ 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ด้ามจับ (Handle) ส่วนใหญ่จะทำด้วยไม้กลึงกลม เพื่อป้องกันความร้อน

ส่วนที่ 2 ถ้วย (Cup) สำหรับตักเก็บน้ำเทียนในการเขียนเส้นเทียน

ส่วนที่ 3 ปลายท่อหรือพวย (Nip) สำหรับให้น้ำเทียนไหลออก ปลายท่อที่ใช้ในการเขียนเส้นเทียน จะมีขนาดที่แตกต่างกันเพื่อให้ได้ลวดลายและขนาดของเส้นเทียนที่แตกต่างกัน มีอยู่ 4 ขนาดได้แก่

เบอร์ SS (Super Small Size) เป็นจันตังเขียนเทียนที่มีลักษณะเล็กพิเศษ เหมาะกับงานที่ต้องการรายละเอียดของเส้นเทียนที่ประณีต แต่จะมีปัญหาการอุดตันได้ง่ายมาก

เบอร์ S (Small Size) เป็นจันตังที่มีปลายท่อเล็ก เส้นเทียนจะมีขนาดเล็กเหมาะกับงานที่ต้องการความประณีตแต่จะมีปัญหาการอุดตันได้ง่าย

เบอร์ M (Middle Size) เป็นจันตังที่มีปลายท่อไม่ใหญ่เกินไปมีขนาดพอดี เส้นเทียนจะไม่ใหญ่ หรือเล็กจนเกินไป ควบคุมได้ง่าย

เบอร์ L (Large Size) เป็นจันตังที่มีปลายท่อใหญ่ ขนาดของเส้นเทียนจะโต น้ำเทียนจะไหลออกเร็ว เหมาะสำหรับใช้กับผ้าเนื้อหนา

จันตังทั่วไปจะมีปลายท่อเพียงทางเดียว แต่มีจันตังของอินโดนีเซียบางชนิด อาจจะมีปลายท่อ 3-4 ท่อ เพื่อที่จะสามารถเดินเส้นเทียนได้หลายๆ เส้นพร้อมกัน เป็นการสร้างลวดลายได้รวดเร็ว หลากหลายยิ่งขึ้น (ธวัชชัย ทุ่มทอง, 2545 : 40)

ภาพที่ 9 จันตึงขนาดต่างๆ
แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (วสันต์ เส็งเสียม, 2563)

(2) แปรงหรือพู่กันเป็นอุปกรณ์ที่สามารถนำมาเขียนเขียนได้อีกแบบหนึ่ง แต่ต้องเป็นแปรงหรือพู่กันที่มีขนเป็นวัสดุจากธรรมชาติ การใช้อุปกรณ์นี้ ผู้ทำมีวัตถุประสงค์ให้เส้นเขียนมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากอุปกรณ์ อื่นๆ เช่น รอยเส้นที่หนาและใหญ่ หรือเส้นหยาบๆ แดกๆ ตามลักษณะของขนแปรง หรือไม่ก็อาจตัดส่วนตรงกลางของแปรงให้มีช่องว่าง เพื่อให้เส้นเขียนมีลักษณะเป็นเส้นคู่

(3) แม่พิมพ์เขียน แม่พิมพ์เขียนที่ใช้ในการทำบาติกมีอยู่ด้วยกัน 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 จีบ (Cap) จีบเป็นภาษาอินโดนีเซีย ใช้เรียกแม่พิมพ์เขียนโลหะ มักทำด้วยทองแดง ทองเหลือง และสังกะสีที่มาจากกระป๋องนม แม่พิมพ์ที่ทำขึ้นจากทองแดง เป็นแม่พิมพ์ที่มีคุณภาพดี สามารถเก็บความร้อนจากน้ำเขียนได้ดีที่สุด และสามารถแสดงรายละเอียดของลวดลายได้มากกว่าแม่พิมพ์ชนิดอื่นๆ ช่างทำบาติกชาวไทยจะสั่งนำเข้ามาจากอินโดนีเซียหรือมาเลเซีย แต่แม่พิมพ์ดังกล่าวมีราคาสูง ซึ่งโดยมากคนไทยจะใช้แม่พิมพ์ที่ทำจากกระป๋องนม ซึ่งมีราคาถูกกว่ามาก (นันทา โรจนอุดมศาสตร์, 2536, หน้า 57)

ภาพที่ 10 จีบ (Cap) แม่พิมพ์เขียนโลหะทองแดงและทองเหลือง
แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (วสันต์ เส็งเสียม, 2563)

กลุ่มที่ 2 กลุ่มแม่พิมพ์เทียนชนิดที่ทำด้วยวัสดุที่หาได้ง่าย เช่น เชือกปอ เชือกป่าน แผ่นไม้ แผ่นสังกะสี หรือแผ่นอะคริลิกหนา สิ่งเหล่านี้อาจนำมาตัด เจาะ ตัด หรือขุดให้เป็นลวดลายที่มีลักษณะ เฉพาะตามการออกแบบของนักออกแบบมักมีรูปทรงที่ไม่ซับซ้อนมาก เช่น รูปดอกไม้ใบไม้ ดวงดาว หรือรูปอิสระ เป็นต้น วัสดุต่างๆ ประกอบกันขึ้นด้วยการใช้ตะปูเข็มตอกยึด (ประภาพร ศุภตรัยวรพงศ์. 2562 : 56)

ภาพที่ 11 แม่พิมพ์เทียนแบบที่ทำขึ้นจากแผ่นไม้
แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (วสันต์ เส็งเสียม, 2563)

1.2 ไส้แทงหรือลวดแทง

เป็นอุปกรณ์ที่ใช้เพื่อแก้ปัญหาการอุดตันของปลายท่อ ทำจากเส้นลวดขนาดเล็ก มีด้ามเป็นไม้กลึงกลม เส้นลวดขนาดเล็ก อาจใช้สายกีตาร์เบอร์เล็กที่สุดก็ได้เพราะมีความแข็ง เป็นสปริงไส้แทงหรือลวดแทงจะใช้แทงเข้าไปในปลายท่อ เนื่องจากอาจจะมีเศษฝุ่นละอองอุดตันภายในจันทัง ทำให้น้ำเทียนไหลไม่สม่ำเสมอ ในการแทงต้องทำขณะที่จันทังยังร้อนอยู่ เพื่อให้การไหลของน้ำเทียนสะดวกขึ้น

1.3 กระจกขนสแตนเลส

เทียนบอดิกเมื่อใช้นาน ๆ ไปจะมีตะกอนสะสมอยู่มาก ซึ่งจะเป็นอุปสรรคกับการเขียนเทียน เพราะ ตะกอนดังกล่าวจะไปอุดตันท่อหรือพวยของจันทังได้ ดังนั้นจึงต้องมีการกรองเทียน โดยใช้กระจกขนสแตนเลส กรองเทียน เอาตะกอนแยกตะกอนนั้นออกไป กระจกที่เลือกมาใช้กรองเทียนควรเป็นชนิดกระจกขนที่ใช้ลวดเส้นเล็กๆ สานกันแบบ

1.4 ชุดต้มเทียน ชุดต้มเทียนประกอบด้วยอุปกรณ์ ดังนี้

(1) เตาสําหรับต้มเทียน ที่เหมาะสมที่สุด คือ เตไฟฟ้าเพราะสามารถปรับอุณหภูมิสูงต่ำได้ สามารถควบคุมอุณหภูมิความร้อนของน้ำเทียนได้ดีและมีความปลอดภัยสูง หากไม่มีเตไฟฟ้าสามารถใช้เตแก๊สแบบ ปืนิกได้ แต่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษเพราะเทียนอาจถูกเปลวไฟทำให้เกิดอันตรายได้

(2) ภาชนะต้มเทียน ภาชนะสำหรับต้มเทียนต้องเป็นภาชนะประเภทโลหะที่เก็บความร้อนได้ดี เช่น อะลูมิเนียม สแตนเลส เหล็ก ทองเหลือง หรือภาชนะเคลือบก็ได้ ขนาดและลักษณะควรให้เหมาะสม คือ เป็นภาชนะ ปากกว้างก้นลึก สามารถใช้จันทิ้งจุ่มตักน้ำเทียนได้สะดวก ปริมาณน้ำเทียนที่ต้มไว้ในภาชนะควรจะมี ประมาณมากกว่าครึ่งหนึ่งของภาชนะ เพื่อสะดวกในการ ตักและการรักษาอุณหภูมิให้มีความร้อนสม่ำเสมอ(ประภาพร ศุภตรัยวรพงศ์. 2562 : 57)

ภาพที่ 12 ชุดต้มละลายเทียน

แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (วสันต์ เส็งเสี่ยม, 2563)

1.5 กรอบไม้

กรอบไม้ มีความจำเป็นในขั้นตอนการเขียนเทียนและระบายสี ใช้สำหรับยึดซึ่งผ้าให้ตึง และทำให้ ผ้าสูงลอยขึ้นจากพื้นสะดวกต่อการปฏิบัติการดังกล่าว ขนาดของกรอบไม้ขึ้นอยู่กับขนาดของผ้าและรูปแบบที่ต้องการจะเขียนโดยกรอบไม้ต้องได้ขนาดใหญ่กว่าผ้าหรือขนาดลวดลายด้านละประมาณ 10 ซม. ไม้ที่นำมาใช้ทำกรอบควรเป็น ไม้เนื้ออ่อน อาจเป็นไม้ระแนง หรือไม้ที่มีลักษณะแบน ขนาดหน้าไม้ประมาณ $\frac{1}{2} \times 1$ นิ้ว หรือ 1×1 นิ้ว หรือ 1×2 นิ้ว อย่งใดอย่างหนึ่ง การทำกรอบไม้ซึ่งผ้า มีวิธีทำอยู่ 2 แบบ ดังนี้

(1) นำไม้มาประกบกันขึ้นเป็น 4 เหลี่ยม เข้ามุมแล้วตอกด้วยตะปูให้แข็งแรง

(2) ใช้ไม้ 4 ท่อน ขนาดหน้าไม้เท่ากัน แล้วทำการบากไม้ทุกท่อนเป็นร่องช่วงละ

ประมาณ 10 ซม.เวลาจะใช้ให้นำไม้มาประกบเข้าลือตรงร่องบากให้ตรงกัน สะดวกต่อการปรับขนาดของงาน

ภาพที่ 13 กรอบไม้ซึ่งผ้าแบบต่างๆ
แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (วสันต์ เสงี่ยม, 2563)

1.6 ขาเหล็กหรือที่รองรับกรอบไม้

ขาเหล็ก ใช้สำหรับตั้งรองรับกรอบไม้ซึ่งผ้าบาติก เพื่อสะดวกในการปฏิบัติงานในหลายขั้นตอน ขาเหล็กจะมี 4 ขา ถ้าใช้แบบที่แยกส่วนกันได้จะสะดวกในการจัดเก็บเคลื่อนที่ได้ง่าย และสามารถปรับขนาดเพื่อรองรับกับขนาด ของกรอบไม้ได้อีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามขาเหล็กสามารถออกแบบเป็นแบบถาวร หรือประยุกต์ใช้กับโต๊ะทั่วไปที่มีอยู่แล้วก็ได้

ภาพที่ 14 ขาเหล็กหรือที่รองรับกรอบไม้
แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (วสันต์ เสงี่ยม, 2563)

1.7 โต๊ะพิมพ์เทียน

โต๊ะพิมพ์เทียน เป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับพิมพ์เทียน เพราะจะเป็นส่วนรองรับวัสดุอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการพิมพ์โดยเฉพาะ เช่น กระดาษหรือตะกร้าที่บรรจุขี้ผึ้ง กาบกล้วย และผืนผ้า ลักษณะของโต๊ะพิมพ์เทียนนี้ ควรจะมีส่วนของหน้าโต๊ะที่เรียบ แข็งแรง และกว้างพอสมควร เพื่อความสะดวกในการพิมพ์เทียน

ภาพที่ 15 โตะพิมพ์เทียน

แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (วสันต์ เสงี่ยม, 2563)

1.8 ราวตากผ้า

ราวสำหรับตากผ้าบาติกมีความจำเป็นอย่างยิ่งในทุกๆ เทคนิคของบาติก เพราะในขั้นตอน กระบวนการการทำจะประกอบด้วยการตากผ้าทั้งในขั้นตอนการตากหลังการชักเอาสารเคลือบผ้าออก และการตากผ้า หลังจากการชักทำความสะอาดในขั้นตอนท้ายสุด ราวตากผ้าจะทำให้ขึ้นมาเฉพาะ การประกอบกันของราวผ้า สามารถทำได้หลายลักษณะ อาจขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่ เพราะราวตากผ้านี้จะตั้งไว้ในที่ร่มภายในอาคาร หรือที่โล่งที่แดดส่องไม่ถึงก็ได้

ภาพที่ 16 ราวตากผ้าบาติก

แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (วสันต์ เสงี่ยม, 2563)

1.9 ชุดอุปกรณ์ระบายสี

ชุดอุปกรณ์ระบายสี ประกอบด้วยอุปกรณ์หลายอย่าง ดังนี้

(1) พู่กันและแปรงสำหรับระบายสี อาจมีทั้งพู่กันแบบกลมและแบบแบน และเป็นชนิดที่ใช้สำหรับระบายสีน้ำโดยเฉพาะ เพราะจะสามารถอุ้มน้ำได้ดี พู่กันสีน้ำในท้องตลาดทั่วไป

มีอยู่หลายลักษณะและหลายยี่ห้อ ถ้าคุณภาพดีจะมีราคาสูงมาก อย่างไรก็ตามการใช้อุปกรณ์ในราคาเหมาะสม และหมั่นฝึกฝนให้เกิดทักษะฝีมือน่าจะเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด

(2) ภาชนะบรรจุสี ใช้ภาชนะที่เป็นพลาสติกเหลือใช้จากการใช้งานอย่างอื่นหรือจะใช้กระปุกสีขาวใสมีฝาเกลียวหมุนปิดได้แน่น ขนาดบรรจุตามการใช้งานมากหรือน้อย การใช้ภาชนะบรรจุสีแบบมีฝาปิดเมื่อใช้สีเสร็จแล้ว ต้องปิดฝาให้แน่นเพื่อยืดอายุการใช้งาน

(3) ตะกร้าพลาสติก ใช้ตะกร้าพลาสติกสำหรับใส่ภาชนะบรรจุสีหลายสี เพื่อสะดวกต่อการใช้งานในการระบายสี ควรเลือกชนิดที่มีน้ำหนักเบา ขนาดความสูงเหมาะสมกับขนาดของภาชนะบรรจุสี ขนาดความกว้างยาวก็เช่นกันควรเหมาะสมตามจำนวนของภาชนะบรรจุสี หรือตามความสะดวกของผู้ใช้งาน

ภาพที่ 17 ชุดอุปกรณ์ระบายสี

แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (วสันต์ เสงี่ยม, 2563)

1.10 ชุดอุปกรณ์เคลือบน้ำยากันสีตก

การเคลือบน้ำยามีวิธีการอยู่หลายแบบแล้วแต่ความเหมาะสม โดยทั่วไปจะพิจารณาจากขนาดของผ้าว่าจะเหมาะสมกับการเคลือบแบบใด เช่น ใช้แปรงทານ้ำยา การกลิ้งน้ำยาด้วยลูกกลิ้ง หรือการจุ่มผ้าลงในน้ำยา ชุดอุปกรณ์สำหรับการเคลือบผ้าโดยรวม มีดังนี้

- (1) ภาชนะใส่น้ำยาเคลือบ เช่น กะละมังเล็ก ถาด หรือภาชนะอื่นๆ
- (2) แปรงใช้สำหรับทาน้ำยาเคลือบในกรณีที่ทำผ้าบาติกเป็นผืนเล็กๆ แปรงที่ใช้จะเป็นขนาด 1 – 2 นิ้ว หรือมากกว่าก็ได้ เป็นแปรงทาสีชนิดขนแข็งทั่วไป
- (3) ลูกกลิ้ง ใช้สำหรับกลิ้งน้ำเคลือบในกรณีที่ผ้าบาติกมีขนาดใหญ่
- (4) แผ่นพลาสติกใช้ปูรองพื้นสำหรับทาน้ำยาเคลือบ ใช้เสื่อน้ำมัน ผ้ายาง หรือแผ่นพลาสติกหนาก็ได้
- (5) ถุงมือยาง ให้เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำยาเคลือบสัมผัสกับผิวหนัง

1.11 ชุดอุปกรณ์ซักรีด

ในการซักรีดของการทำผ้าบาติกจะแบ่งเป็นอุปกรณ์ 2 ชุด คือ อุปกรณ์ซักรีดน้ำยาเคลือบ และอุปกรณ์ซักรีดหลังการต้มผ้าลอกเทียน ในแต่ละชุดให้ใช้กะละมังขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ได้ จำนวนอย่างน้อย 2 ใบ เพราะการซักรีดจะมีการซักรีดหลายๆ น้ำ และไม่ควรใช้อุปกรณ์ปนกัน เพราะจะทำให้สิ่งต่างๆ ที่ตกค้างกลับมาเปื้อนผ้าได้

1.12 ชุดอุปกรณ์ต้มผ้าลอกเทียน

การต้มผ้าลอกเทียน คือการต้มเพื่อทำความสะอาดผ้า และละลายเทียนออกจากผ้า ภาชนะ ที่ใช้ต้มผ้าควรเป็นกะละมังอลูมิเนียมหรือปื๊บก็ได้ จำนวน 2 ใบ สำหรับผ้าจำนวนไม่มาก หรือถ้าเป็นระบบโรงงาน อาจจะใช้กระทะขนาดใหญ่ โดยใบแรกใช้ต้มน้ำเปล่าเพื่อละลายเทียนใบที่ 2 ต้มน้ำผสมโซดาแอซ สบู่เหลว ผงซักฟอก อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ผ้าสะอาดยิ่งขึ้น ในการต้มจะใช้หินถ่าน หรือเตาแก๊สก็ได้ตามความสะดวกและเหมาะสม

1.13 เตารีดและที่รองรีด

เตารีดและที่รองรีด เป็นอุปกรณ์จำเป็นอยู่ 2 ชั้นตอน คือ ชั้นตอนการรีดเพื่อขับเทียนออก และชั้นตอนการรีดเพื่อตกแต่งผ้าให้เรียบเงางาม เตารีดที่ใช้ควรเป็นเตารีดไฟฟ้าแบบธรรมดาทั่วไป ส่วนที่รองรีดที่เหมาะสม ควรเป็นที่รองรีดที่มีหน้ากว้างมากเป็นพิเศษ เพราะจะสะดวกในการวางผ้าบาติกแบบไม่ต้องเลื่อนผ้าและกระดาดขับเทียน บ่อยๆ

1.14 เสื้อกันเปื้อน

เสื้อกันเปื้อนเป็นอุปกรณ์ที่ผู้ที่ทำผ้าบาติกใช้สวมกันเปื้อนขณะปฏิบัติงาน เพราะโอกาสที่วัสดุ ต่างๆ จะกระเด็นมาเปื้อนเสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้ทำมีสูงมาก โดยเฉพาะสีและน้ำเทียน เสื้อกันเปื้อนในท้องตลาดมีทั้งแบบผ้า ถ้าจะให้ดีควรใช้แบบพลาสติกเพราะจะสามารถกันน้ำเทียนได้ แต่ถ้าเป็นแบบผ้าควรใช้แบบผ้าที่มีเนื้อหนาคลุม

2. วัสดุในการทำบาติก วัสดุในการทำบาติกเป็นวัสดุสิ้นเปลืองที่ใช้แล้วหมดไป ประกอบไปด้วยวัสดุต่างๆ ดังนี้

2.1 เทียน

เทียน เป็นวัสดุสำคัญที่ใช้สำหรับกันสีและปิดส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสี เทียนที่ใช้ทำบาติกมีอยู่ด้วยกัน 2 แบบ คือ แบบแรกเป็นเทียนสำเร็จรูป นำมาละลายใส่ภาชนะใช้ได้เลย มีสีขาวขุ่น เป็นที่เขียนจะมีความเหนียวมีราคาแพง (นภาพร โลนุชิต, 2551 หน้า 9) แบบที่ 2 เป็นเทียนได้จากส่วนผสมระหว่าง ขี้ผึ้งแท้ (Bee Wax) และพาราฟิน (Para Wax) ในอัตราส่วนที่เหมาะสม คุณสมบัติของขี้ผึ้งจะมีความเหนียวเกาะจับผ้าได้ดี ส่วนพาราฟินจะมีความเปราะแตกหักได้ง่าย เหมาะกับงานบาติกที่ทำให้เกิดรอยแตกของเส้นเทียน (Crack) ในการผสมเทียนแบบมาตรฐานให้ใช้ขี้ผึ้ง 40% พาราฟิน 60% (Gibbs, Janifer, 2577, p. 16) นอกจากนี้อาจมีส่วนผสมของยางสน

ซึ่งขึ้นอยู่กับสูตรในการผสมเพื่อสร้างเทคนิคที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม เทคนิคที่ใช้ในการทำบาติกสามารถใช้อีกต่อไปเรื่อยๆ โดยมากผู้ใช้มักจะเพิ่มเติมปริมาณลงไปเมื่อน้ำเทียนลดลง

2.2 ผ้า

ผ้าที่ใช้สำหรับทำผ้าบาติก โดยมากเป็นผ้าที่ทำมาจากใยธรรมชาติ เพราะสามารถทำปฏิกิริยาดูดซับ สีได้ดีและย้อมสีติด แต่ไม่ควรใช้ผ้าที่มีเนื้อหนาจนเกินไป เพราะน้ำเทียนจะซึมผ่านได้ยาก ทำให้มีปัญหาในการกันสีได้ ผ้าใยธรรมชาติที่นำมาใช้มีอยู่ด้วยกันหลายชนิด สามารถแบ่งหมวดได้ 2 หมวดด้วยกัน คือ ผ้าทอมือ กับผ้าทอโรงงาน (ประไพ ทองเจริญ, 2548 : 15) ดังนี้

(1) ผ้าทอมือ ผ้าทอมือในบ้านเราที่มีผู้นำมาใช้ในการทำบาติก เช่น ผ้าฝ้ายทอมือ ผ้าไหมทอมือ และผ้าใยกล้วย ทั้ง 3 แบบนี้ มักมีเส้นใยที่ใหญ่ เนื้อไม่ค่อยเรียบเสมอ ให้ความรู้สึกเป็นธรรมชาติ

(2) ผ้าทอโรงงาน เป็นผ้าใยธรรมชาติที่มีการผลิตโดยรูปแบบอุตสาหกรรม ดังนี้

1) ผ้ามีสลิน (Muslin) เป็นผ้าที่นิยมนำมาใช้ในการทำผ้าบาติก มีตั้งแต่เนื้อขนาดกลางจนถึง เนื้อหนา ก่อนนำมาทำบาติกไม่จำเป็นต้องทำความสะอาดผ้าก่อน เนื่องจากไม่ค่อยมีสารเคมีเกาะติด ผ้ามีสลิน มีหลาย ชนิด เช่น ผ้า Pescale, Caligo, Chintz, Oxford, Sherting เป็นต้น

2) ผ้าไหม (Silk) ควรใช้ไหมเนื้อบาง จนถึงปานกลาง เพื่อจะได้ไม่มีปัญหาของการไหลขึ้น ของน้ำเทียน ผ้าไหมที่นิยมนำมาทำบาติกแบบระบาย ได้แก่ ไหมไทย ไหมจีน ไหมแก้ว และไหมอินโดนีเซีย

3) ผ้าใยลินิน (Linen) เป็นผ้าที่ทอจากใยแฟลกซ์ เนื้อฝ้าน้ำหนัก นำมาย้อมสีได้ดี

4) ผ้าสาลูชนิดบาง (Lawn) มีลักษณะโปร่งบางเหมือนผ้าแก้ว เนื้อนุ่มชุ่ม ทอด้วยฝ้ายหวี ผิวเรียบ สามารถย้อมสีได้ดี

5) ผ้าสาลู (Batist) มีลักษณะเหมือนกับผ้าสาลูชนิดบาง แต่เนื้อผ้ามีลักษณะที่บวกว่าเนื้อนุ่ม ฟอกขาว ชุ่มมันไม่ตกแดงด้วยสารใด ๆ ทั้งสิ้น ค่อนข้างยับง่าย

6) ผ้าปาน (Voile) มีน้ำหนักเท่ากับผ้าสาลูเนื้อบาง เป็นผ้าที่มีเนื้อนุ่ม ฝ้าย้อมติดสีดี สีสวยสด เนื้อผ้าไม่ค่อยยับ ผ้าบาติกของอินเดียนิยมทำมาจากผ้าปานเหมาะสำหรับตัดเสื้อฤดูร้อน

7) ผ้าพีระมิต (Cambric) เป็นผ้าฝ้ายเนื้อบางเช่นเดียวกัน แต่ไม่โปร่งใส มีน้ำหนักเบา เป็นมันเงาเล็กน้อยเนื่องจากลงแป้งทำให้มีผิวสัมผัสสดใส ดังนั้นก่อนนำไปทำผ้าบาติกควรซักล้างให้สะอาดเสียก่อน

8) ผ้าป๊อบปิ้น เป็นผ้าฝ้ายที่ไม่มีการตกแต่งผิว ย้อมสีได้ดี สามารถนำมาทำบาติกได้โดยไม่ต้องซักล้างน้ำก่อน ผ้าป๊อบปิ้นมีชื่อทางการค้าหลายชนิด เช่น ECE, Lucky เป็นต้น

9) ผ้าแพรวฟูจิ (Fug) เป็นผ้าหน้ากว้างทอจากใยเรยอน นุ่มเหมือนไหมมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เรยอง

10) ผ้ายัด (Knit) ผ้ายัดมีหลายชนิด แต่ที่ใช้มาทำบาติกได้ดี คือ ผ้ายัดที่ใช้ฝ้าย 100 % อาจจะมีอยู่ในรูปผลิตภัณฑ์สำเร็จ เช่น เสื้อยัดคอกกลมแขนสั้น (T - Shirt) เป็นต้น

ภาพที่ 18 ผ้าเส้นใยธรรมชาติแบบต่างๆ
แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (วสันต์ เล็งเลี่ยม, 2563)

2.3 สี

สีที่ใช้ในการทำผ้าบาติกมีอยู่หลายชนิด ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติการเลือกใช้เทคนิค และการใช้กับผ้า ชนิดต่างๆ การเลือกใช้สีสำหรับย้อมหรือระบายผ้าบาติก ควรเลือกใช้สีที่ติดในสภาพเป็นเนื้อจากการย้อมและการระบาย สีบาติกไม่ใช่ความร้อนเพราะบาติกมีการเขียนเส้นเทียนหรือพิมพ์ลายเทียนจะทำให้เทียนละลายหลุดลอกได้ อีกทั้งเทียนที่ใช้ในการเขียนบาติกไม่ทนต่อสารเคมีที่มีความเข้มข้น สารเคมีเหล่านี้อาจจะทำปฏิกิริยากับเทียนทำให้เทียนหลุดออกจากผ้าได้และขั้นตอนสุดท้ายของการทำผ้าบาติก ต้องมีการต้มละลายเทียนในน้ำร้อนเพื่อทำความสะอาดให้เทียน หลุดลอกสีบางประเภทไม่ทนต่อความร้อนอาจทำให้มีหลุดลอกหรือจางได้ (นันทา โรจนอุดมศาสตร์, 2536, หน้า 102) สีที่ใช้ในการทำบาติกพบว่ามีอยู่ด้วยกันหลายชนิด ดังที่ ธวัชชัย ทุมทอง (2545 : 45 46) ได้อธิบายไว้ดังนี้

(1) สีรีแอคทีฟ (Reactive Dyes) เป็นสีที่นิยมนำมาทำบาติกลายเขียนระบายมากที่สุด เนื่องจากเป็นสีที่ละลายน้ำได้ทั้งน้ำร้อนหรือน้ำเย็น และย้อมใยเซลลูโลสได้ดีที่สุด เป็นสีที่ติดผ้าได้ง่าย สม่่าเสมอ สีสดใสสว่าง มีความคงทนสูงทนต่อแสงแดดและการซักฟอกได้ดี ในการเลือกใช้ควรใช้สีที่เหมาะสมสำหรับทำผ้าบาติกย้อมเย็นเท่านั้น คือควรใช้สี รหัส “M Dyes”, MX ซึ่ง M หมายถึง การย้อมเป็นไมโครใช้สี ที่มีรหัส “H” (Hot Dyes) หมายถึง การย้อมร้อน

(2) สีวัต (Vat Dyes) เป็นสีที่ไม่ละลายน้ำ ต้องใช้สารรีดิวซ์ (Reduce) ที่เหมาะสม เช่น โซเดียมไฮโดรซัลไฟด์มาทำให้ละลายจึงจะติดใยเซลลูโลสได้ สีชนิดนี้มีความคงทนต่อแสงแดด

(3) สีอะโซอิก (Azole Dyes) ตัวสีไม่ละลายน้ำธรรมดา แต่ละลายน้ำที่มีด่างผสม เป็นสีที่ไม่นิยมย้อมใยเซลลูโลส

(4) สีเบสิก (Basic Dyes) ละลายน้ำได้ สีดัดผ้าไม่ตี ย้อมติดได้เพียงเล็กน้อย หรือไม่ติดเลย มีคุณภาพต่ำ ทนต่อแสงได้น้อย ซีดเร็ว ชักแล้วสีตก

(5) สีเอซิด (Acid Dyes) เป็นสีที่ใช้ย้อมเส้นใยที่ได้จากพืชและสัตว์โดยเฉพาะ เช่น ไหม ขนสัตว์ ป่าน ปอ สามารถละลายน้ำได้ ส่วนมากจะย้อมในน้ำย้อมที่เป็นกรด

(6) สีไตรงัท (Direct Dyes) เป็นสีสังเคราะห์ชนิดแรกที่ย้อมติดใยฝ้าย โดยไม่ใช้สารช่วยติด ละลายน้ำได้ดี เวลาชักสีตกมาก

(7) สีซัลเฟอร์ หรือซัลไฟด์ (Sulphur Dyes or Sulphide Dyes) หรือเรียกว่า สีกำมะถัน มักจะให้สีทึบและดำน ส่วนใหญ่ใช้ย้อมสีดำ น้ำตาล กรมท่า สีชนิดนี้ไม่ละลายน้ำจึงต้องใช้สารรีดิวซ์

(8) สีอินดิโกโซล หรือ ซัลลูทิลิสต์ (Indigosol Dyes or Sulubilised Vat Dyes) สามารถ นำมาใช้งานลักษณะเดียวกับสีวัต ส่วนที่แตกต่างกันคือ สีวัตจะละลายในด่าง ส่วนสีอินดิโกโซลละลายในน้ำ แต่เวลาสีละลายแล้วจะไม่ปรากฏเป็นสีจะต้องมีโซเดียมไนไตรต์ และกรดซัลฟิวริก อยู่จึงจะปรากฏเป็นสีให้เห็น

2.4 สารกันสีตก

สารกันสีตกที่ใช้ในการทำบาติกมีอยู่ด้วยกัน 2 ชนิด ดังนี้

(1) โซเดียมซิลิเกต (Na₂SiO₃) เป็นน้ำยาที่ใช้เคลือบหลังจากที่มีระบายหรือย้อมแห้งสนิทแล้ว มีความเป็นด่าง มีลักษณะเหลวข้นคล้ายน้ำผึ้ง ถ้าความข้นของโซเดียมซิลิเกตสูงจะต้องผสมน้ำในอัตราส่วนประมาณ 1/5 ส่วน สังเกตให้ดีถ้าผสมน้ำมากเกินไปจะทำให้ความเข้มข้นของน้ำยาลดลงไป คุณสมบัติในการกันสีตกหรือ Fixed สีก็จะ ลดลงตามไปด้วย (นันทา โรจนอุดมศาสตร์, 2536, หน้า 198)

(2) สารฟิสิกซ์แอลบี (Fix - LB) เป็นสารกันสีตกแบบใหม่ ที่มีลักษณะเป็นผงค่อนข้างละเอียด สีเหลืองอ่อน ใช้ผสมรวมกับผงสีรีแอคทีฟ ในอัตราส่วน 1 : 1 หลังจากการระบายสี ซึ่งผสมสารฟิสิกซ์แอลบี (Fix - LB) ลงไปแล้ว ให้ทิ้งไว้อย่างน้อย 24 ชั่วโมง จึงนำไปซักล้างด้วยน้ำเปล่า 2-3 น้ำ และสามารถเก็บสีไว้ใช้ได้เพียง 3 วันเท่านั้น (เสกสรรค์ อังคารวัลย์, 2554, สัมภาษณ์)

2.5 สารต้มผ้า

สารต้มผ้า เป็นสารที่ใช้ในผสมกับน้ำสำหรับต้มผ้าเพื่อขจัดน้ำยาเคลือบผ้าและเทียนออกให้หมดจด และทำให้ผ้าบาติกสะอาด เส้นเทียนปรากฏเป็นสีขาวชัด สารต้มผ้านี้อาจใช้โซดาแอช (Soda Ash) สบู่หรือผงซักฟอกโดย เลือกอย่างใดอย่างหนึ่งได้

2.6 สารแช่ผ้า

สารแช่ผ้า หมายถึง สารที่ใช้ในขั้นตอนการแช่ผ้าเพื่อขจัดสารเคลือบ หรือสารตกค้างผ้าให้หลุดออก เพื่อจะได้ไม่เป็นอุปสรรคต่อการย้อม สารนี้ คือ น้ำส้มสายชูกลั่นที่ใช้ในครัวเรือนทั่วไป

2.7 สารซักผ้า

สารซักผ้า หมายถึง สารที่ใช้ซักผ้าในครัวเรือนทั่วไป อาจอยู่ในรูปของน้ำยาล้างจาน หรือผงซักผ้า สารซักผ้าจะใช้ซักผ้าในขั้นตอนเตรียมผ้าเพื่อทำบาติก และซักในขั้นตอนสุดท้ายหลังจากต้มลอกเทียนเสร็จแล้ว

2.8 ผ้าซับเทียน

ผ้าที่ใช้ร่วมกับขั้นตอนการเขียนเทียน โดยผ้าซับเทียนจะใช้ซับน้ำเทียนที่เกาะอยู่รอบๆ ส่วนถ้วยของจันตึง เพื่อกันไม่ให้เทียนหยดลงส่วนอื่นๆ เป็นผ้าที่ใช้จุดปลายท่อจันตึงเอาไว้ เมื่อต้องการย้ายตำแหน่งการเขียนเทียน ผ้าที่ใช้ซับเทียนควรเป็นผ้าที่เรียบ เนื้อบางปานกลาง สะอาด ไม่ควรเป็นผ้าเนื้อขน แข็งและหนา ช่างทำบาติกบางคนใช้กระดาษชำระซับเทียน โอกาสที่กระดาษชำระจะเปื้อยติดกับกระดาษจันตึงและตกลงไปในหม้อเทียนกลายเป็นตะกอนกลับมาอุดตันในท่อจันตึงมีสูง จึงไม่แนะนำให้ใช้ แต่มีบางกรณี ช่างทำบาติกบางคนไม่ใช้ผ้าซับเทียนแต่จะใช้กระดาษแข็งพับเป็นกรวยของเทียนแทน เทียนที่หยดและไหลออกมาเมื่อเต็มกรวยแล้ว ใช้ช้อนตักขณะที่เทียนยังอุ่นๆ เอากลับมาใช้ใหม่ได้อีก

2.9 กระดาษซับเทียน

กระดาษซับเทียนเป็นกระดาษที่ใช้ซับเทียนขณะที่มีการรีดเทียนออก โดยจะวางรองผ้าทั้งด้านล่าง และด้านบนเอาไว้ก่อนทำการรีดเทียน มักจะใช้เป็นกระดาษปรีฟ (Paper News) มี 2 ชนิดในท้องตลาด คือ ชนิดสีเหลืองและสีขาวผู้ทำผ้าบาติกจำนวนหนึ่งใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ แต่ผู้เขียนเห็นว่าหมึกพิมพ์มีโอกาส หลุดมาเปื้อนผ้าให้เสียหายได้ แต่อย่างไรก็ตามการหาความต้องการใช้เพื่อความประหยัด ควรระมัดระวังปัญหาดังกล่าว ด้วยการไม่รีดเทียนตำแหน่งเดิมของกระดาษหนังสือพิมพ์นานเกินไปก็จะช่วยป้องกันได้ระดับหนึ่ง

ภาพที่ 19 ผ้าซับเทียนและกระดาษรองเทียน

แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (วสันต์ เล็งเลี่ยม, 2563)

2.10 ชุดวาดเขียน

ชุดวาดเขียน ประกอบไปด้วยกระดาษชาร์ตแข็งสีขาว กระดาษวาดเขียน ปากกาเมจิกกันน้ำสีเข้ม ดินสอ ยางลบ และสีน้ำหรือสีไม้ดินสอ จะใช้สร้างลวดลาย ตั้งแต่การร่างภาพ จนกระทั่งเป็นลวดลาย ต้นแบบขนาดเท่าจริงที่พร้อมจะลอกกลงบนผ้าเพื่อจะทำการเดินเส้นเทียนต่อไป (จิตรกรรมบาติก, 2562 : 52-68)

ภาพที่ 20 ชุดวาดเขียน

แหล่งที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

ประวัติความเป็นมาย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลา เป็นจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทยเป็นเมืองท่าและเมืองชายทะเลที่สำคัญแห่งหนึ่งของภูมิภาค มาตั้งแต่สมัยโบราณและเป็นเมืองที่มีอารยธรรมเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลานานหลายศตวรรษ จึงแหล่งโบราณสถาน และโบราณวัตถุมากมายที่ยังมีมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น จากบรรพบุรุษดั้งเดิม

เมืองสงขลาในอดีตนับว่ามีชื่อที่คนไทยใช้เรียกว่า “เมืองสทิง” สันนิษฐานว่าชื่อเมือง “สงขลา” น่าจะเพี้ยนมาจากคำว่า “สิงหลา” ที่แปลว่าเมืองสิงห์อันเป็นชื่อที่พ่อค้าชาวเปอร์เซียอินเดียได้ใช้เรียกในอดีต เนื่องจากได้เล่นเรือผ่านเข้ามาในทะเลสาบสงขลา เห็นเกาะหนูเกาะแมวจากระยะไกลๆ มีลักษณะคล้ายสิง 2 ตัว หมอบเข้าปากทางเข้าเมือง จึงตั้งชื่อเมืองตามนั้น หรืออีกข้อสันนิษฐานหนึ่งกล่าวว่า คำว่า “สงขลา” นั้นมาจากคำว่า “สิงขร” ที่แปลว่าภูเขา เนื่องจากเมืองสงขลาในยุคดั้งเดิมตั้งอยู่เชิงเขา เมื่อพ่อค้ามาค้าขาย ได้ออกเสียงเพี้ยนเป็น ซิงกอร่า(singora) จากนั้นจึงค่อยๆเพี้ยนเป็น สงขลาในปัจจุบัน เป็นจุนย่านเมืองเก่าสงขลา เป็นสถานที่สำคัญมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมมความสวยงามตึกรามบ้านช่องที่มีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 มั้งแบบจีนโบราณและบ้านเรือนต่างๆที่ผสมผสานวัฒนธรรมความเป็นอยู่ในยุคต่างๆที่ผสมผสานวัฒนธรรมความเป็นอยู่ในยุคต่างๆได้มาจนถึงปัจจุบัน ย่านเมืองเก่าสงขลา มีถนนสายหลัก 3 เส้น คือถนนนครนอก ถนนนครใน ถนน

นางงามซึ่งในปัจจุบันมีพิพิธภัณฑ์แหล่งการเรียนรู้และร้านอาหารต่างๆมากมาย และจุดที่นักท่องเที่ยวต่างให้ความสนใจมากที่สุด ก็คือ street Art ที่ฝังวิถีชีวิตและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมืองสงขลาอยู่ตามจุดต่างๆ ทำให้ทุกคนสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับการเดินตามหา และถ่ายรูปเป็นที่ระลึกเมื่อมาท่องเที่ยว เริ่มแรกถนนสองสาย คือ ถนนนครนอก เป็นถนนเส้นนอกติดกับทะเลสาบ และถนนนครใน เป็นถนนเส้นในเมือง ต่อมา มีการตัดถนนสายที่ สามเรียกว่าถนนเก้าห้องหรือย่านเก้าห้องหรือถนนนางงามในปัจจุบัน เพื่อความสมโภชเสาศาหลักเมืองในปีพ.ศ.2385 รูปแบบสถาปัตยกรรมย่านเมืองเก่าได้รับอิทธิพลมาจากการทำการค้า และความเชื่อของคนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งสามารถแบ่งสถาปัตยกรรมได้เป็น 4 แบบ คือ

1.ตึกแถวแบบจีนดั้งเดิม สร้างขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2379 ซึ่งเป็นช่วงแรกตั้งเมืองสงขลาเนต้นมา รูปแบบสถาปัตยกรรมจะมีส่วนหน้าค้าขาย ด้านบนใช้เก็บของมีช่องส่งของเล็กๆและมีความยาวตามที่ดินประมาณ 30-40 เมตร และเนื่องจากแปลงที่ดินยาวผู้ออกแบบจึงได้ออกแบบให้มีช่องเปิดโล่งตรงกลาง ส่วนอาคารด้านหลังมักเป็นที่พักอาศัยกรรมศิลปากรได้ระบุว่า ห้องแถวแบบจีนหลังแรกสงขลาตั้งอยู่บนถนนหนองจิก

2.ตึกแถวแบบจีนพาณิชย์เป็นลักษณะยาวประมาณ 100 ปี ขึ้นไป พัฒนามาจากแบบจีนดั้งเดิมแต่ประยุกต์ให้ทันสมัยขึ้น แต่ยังคงรูปแบบของของหลังคาตื้นเพิ่มพื้นที่ชั้นบนให้เสมอชั้นล่าง ด้านหน้าทำเป็นผนังหรือบานประตูเกล็ดระบายความร้อนสำหรับอยู่อาศัยชั้นล่างเป็นพื้นที่ทำการค้า ประตูหน้าเป็นบานไม้พับเก็บด้านข้างเพื่อให้มีพื้นที่ค้าขายมากขึ้นตรงกลางอาคารยังมีการเว้นเป็นช่องเปิดโล่งเพื่อระบายอากาศ

3.ตึกแถวแบบชิโน-ยูโรเปียน มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ประดับตกแต่งด้วยลวดลายแบบจีนและยุโรปผสมกัน หลังคาทรงปั้นหยาคล้ายกับรูปแบบที่เรียกว่า ชิโน-ยูโรเปียนซึ่งพบมากที่ภูเก็ต แต่ที่สงขลาจะไม่มีทางใต้อาคารที่เรียกว่า “หงอคาซี่” อาคารจะมีช่องเปิดกลางอาคาร และจะเป็นที่ตั้งของบ่อน้ำซึ่งในอดีตน้ำจะมีรสจืดและดื่มได้

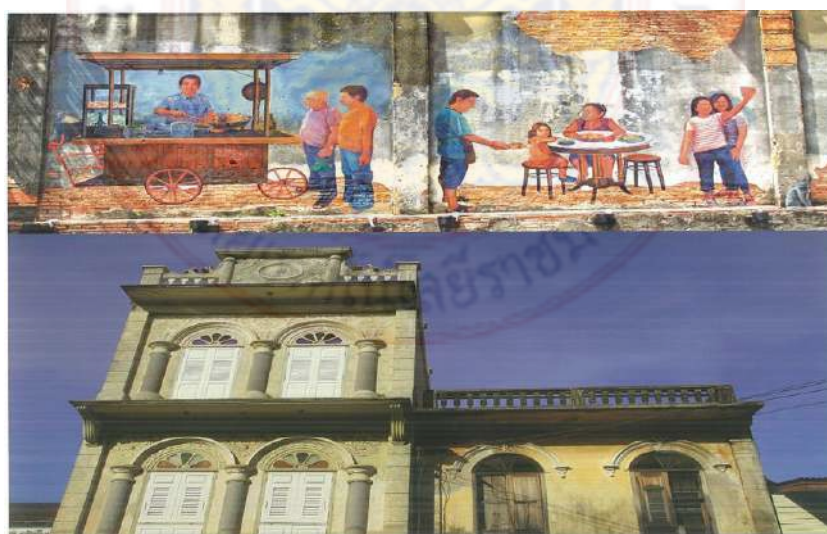
4.ตึกแถวแบบจีนสมัยใหม่ ได้รับอิทธิพลจากจีนตะวันตก อาคารอยู่วงอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไปมีแผงปกปิดหลังคา และจะมีอักษรแสดงปีพ.ศ.ปรากฏบนแผงดังกล่าว บางหลังมีหลังคาจั่วหรือปั้นหยาซ่อนอยู่ บางหลังเป็นหลังคา คสล. ส่วนใหญ่มักมีตั้งแต่ 2-4 ชั้น (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา)

ถนนนางงาม เทศบาล นครสงขลา ร่วมกับการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสงขลา เนรมิตอาคารเก่าคลาสสิกสไตล์ชิโนโปรตุกีส ซึ่งสร้างเมื่อ พ.ศ.2462 อายุ 96 ปี บริเวณสี่แยกถนนนางงามตัดถนนรามัน เขตเทศบาลนครสงขลา ซึ่งเป็นย่านเมืองเก่าสงขลาสร้างศิลปะแนวสตรีทอาร์ต หรือ

ศิลปะข้างถนนด้วยภาพวาด เป็นการบอกเล่าเรื่องราวย้อนอดีตของเมืองสงขลาโดยจำลองบรรยากาศร้านน้ำชา ชื่อ ฟุเจา ที่เคยเปิดในอาคารดังกล่าวมาเป็นเรื่องราวของภาพมีชาย 3 คน ซึ่งเป็นผู้สูงวัยกำลังนั่งดื่มชา และพูดคุยกันอย่างมีความสุข และนั่งอ่านหนังสือพิมพ์รวมทั้งมีนาฬิกาไม้แบบเก่า และของประกอบที่วางขายในร้านก็เป็นสินค้าแบบดั้งเดิมในอดีต เพื่อบอกเล่าวิถีชีวิตที่ดั้งเดิมของเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ภาพวาดเข้ากับผนังเก่าที่มีรอยแตกของอิฐ ซึ่งเหมือนกับร้านน้ำชาที่ตั้งอยู่บนถนนจริง ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมากโดยเฉพาะกลุ่มผู้คนที่เป็นวัยรุ่นันประจวบกับกระแสโซเชียลในปัจจุบัน ถนนเมืองอยู่คู่กับย่านเมืองเก่า อีก 2 สาย คือ ถนนนครนอกและนครในตลอดถนนมีห้องแถวไม้แบบจีน ตึกคลาสสิกสไตล์ ชิโนโปรตุกีส บนถนนยังมีอาหาร ขนม ของกินของไทย จีน ฝรั่งเศสวัฒนธรรมเก่าอร่อยๆ ขายตลอดสายถนนย่านเมืองเก่า (จังหวัดสงขลา 2558 อ่างอิงใน ประสิทธิ์ รัตนพันธ์ 2558)

สงขลา เมืองแห่งภูมิปัญญาและศิลปกรรม

“ชาติใดไร้ช่างชำนาญศิลป์เหมือนนารินไร้โฉมประโลมสง่า” จากบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ที่สะท้อนความเป็นตัวตนแห่งสังคมและบ้านเมืองได้อย่างชัดเจน และสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนในเมืองนั้น ศิลปะใด ๆ ในบ้านเมือง ย่อมเกิดจากการสั่งสมภูมิปัญญาของผู้คนในเมืองนั้น ๆ เช่นเดียวกับงานศิลปกรรม ในเมืองสงขลา ย่อมมาจากภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษชาวสงขลาได้รังสรรค์เป็นผลงาน จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ให้ลูกหลานได้ชื่นชมยินดี และสืบทอดไว้ให้เป็นสมบัติล้ำค่าของเมืองสงขลาตลอดไป (สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2, 2560: 43)

ภาพที่ 21 บรรยากาศย่านวิถีวัฒนธรรมเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

แหล่งที่มา: สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2 (2560: 42)

ใน พ.ศ. 2527 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (ปัจจุบันคือ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม) จัดตั้ง “โครงการศิลปินแห่งชาติ” ขึ้น เพื่อเชิดชูเกียรติเหล่าศิลปินผู้สร้างงานศิลปะแขนงต่าง ๆ นับ จาก พ.ศ. 2528 จนถึง พ.ศ. 2558 ชาวสงขลาได้มีโอกาสแสดงความยินดีกับศิลปินแห่งชาติชาวสงขลา มาโดยลำดับมีจำนวนถึง 12 ท่าน ซึ่งมีผลงานโดดเด่นเป็นที่ยอมรับ ทั้งสาขาศิลปะการแสดง ไม่ว่าจะเป็นหนังตะลุง โนรา ดนตรีพื้นบ้าน สถาปัตยกรรม วรรณศิลป์ รวมทั้งสาขาทัศนศิลป์ ชาวสงขลาที่มีชื่อปรากฏอยู่ในทำเนียบของศิลปินแห่งชาติจากรุ่นสู่รุ่นตลอดมา

ความโดดเด่นของสงขลาในมิติของเมืองแห่งศิลปะนั้น มีปรากฏเป็นที่ประจักษ์ เช่น ประติมากรรมเงือกทองหาดสมิหลา จิตรกรรมฝาผนังวัดมัสยิดมิมาวาส สถาปัตยกรรมเรือนไทยปักษ์ใต้ ย่านเกาะยอ อาคาร สไตลชีโนยูโรเปียนที่ย่านเมืองเก่า นาฏกรรมโนราอันเป็นศิลปะ ประจำถิ่นมีศิลปินประจำบ้านอยู่หลายคณะ จนถึงศิลปะสาขาวรรณกรรม เมืองสงขลา มีวรรณกรรมอมตะที่ใช้เมืองสงขลาเป็นฉากในการดำเนินเรื่อง เช่น ดัชনীนาง ของอิงอร หรือจากนักเขียนระดับศิลปินแห่งชาติ เช่น ผีเสื้อและดอกไม้ ของนิพนพาน เป็นต้น

การสร้างสรรค์บรรจงแต่งให้สงขลาเป็นเมืองแห่งศิลปะ ได้มีการนำเสนอในรูปแบบของ STREET ART คือการเขียนภาพเพื่อสื่อเรื่องราวบนฝาผนัง อาคารบ้านเรือน อันเป็นการใช้งานศิลปะ เพื่อสื่อถึงวิถีชีวิตชาวบ้านย่านเมืองเก่า และเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวในการถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึก เมื่อครั้งมาเยี่ยมเยือนเมืองสงขลา อีกทั้งตามสวนสาธารณะหรือริมชายหาด เช่น บริเวณหาดสมิหลา หาดชลาทัศน์และแหลมสนอ่อน ยังมีรูปปั้นประติมากรรมของศิลปินฝีมือดีต่าง ๆ ที่บรรจงถ่ายทอดงานศิลปะหลากหลาย รูปแบบไว้เพื่อความสุนทรีย์ในการพักผ่อนหย่อนใจได้อย่างน่าทึ่งที่โดดเด่นที่สุดคือ ประติมากรรมรูปหนูกับแมวที่หาด สมิหลา และประติมากรรมพญานาคพ่นน้ำที่แหลมสนอ่อน เป็นต้น(สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2,2560: 44)

ภาพที่ 22 บรรยากาศแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา

แหล่งที่มา: สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2 (2560: 45)

สงขลา ยังมีศิลปหัตถกรรม ที่มีการผลิตสืบทอดกันมาแต่ปู่ย่าตายาย จนถึง ลูกหลานในปัจจุบัน และยังพัฒนาไปสู่การเป็นผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว อีกหลายชนิด เช่น เครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ ผ้าทอพื้นเมืองเกาะยอ เครื่องจักสานจากผลิตภัณฑ์เตยปาหนัน ผลิตภัณฑ์ จากตาลโตนด เป็นต้น (สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2, 2560: 46)

ภาพที่ 23 ศิลปหัตถกรรมของจังหวัดสงขลา

แหล่งที่มา: สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50จุดหมายแห่งความประทับใจ 2(2560: 46-47)

สงขลา เมืองพหุวัฒนธรรม

มีคำกล่าวว่า “สามหลักผสมเกลียว เป็นหนึ่งเดียวในสงขลา” เพื่อที่จะบอกว่าในเมืองสงขลา นี้ มีกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกัน โดยมีความสัมพันธ์อย่างน้อย 3 กลุ่มชน ประดุกเกลียวเชือก 3 สายที่มัดแน่น เป็นเส้นเชือกเส้นเดียวกัน สามกลุ่มชนที่ว่านี้ หมายถึง ชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน นอกจากนั้นยังมีพี่น้องชาวคริสต์ ฮินดู ซิกข์อยู่ร่วมกันเป็นวิถีทางสังคมในเมืองสงขลา จนกลายเป็นลักษณะแบบ “พหุวัฒนธรรม” ที่ปรากฏอยู่ให้เห็นและสัมผัสได้ใน วิถีชีวิตของชาวสงขลา โดยทั่วไป(สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล50จุดหมายแห่งความประทับใจ 2,2560: 63)

ภาพที่ 24 สงขลาเมืองพหุวัฒนธรรม

แหล่งที่มา: สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2 (2560: 63)

สำหรับวิถีความเชื่อและวัฒนธรรมของพี่น้องชาวจีนและชาวไทย เชื้อสายจีนนั้น นักวิชาการเชื่อว่าเข้ามาในเมืองสงขลาหลังจากที่เมือง Singora หรือสงขลาเขาแดงล่มสลายลง สมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรี พระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้พื้นเมืองสงขลาขึ้นในพื้นที่ห่างจากเดิม คือ เมืองสงขลาแหลมสนให้ จีนเหยียง แซ่เช่า เป็นเจ้าเมือง ทำให้เมืองสงขลาฝั่งแหลมสนเป็นเมืองสงขลาที่ปรากฏวิถีวัฒนธรรมแบบชาวจีน ที่ชาวจีนโพ้นทะเลจากแผ่นดินใหญ่เข้ามาพำนักพึ่งพาพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์แห่งแผ่นดินสยาม ณ เมืองสงขลาмаแต่่นั้น จนเมื่อชาวจีนเหล่านั้น มีสายสัมพันธ์เกิดเป็นครอบครัวกับชาวไทย พุทธ หรือไทยมุสลิมพื้นถิ่น ลูกหลานชาวจีนเหล่านั้นจึงเกิดเป็นชาวไทยเชื้อสายจีน ที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมผสมผสานเป็นพหุวัฒนธรรม ลักษณะเฉพาะที่ในครอบครัวหนึ่งของชาวสงขลาอาจจะมีวิถีปฏิบัติทั้ง แบบของไทยพุทธ ไทยมุสลิม และความเชื่อของชาวจีนในครอบครัวเดียวกัน จนกลายเป็นลักษณะแบบพหุวัฒนธรรมในชุมชน ในยุคสมัยต่อมา เมื่อเมืองสงขลา มีโอกาสติดต่อกับชายปฏิสัมพันธ์กับชาติอื่น ๆ ทางตะวันตก ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติตะวันตกมีโอกาสมหาเผยแพร่ปรากฏในเมืองสงขลาเช่นภาพสะท้อนความเป็นพหุวัฒนธรรมของเมืองสงขลา ที่เกิดจาก ปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในแต่ละยุคสมัยที่กล่าวมานั้น ปรากฏอยู่ทั่วไปในเมืองสงขลา (สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2, 2560: 66)

ภาพที่ 25 ศาสนสถาน ณ สงขลาเมืองพหุวัฒนธรรม

แหล่งที่มา: สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2, (2560: 66)

ด้านสถาปัตยกรรม

สงขลา มีอาคารบ้านเรือน โบสถ์วิหาร ศาลเจ้า มัสยิด ทั้งที่โดดเด่นเป็นลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมทรงไทยพื้นบ้าน อาคารห้องแถวรูปแบบช่างจีนและที่ผสมผสานกัน เช่น พระอุโบสถวัดดอนแร่ อำเภอเมืองสงขลา มีรูปทรงเป็นแก่งจีน อาคารมัสยิดอุสาสนอิสลาม (สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2, 2560: 66)

บ้านบน มีรูปทรงของอาคารเหมือนกับวิหารวัดมัชฌิมาวาส นอกจากนั้น ยังมีอาคารบ้านเรือนสไตล์ชิโนยูโรเปียน ย่านเมืองเก่าสงขลาและหาดใหญ่ เป็นต้น (สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2, 2560: 69)

ด้านอาหารการกิน

ในเมืองสงขลามีทั้งอาหารพื้นเมือง อาหารไทย อาหารจีน อาหารมุสลิม อาหารยุโรป และอาหารที่เกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม เช่น ข้าวย่า เต้าคั่ว ข้าวมันแกงไก่ ข้าวสตู เป็นต้น

ลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรมจนเกิดเป็นพหุวัฒนธรรมที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ ภาษาถิ่นใต้ ซึ่งมีคำหลายคำที่เป็นคำยืมจากภาษา มลายู เช่น ยามู หมายถึง ฝรั่ง(ผลไม้) ตีมา หมายถึง ถังตักน้ำ คำที่มาจาก ภาษาจีน เช่น ฉีกักฉาว หมายถึง ต้นฟ้าทะลายโจร ถ้ำหยี เป็นต้น

เรื่องราวของความเป็นพหุวัฒนธรรมที่กล่าวมานี้ เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น ในเมืองสงขลา ยังมีความเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมอีกหลากหลาย สมกับคำกล่าวที่ว่า “สามหลักผสมเกลียว เป็นหนึ่งเดียวในสงขลา” (สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2, 2560: 69)

สงขลา เมืองหอยจิ้งจู้เมนูเด็ด คำว่า “หอยจิ้งจู้” เป็นคำพูดสำเนียงปักษ์ใต้ที่มีความหมายว่า “อร่อยมาก ๆ” ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปของผู้คนในเมืองสงขลา เพื่อจะบอกว่าในเมืองสงขลา มีอาหารการกินที่เป็นสูตรเฉพาะ ของเมืองสงขลาหลายหลากมากมายให้เลือกลองลิ้มชิมรส ขอแนะนำ “หอยจิ้งจู้ เมนูเด็ด” ของเมืองสงขลา ดังนี้ (สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2, 2560: 73)

ข้าวสตู จัดได้ว่าเป็นเมนูประเภท ONLY IN SONGKHLA ที่ชาวสงขลา รู้จักมักคุ้นกันดี เป็นอาหารเช้าและกลางวัน ประกอบด้วยซุปรสลับเฉพาะ ที่มีน้ำซุบข้นด้วยน้ำกะทิ หอมกลิ่นเครื่องเทศเข้มข้น ลงตัวกับเนื้อไก่ หมูชิ้น เลือดหมู เครื่องใน เป็นหลัก รับประทานกับ ข้าวสวยร้อน ๆ หอมกรุ่น แต่งรสด้วยน้ำจิ้มสูตรเด็ดหวานเจือเผ็ดลงตัว ร้านขึ้นชื่อคือ สตูอะเอียง ถนนนางงาม

ถั่วซั่ว เป็นอาหารประเภทสลัดท้องถิ่น หากกินที่ไหนไม่ได้ เครื่องปรุงสำคัญคือ "ถั่วซั่ว" (เต้าหูแข็ง หรือ เต้ากั่ว ในภาษาจีน) ตัดเป็นชิ้นเล็ก ๆ เครื่องประกอบอื่น เช่น เส้นหมี่ขาวลวก ผักบุ้งลวกสุกนั้น กุ้งทอด อาจเพิ่ม หมูชิ้น หูหมู เลือดหมู ให้เอร็ดอร่อยยิ่งขึ้น น้ำปรุงรสกลมกล่อมทำจากน้ำส้มกับรสหวานของน้ำตาลโตนดที่เคี่ยวเข้าด้วยกันจนเหลวได้ที่ ราดลงบนเครื่องปรุงที่กล่าวมาให้โชกชุ่มทั่วจาน ถั่วซั่วนี้มีขายทั่วไปทั้งจังหวัดสงขลา บางพื้นที่เรียก "เป็รียหวาน" ร้านอาหารบางแห่งตั้งชื่อเมนูให้ดูเป็น เฉพาะถิ่น ว่า "สลัดทะเลสาบ" ร้านขึ้นชื่อ คือ ร้านป่าจวบ ถนนยะหริ่ง

ข้าวมันแกงไก่ เป็นอาหารที่ประกอบด้วย “ข้าวมัน” คือข้าวสวยที่หุงด้วยกะทิ สุกแล้วจะหอมมันในตัวเอง ราดหน้าด้วยแกงกะทิไก่ น้ำพริก มะขาม กุ้งต้มน้ำผึ้ง (กุ้งหวาน) ปลาลูกเมละ (ปลาจิ้งจั้งหรือปลาเล็กปลาน้อยทอดกรอบ) เวลารับประทานต้องคลุกเคล้าให้เครื่องปรุงทั้งหมดเข้ากัน แนนด้วยถั่วฝักยาว

ไข่ครอบ เป็นภูมิปัญญาการถนอมอาหารอย่างหนึ่งของชาวประมง พื้นบ้านแถบริมทะเลสาบสงขลา ซึ่งสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ เดิมที เป็นการทำให้ถนอมหรือรักษาไข่แดงที่เหลือจำนวนมากจากการใช้ไข่ขาว ย้อมต้ยเนื้ออวน แห กัดวางปลา ไม่ให้เน่าเสียโดยการนึ่ง เพื่อเก็บไว้กิน และนำไปขายในงานเทศกาล ตลาดนัดชุมชนละแวกบ้าน วิธีทำไข่ครอบ ที่สำคัญคือ การแยกไข่แดงออกจากไข่ขาวเอามารวมในกะละมังน้ำสะอาดที่เตรียมไว้ จากนั้นใช้มือช้อนครึ่งละ 2 ฟองใส่ลงในเปลือกไข่เป็ดที่ตัด แต่งเปลือกส่วนบนออก จากนั้นเอาน้ำเกลือหยอดลงไปเปลือกไข่โดยให้เกลือติดไปด้วย หมักทิ้งไว้ประมาณ 5-6 ชั่วโมง เพื่อให้เกลือปนละลาย เข้าไปในไข่แดงแต่พอดี จึงนำไปนึ่งประมาณ 7 นาที พอให้ผิวไข่แดงสุก และเนื้อในเป็นยางมะตูม ไข่ครอบจึงจะมีรสชาติอร่อย นุ่มลิ้นแบบ "หรอยจิ้งหู้"

ยำสาหร่าย ภาษาสงขลาเรียก "ยำสาย" เป็นเมนูที่มีเฉพาะถิ่นแถบ เกาะยอ และรอบ ๆ ทะเลสาบสงขลา และมีเฉพาะบางฤดูกาลไม่ได้มีตลอดทั้งปี การยำนั้นก็มีสูตรการยำแบบยำกับกะทิสดปนกับน้ำส้มโตนด มีมะพร้าวห้าวคั่วให้หอม คลุกเคล้ากับเส้นสาหร่ายปรุงรสได้ที่ โรยหน้าด้วยหอมแดงซอยบาง ๆ เวลารับประทานห่อด้วยใบชะพลู ได้คุณค่าทางอาหารและสมุนไพรครบครัน

ปลาตุกร้า ไม่เหมือนปลาร้าของภาคอีสาน การทำให้ปลาตุกร้าหมัก แขนในเกลือเม็ดปนกับน้ำตาลทราย หรือน้ำตาลแว่น ในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน จากนั้นหมัก 1-2 คืน แล้วนำมาตากกับแดดบนตะแกรง ประมาณ 3-4 วัน จนได้ที่ เวลารับประทานใช้วิธีทอดไฟอ่อน หรือห่อใบตองย่างไฟอ่อนให้สุกทั่ว รับประทานกับข้าวสวยร้อน ๆ แยมด้วยหอมซอย พริกสด หรือ บีบมะนาวบนปลาตุกร้าหอมซอย พริกสดนั้น

เต้าหูเสวย เป็นเต้าหูสูตรโบราณของเมืองสงขลาบออย่าง ชาวสงขลาเรียกเต้าหูว่า “เถ้าหุย” เสน่ห์อยู่ที่รสไม่เค็มจัด เนื้อเต้าหู้เนียน สีสอกเหลืองเข้ม กลิ่นละมุน สาเหตุที่ได้ชื่อว่า “เต้าหู้เสวย” นั้น เนื่องจากการนำขึ้นทูลเกล้าฯถวายเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ เมืองสงขลา

นอกจากนั้น สงขลายังมีขนมพื้นบ้าน ที่น่าลองลิ้มชิมรส อีกมากมาย ขอแนะนำพอเป็นตัวอย่าง ดังนี้

ขนมดู ทำจากข้าวเหนียวคั่วจนเหลืองหอม บดละเอียดเป็นแป้งผสมกับน้ำตาลเคี้ยวและมะพร้าวขูดกวนให้เข้ากันจนเหนียว พักไว้พอเย็น จึงนำมาปั้นเป็นก้อนกลม คลุกแป้งหรือ “ผงดู” ให้ทั่ว เป็นขนมที่รับประทาน กันได้ตลอดปี

ขนมบอก ถือเป็น เมนูหรอย เมืองสงขลาซึ่งนับวันจะหารับประทาน ได้ยาก “ขนมบอก” เมืองสงขลา มี 2 แบบ คือแบบข้าวเหนียว หรือ “เหนียว บอก” กับแบบขนม หรือ “หนมบอก”

ส่วนผสมสำคัญของขนมบอก ประกอบด้วย แป้งข้าวเหนียว น้ำตาลปีบ และมะพร้าว ใช้การอบไอน้ำ โดย การนำแป้งข้าวเหนียวและน้ำตาลปีบที่ผ่านการคลุกเคล้าเป็นเนื้อเดียวกัน มาใส่กระบอกที่เตรียมไว้ เพื่อนำไปอบไอน้ำ ใช้เวลา 2 - 3 นาที เทขนม ออกจากกระบอก คลุกกับมะพร้าวขูดผสมเกลือกี้จะได้ขนมบอก รสชาติ หอม หวาน มัน เค็ม ตามแบบฉบับของขนมไทยแท้ สูตรสงขลาดั้งเดิม

ขนมลูกโดน หรือ ขนมดอกโดน เป็นขนมพื้นบ้านชาวปักษ์ใต้ ประเภทขนมรับประทานกับน้ำชากาแฟ มีกลิ่นหอมเนื้อมุ่ม ทำจากแป้ง ข้าวเจ้าไข่ไก่ น้ำตาลทราย น้ำมะพร้าว ผงฟู นวดเบา ๆ ให้น้ำตาลทราย ละลาย จึงใส่น้ำกะทิ น้ำมะพร้าว คนให้เข้ากัน นำแป้งมาหยอดในพิมพ์อบ พอขนมสุกก็แกะออกจากพิมพ์มาแผ่ไว้ในภาชนะที่เตรียมไว้ นำมะพร้าวทึนทึกมาพุดเป็นเส้น โรยด้วยเกลือป่นนิดหน่อย คลุกเคล้าให้เข้ากัน โรยในขนมให้ทั่ว แล้วพับครึ่งเป็นรูปวงกลม เพียงเท่านี้ก็เสร็จเรียบร้อย

ขนมค่างคาว เป็นขนมโบราณอีกชนิดหนึ่งที่หลาย ๆ คนอาจไม่รู้จัก ชื่อ “ขนมค่างคาว” มาจากรูปปร่างที่เหมือนค่างคาว ส่วนผสมหลัก ใช้เผือกผสมหัวกะทิและแป้งนวดให้เข้ากัน ทำแป้งเป็นแผ่นบาง ๆ ห่อไส้ ที่ผัดด้วยกุ้ง มะพร้าว ปูรสด้วยเกลือและพริกไทย พับแป้งเป็นรูปทรง สามเหลี่ยมแบบปิรามิด คล้าย ๆ ค่างคาว แล้วนำไปชุบแป้งทอดกรอบ รับประทานคู่กับอากาจา

ขนมหวก เป็นขนมไทยพื้นบ้านของสงขลาและภาคใต้ ปัจจุบันนี้แทบไม่มีให้เห็นหรือขายในท้องตลาด ชื่อขนมหวกมาจากการเรียกตามอุปกรณ์ที่ใช้ทำ คือ “ทัพพี” หรือ “จวก” ซึ่งภาษาถิ่นภาคใต้เรียกสั้น ๆ ว่า “หวก” นำเครื่องปรุงประกอบด้วย แป้งถั่วเหลือง กุ้งสด ถั่วอก ใสในสมัย ลงทอดในน้ำมันร้อน ๆ จนแป้งสุกได้ที่แล้วแกะขนมออกจากจวก จะคล้ายซาลาเปาทอด รับประทานกับน้ำจิ้มเฉพาะของขนมหวก

ขนมหม้อฉี่ เป็นขนมไทยโบราณพบทั่วไปในตลาดนัดแบบบ้าน ๆ ในจังหวัดสงขลา เครื่องปรุงหลัก ๆ ได้แก่ ตัวขนมใช้แป้งข้าวเหนียวนึ่งสุก ใส่นมประกอบด้วย น้ำตาลแว่น ถั่วลิสง และงาคั่วเคลือบในการทำขนมหม้อฉี่ให้มีรสชาติอร่อย อยู่ที่การทำแป้งและไส้

นอกจาก "หอยจิ้งจู้ เมฆูเต็ด" ที่นำเสนอแล้ว ในเมืองสงขลามีของหอยที่ขึ้นชื่อลือชาอีกหลายรายการ เช่น ไก่ทอดหาดใหญ่ ซึ่งนิยมรับประทานกับข้าวเหนียวนึ่ง ไก่ทอดเทพาเป็นไก่ทอดเฉพาะเนื้อ แยกหนังออก ต่างหาก ข้าวมันไก่ทุ่งลุง สูตรอร่อยเฉพาะของบ้านทุ่งลุงหาดใหญ่ เป็นต้น

บนความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรมนี้เองที่ทำให้สงขลาเป็นเมืองที่มีอาหารการกินที่หลากหลายตามไปด้วย ทั้งอาหารท้องถิ่นแบบอาหารปักษ์ใต้และอาหารพื้นบ้านเฉพาะของคนสงขลา

นอกจากนี้ สงขลายังมีอาหารพื้นบ้านน่าลิ้มลองอยู่ในย่านเมืองเก่า ตลอดถนนนางงาม มีอาหารให้เลือกชิมหลากหลายประเภทตั้งแต่ช่วงเช้า กาแฟโบราณหรือน้ำชา ข้าวเหนียวหน้ากุ้ง โรตีสายไหม ซาลาเปาลูกใหญ่ หม่ามโถวโบราณ โจ๊กหมูร้านเกาะไทย โจ๊กหมูแก้วห้อง แต่เตี้ยมร้านโพยม

เป็นต้น ช่วงสาย ๆ ไปจนถึงเวลาเย็น ชอบอาหารแบบไหนเลือกชิมได้ ทั้งข้าวสวย กวยจั๊บเจ็ญน้อย กวยเตี๋ยวหางหมู เย็นตาโฟและ ข้าวขาหมูร้านใต้ฟ้า หมี่เกี๊ยวร้านนิวเฮงหมู กวยเตี๋ยวโบราณขายใต้ ถนนโรงจิว หรือจะชิมอาหารเลิศรสระดับ 5 ดาว จากภัตตาคารแต่เฮียงอิว ที่มีเมนูเฉพาะ เช่น ต้มยำแห้ง แกงส้มปลากะบอก เนื้อปูผัดพริกไทยดำ เป็นต้น

หากชอบไอศกรีม ถนนนางงามมีให้เลือกแบบสูตรโบราณ ไอติมใส่ไข่ ร้านแป๊ะยิว ไอติมข้าวเหนียวแป๊ะยิว ไอติมถั่วเขียวร้านบันหลีเฮง หรือ ไอติมโอ่ง ไอติมรุ่นใหม่ถูกใจวัยรุ่น เป็นต้น

ร้านขนมไทย เช่น ขนมทองเอก สำปันนี ข้าวฟ่างกวน ข้าวเหนียวกวน หรือจะเป็นประเภทของฝากอย่างข้าวเกรียบปลา น้ำบูดู เต้าหู้ยี้เสวย ลูกหยี เม็ดมะม่วงหิมพานต์ บนถนนนางงามมีให้เลือกหลายร้าน เช่น ขนมไทยสอง-แสน ร้านจงดี ขนมไทยแม่ฉวี แม่ประนอม เป็นต้น

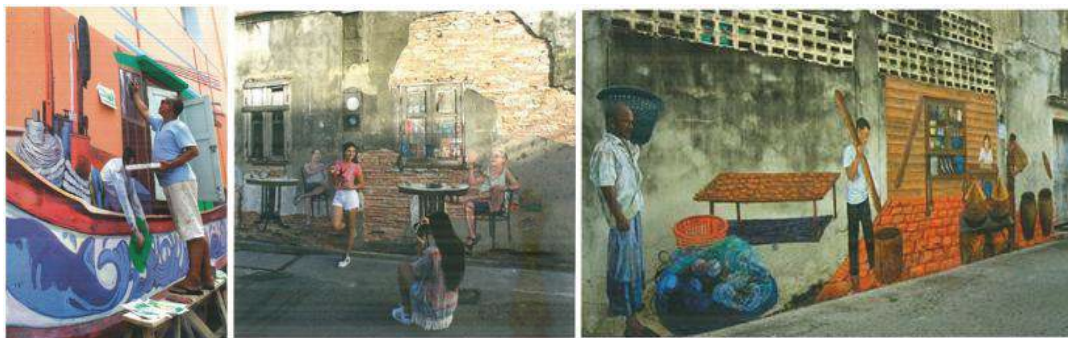
สงขลาวันนี้ บริเวณถนนนครใน ถนนนครนอก ยังมีร้านอาหารและเครื่องดื่มที่มีรสชาติอร่อย และบรรยากาศแบบย้อนยุคอีกมากมาย รอท่านไปสัมผัส (สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2, 2560: 72-79)

สตรีทอาร์ต หมายเหตุใหม่ในเมืองเก่า

เมืองเก่าบ่อสงขลา แลบนางงาม ถนนนครนอก และ ถนนนครใน รวมถึงตรอกซอยที่เชื่อมต่อถนนทั้งสามสายนั้น คือ บรรยากาศของความเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมที่หมายถึง วิถีชีวิตของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน และพี่น้องชาวไทยมุสลิม มาเนิ่นนานกว่า 175 ปี ก่อเกิดสีสันทางวัฒนธรรม ด้านอาหารการกิน การแต่งกาย ตลอดจนสถาปัตยกรรมแบบชิโนยูโรเปียน ที่โดดเด่น

ย่านเมืองเก่าสงขลามีพื้นที่ศิลปะสร้างสรรค์ แบบสตรีทอาร์ต ที่ศิลปินท้องถิ่นร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ถ่ายทอดวิถีชีวิตในอดีตของผู้คนในเมืองเก่าสงขลา ในรูปของจิตรกรรมฝาผนังอาคารเก่า ที่บอกเล่าเรื่องราวของบรรยากาศยามเช้าครั้งอดีตในร้านน้ำชาฟูเจา ภาพของชาว ประมงพื้นบ้าน ไปจนถึงการทำข้าวเกรียบกุ้งข้าวเกรียบปลา สินค้าพื้นเมืองสงขลาที่มีรสชาติชวนให้ลิ้มลอง และอีกหลาย ๆ ชิ้นงาน งานศิลป์เหล่านี้ คือหมายเหตุใหม่ในเมืองเก่าสงขลาที่รอทุกท่านมาเยือน (สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2, 2560: 131)

Street Art เป็นตัวบอกเล่าเรื่องราวที่สะท้อนวิถีชีวิตคนสงขลาผ่านภาพวาด ที่นี้จะมีการรวมอยู่กันของวัฒนธรรมไทย จีน มุสลิม อย่างสงบสุข เช่น ภาพแมวสองตัววิ่งเล่นบนขอบหน้าต่าง บริเวณท่าเรือศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์ ภาพร้านขายน้ำชาสะท้อนวัฒนธรรมการต้มน้ำชายามเช้าของชาวสงขลา ตั้งอยู่ที่ ถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม (ตะลุยเที่ยวสงขลาเมืองเก่าสุดชิค: เข้าถึงวันที่ 27 กรกฎาคม 2563)

ภาพที่ 26 ศิลปะสร้างสรรค์แบบสตรีตอาร์ต

แหล่งที่มา: สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2 (2560: 131)

ถนนคนเดิน เมืองสงขลา

มีอยู่ทั่วไปหลายแห่ง จัดเรียงวันไม่ให้ซ้ำกัน แต่ที่น่าสนใจมีอยู่ 2 แห่งคือ ถนนคนเดินแต่แรก และถนนคนเดินตลาดสองเล ถนนคนเดินแต่แรกมีทุกวันศุกร์และเสาร์ บนถนนจะนะข้างกำแพงเมืองเก่าสงขลาอายุถึง 175 ปี บริเวณ หน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสงขลาและพิพิธภัณฑฯ พระอภัยมณี เป็นบรรยากาศการจับจ่ายแบบย้อนยุคสุดครั่งอดีต ที่ภาษาใต้ใช้ว่า “แต่แรก” มีร้านค้าอาหารพื้นเมืองดั้งเดิมของสงขลา ผลิตภัณฑ์ ท้องถิ่น สินค้าโอท็อป ของฝากของที่ระลึกให้เลือกมากมาย

นอกจาก “ถนนคนเดินสงขลาแต่แรก” แล้วทุกวันอาทิตย์ที่ 2 ของเดือน บนถนนนครนอก ริมทะเลสาบสงขลา และถนน นครใน ยังมีถนนคนเดินแบบตลาดประชารัฐ “ตลาดสองเล เก๋ เท่ ริมเลสาบ” ให้ได้สัมผัสกับบรรยากาศตามโซนต่างๆ เช่น โซนสอง เลชวนชิม สองเลชวนช้อปปิ้ง สองเลสีเขียว สองเลชวนชิม และสองเล ชวนชม ให้ท่านได้เก็บเกี่ยวความเป็น “ตลาดสองเล เก๋ เท่ ริม เลสาบ” รวมทั้งการเดินเที่ยวชมและถ่ายภาพบ้านเรือนเก่าแก่ในย่านเมืองเก่าซึ่งเปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าเยี่ยมชมได้อย่างเต็มที่(สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล50จุดหมายแห่งความประทับใจ2,2560: 136)

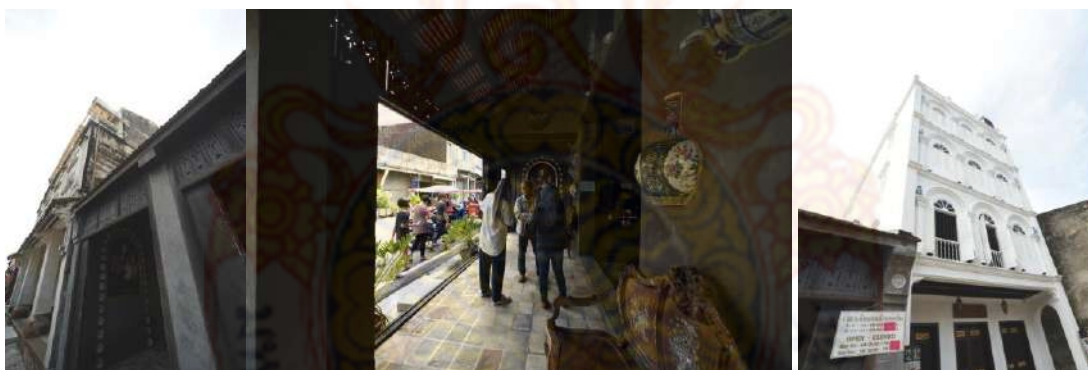
ภาพที่ 27 ถนนคนเดินสงขลาแต่แรก

แหล่งที่มา: สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2 (2560: 136)

บ้านนครใน พิพิธภัณฑสถานเอกชน บอกเล่าวิถีคนสงขลา

“บ้านนครใน” เป็นพิพิธภัณฑสถานเอกชนแห่งแรกบนถนนนครใน เขตเทศบาลนครสงขลา เกิดขึ้นด้วยความมุ่งมั่นและใจของนักอนุรักษ์ ที่เล็งเห็นคุณค่าของข้าวของเครื่องใช้นานาชนิด ซึ่งเกิดจากความสุขในการสะสมของ นายกระจำจ่าง จารุพฤษ์พันธ์ อดีตสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดสงขลา

จากสิ่งของสะสมส่วนตัวเหล่านั้น ประกอบกับความรู้สึที่ต้องการแบ่งปันความสุขและความรู้เกิดขึ้นจากรื่องราวของวัตถุแต่ละชิ้น ประกอบกับกระแสการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา ในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา ทำให้นายกระจำจ่าง จารุพฤษ์พันธ์ สร้างบ้านไม้แบบจีนโบราณและบ้านตึกสีขาว ตามแบบอาคารโบราณที่ถนนนครในเมืองเก่าสงขลา ให้เป็นต้นแบบในการอนุรักษ์อาคารแบบชิโนยูโรเปียนของสงขลา บ้านนครในมีพื้นที่ 20 ตารางวา จัดแสดงของเก่า เช่น เตียงเก่าของเจ้าเมืองสงขลา อายุกว่า 100 ปี ตู้โบราณที่เก็บสะสมมาประมาณ 30-40 ปี ถ้วยชามจากเมืองจีน อายุ 100 กว่าปี ประมาณ 100 ชิ้น รวมของ สะสมทั้งหมดในพิพิธภัณฑสถานนับพันชิ้น (สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่งความประทับใจ 2, 2560: 149)

ภาพที่ 28 บ้านนครใน พิพิธภัณฑสถานเอกชน

แหล่งที่มา: สัมภาษณ์ (2563)

บ้านสงครามโลก

ตึกโบราณ เป็นตึก 3 ชั้น ตั้งอยู่บนถนนนครนอกตัดกับถนนยะลา อาคารจีนรูปทรงสูงเก๋ๆ 3 ชั้น อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ก่อผนังอาคารด้วยอิฐเผาโบราณของเมืองสงขลา มีเรื่องราวความเป็นมาที่น่าสนใจอย่างมาก คาดกันว่าบ้านหลังนี้คือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ สำคัญจนถูกถ่ายภาพโดยเครื่องบินกองทัพอากาศอังกฤษ ก่อนบินมาทิ้งระเบิดอาคารใหญ่ 3 ชั้น เมืองสงขลา เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ.2488 โดยคิดว่าอาจเป็นกองบัญชาการทหารญี่ปุ่น เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญทางประวัติศาสตร์

ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง

ประตูทางเข้าสี่แดงสด แต่งแต้มด้วยสถาปัตยกรรมลายมังกร สะท้อนให้เห็นความความผูกพันระหว่างเมืองสงขลากับเมืองจีน นักท่องเที่ยวนิยมถ่ายรูปหน้าประตูศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสี่แดงสด ศาลเจ้าแห่งนี้ถือเป็นความมงคลทางวัฒนธรรมที่หาได้จากเมืองเก่าสงขลา ไม่ต้องไปถึงแดนมังกรกว่าหลายศตวรรษที่ชาวจีนเข้ามาในดินแดนสิงกอร่า จุดประกายให้เมืองเล็ก ๆ แห่งนี้มีความคึกคักทางการค้า เล่ากันว่า พระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส้ง) ผู้เป็นคนจีนเชื้อสายฮกเกี้ยน ย้ายเมืองมาจากฝั่งแหลมสนเนื่องจากความอึดอัดของเมือง เมื่อย้ายมาต้องสร้างศาลหลักเมือง เพื่อให้เป็นที่รวมใจของคนในเมือง ซึ่งขณะนั้นยังเป็นชาวจีนเสียเป็นส่วนใหญ่ ผู้ใหญ่หลายคนบอกว่าที่นี่คือจุดเริ่มต้นของเมืองสงขลา บ่อยๆ ภายในศาลหลักเมืองจะมีทั้งโรงจั่ว ซึ่งใต้โรงจั่วจะเปิดเป็นร้านก๋วยเตี๋ยวเล็ก ๆ ขายมานานกว่า 50 ปี นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาสักการะองค์เทพต่าง ๆ และหลักเมืองสงขลา เพื่อขอพร ตั้งอยู่ที่บริเวณถนนนางงาม

ท่าเรือศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์

นักท่องเที่ยวเข้ามาถ่ายภาพ ความคลาสสิกของถนน ตึกเก่า ซึ่งปูด้วยอิฐ มีต้นไม้ร่มรื่น เป็นจุดถ่ายภาพผาผนังที่นักท่องเที่ยว มีรูปภาพของแมว หลังการทำทางรถไฟไปหาดใหญ่ ทำให้สงขลาเปลี่ยนจากย่านธุรกิจการค้ามาเป็นย่านประมง มีเรือประมงมาจอดกว่า 500 ลำ ที่นี้เคยเป็นถนนหลักในเมืองสงขลาจากท่าเรือสู่ถนนใหญ่ นับเป็นท่าเรือเก่าแก่ของทะเลสาบสงขลา

ชุมชนมัสยิดบ้านบน

เป็นย่านที่ชาวมุสลิมที่เก่าแก่อีกแห่ง เป็นที่ตั้งของร้านค้า บ้านเรือนของชาวมุสลิม แล้วยังเป็นที่ตั้งของมัสยิดอิสลาม (มัสยิดบ้านบน) ซึ่งมีความเก่าแก่มาก เพราะสร้างขึ้นเมื่อ 5 ปีหลังการพระราชทานเสาหลักเมืองของ ร.3 (พ.ศ. 2385) มัสยิดที่นี่มีสถาปัตยกรรมคล้ายโบสถ์วิหารของวัดหลายแห่งในตัวเมืองสงขลา จนมีการกล่าวขานว่า ที่นี่คือมัสยิดทรงไทย สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานของศิลปะไทย จีน และ มุสลิมถนนแห่งนี้ยามค่ำคืนจะเต็มไปด้วยของกินหลากหลายทั้ง น้ำชา โรตีสาน ข้าวแกง อาหารมุสลิม วิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวสงขลา ชุมชนแห่งนี้เป็นที่ตั้งของ โรงหนังบ้านบน ซึ่งสร้างขึ้นเมื่อ 2473 เป็นโรงหนังเก่าที่มีความผูกพันกับชาวสงขลา ถือเป็นตำนานโรงหนังแห่งหนึ่งของเมืองแห่งนี้ ตั้งอยู่ที่ถนนพัทลุง

โรงสีแดง หรือ หับโห้หิ้น

อาคารหลังใหญ่สีแดงสดเลื่องชื่อคือโรงสีข้าวเก่าที่มีอายุเก่ากว่า 100 ปี อีกบทบันทึกประวัติศาสตร์ที่สำคัญอีกหน้าของชาวสงขลา หากเดินเข้าไปภายในโกดัง จะพบกับจุดถ่ายรูปยอดฮิตของชาวสงขลา ทั้งป้ายหับโห้หิ้น หรือท่าเทียบเรือ ย้อนกลับไปในปี พ.ศ.2457 รองอำมาตย์ตรีขุนราช

กิจการ ได้เปิดกิจการโรงสีข้าวขึ้น ณ ที่แห่งนี้ กิจการเติบโตเป็นโรงสีข้าวขนาดใหญ่ที่ทันสมัยที่สุดในยุคนั้น รับสีข้าวจากพื้นที่รอบทะเลสาบสงขลา อีกทั้งเหลือส่งไปจำหน่ายยังมาเลเซีย แต่เมื่อกิจการล้มเลิกไป โกดังแห่งนี้ปัจจุบันจึงเป็นที่ตั้งของสำนักงานภาคคนรักเมืองสงขลาสมาคม กลุ่มคนสำคัญที่อยู่เบื้องหลัง การปลุกกระแสการท่องเที่ยวสงขลาให้กลับมาคึกคักอีกครั้ง และยังเป็นที่ตั้งของอุทยานการเรียนรู้ TK Park สงขลา สถานที่หาความรู้ของคนในเมืองเก่าสงขลา ตั้งอยู่ที่ถนนนครนอก (ตะลุยกเที่ยวสงขลาเมืองเก่าสุดชิค, เข้าถึงวันที่ 27 กรกฎาคม 2563)

พิพิธภัณฑ์พรัมะรงค์ หรือ บ้านของตระกูลติณสุลานนท์

เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางประวัติศาสตร์ เดิมเป็นที่ตั้งบ้านพักของรองอำมาตย์โท ขุนวินิจพัณฑกรรม (บั้ง ติณสุลานนท์) บิดาของ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสุลานนท์ งดงามด้วยลักษณะแบบบ้านเรือนไทย สร้างขึ้นเพื่อจำลองสถานที่เกิดของ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสุลานนท์ เมื่อเดินขึ้นมาบนเรือนจะเจอเข้ากับขานเรือนสำหรับนั่งเล่น และหากสังเกตดีๆ ทั้งพื้นไม้และตัวเรือนถูกขัดอย่างมันวาว บ่งบอกถึงความใส่ใจของผู้ดูแล ข้างบนเรือนประกอบด้วยห้องต่างๆ เช่น ห้องนอน ห้องครัว และข้าวของเครื่องใช้ของครอบครัวติณสุลานนท์ ที่บรรจงวางเรียงตกแต่งอย่างประณีตและพิถีพิถัน เพื่อคอยทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ความทรงจำแก่ผู้มาเยือน (ย่านเมืองเก่าสงขลา กับ 9 จุดเช็คอินสุดฮิต หลงเสน่ห์กลิ่นอายอดีต เข้าถึงวันที่ 27 กรกฎาคม 2563)

ความหมายของอัตลักษณ์

“อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อุตต รวมกับคำว่า ลักษณะ โดยที่ “อัตตะ” มีความหมายว่า ตัวตนของตน ส่วน “ลักษณะ” หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการให้คำนิยามและตีความหมายเชิงคุณค่า ซึ่งคุณค่าเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องได้รับความเป็นสากล แต่เป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือการสร้างตัวตนจากวัฒนธรรมย่อยก็ได้ ทำให้เกิดการยอมรับซึ่งพหุลักษณะทางสังคมซึ่งไม่เหมือนกับเอกลักษณ์ในคำนิยามสมัยแรกที่จะต้องสร้างเพื่อความเป็นปึกแผ่นของสังคมเท่านั้น แต่อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการยอมรับในการมีอยู่ของปัจเจกอย่างจริงจัง ในสมัยก่อนนั้น เมื่อพูดถึงคนไทยในสายตาของชาวต่างประเทศ ก็คือการยิ้มแย้มจนได้รับสมญาว่าเป็น “Land of Smiles” หรือ “ดินแดนแห่งรอยยิ้ม” ถัดมาก็คือ การเป็นมิตรกับชาวต่างชาติและความเอื้ออาทร โดยปกติคนไทยมักจะเป็นคนที่สุภาพเรียบร้อย รักสนุก ชอบความสะอาดสบาย และเก็บความรู้สึก นอกจากรอยยิ้มแล้วคนไทยไม่ค่อยแสดงอะไรออกมาทางสีหน้าหรืออากัปกิริยา ไม่ว่าจะชอบหรือไม่ชอบ จะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ดังนั้นจึงออกจะเป็นการยากที่จะคาดเดาความหมายจากรอยยิ้มของคนไทย (พนาภรณ์ ศรีมูล : 2555)

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2554 : 155) ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์มีความสำคัญต่อระบบสังคม กล่าวคือประการแรกทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่ง แต่อาจมีหลายลักษณะที่ประกอบขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ซึ่งบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะ ลักษณะพิเศษที่จะบ่งบอกตัวตนของสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้น อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2546:4) ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์มีความหมายเป็นปัจเจกที่เชื่อมต่อ และสัมพันธ์กับสังคม ซึ่งสังคมกำหนดบทบาทหน้าที่และ คุณคุณค่าที่ติดตามมากับความเป็นสมาชิกภรรยา ความเป็นศิษย์-อาจารย์ อัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องของ สัญลักษณ์ด้วย อัตลักษณ์ (Identity) เป็นความรู้สึก นึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเองและการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (Awareness) ในตัวเราและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือ เราจะต้องแสดงตนหรือ ยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตนก็คือ การระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่ง และมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไรและ “ฉันเป็นใคร” ในสายตาคนอื่น (อภิญา เพ็ญฟูสกุล.2546.)

การสร้างอัตลักษณ์บนความเปลี่ยนแปลงและความหลากหลายของผู้คน จำเป็นต้องรู้จักตัวตน ทั้งของผู้รับสารและของสิ่งอันพึงสร้างอัตลักษณ์อย่างถ่องแท้ นั้นหมายความว่าต้องศึกษา ปัจจัยตลอดจนตัวแปรต่างๆต้องเรียนรู้หาจุดร่วมในความหลากหลายของผู้คนผู้เป็นกลุ่มเป้าหมาย ความรู้ความเข้าใจเหล่านี้มีบทบาทสำคัญยิ่งในลำดับขั้นตอน วางตัว และ ออกตัว สิ่งที่ต้องการสร้างอัตลักษณ์ เช่น อัตลักษณ์ที่ก่อตัวจากวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของชุมชนและชาติ เกิดขึ้นจาก ลักษณะร่วมของคนในชาติ ซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไขสิ่งแวดล้อมเดียวกัน เช่น การได้รับการปลูกฝังเรื่อง มโนทัศน์ สภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ สามารถส่งผลให้เกิดวัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกายและการดำรงชีวิตในแบบเฉพาะของชาติและชุมชนนั้นๆ (พรสมิทธิ ฉายสมิทธิกุล 2560) นอกจากนี้ ลักษณะการตัดสินใจและกระทำการใดๆในนามตัวแทนของชาติก็มีผลเช่นกัน เช่น อัตลักษณ์ชาติ ชุมชน ก่อตัวผ่านอาวุธประจำชาติ ผ่านศิลปะการต่อสู้ ผ่านรูปแบบหน้ากากประจำชาติ ผ่านชุดนักรบ ผ่านที่อยู่อาศัย (โชติวัฒน์ ปุณโณปถัมภ์ 2559)

ยุรฉัตร บุญสนิท (2546:65) ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์มีความสำคัญต่อระบบสังคม กล่าวคือ ประการแรกทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่ง แต่อาจมีหลายลักษณะที่ประกอบขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของแต่ เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะลักษณะพิเศษ ที่จะบ่งบอกตัวตนของสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้นประการต่อมา (ยุรฉัตร บุญสนิท.2546)

นันทนัย ประสานนาม (2550: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ว่าอัตลักษณ์ เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวเรากับคนอื่นโดย ผ่านการมองตนเองและคนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนักในตัวเองและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือเราจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญ ของการแสดงตนก็คือการระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไรและ “ฉันเป็นใคร” ในสายตาของคนอื่น “อัตลักษณ์” มีความแตกต่างจากคำว่าบุคลิกภาพ เนื่องจากบุคคลอาจมีความเหมือนกันได้ในแง่ ของบุคลิกภาพ เช่น การมีนิสัยหรือลักษณะบางอย่างที่อาจจะเหมือนกันได้ การเหมือนกันในด้านอัตลักษณ์ของบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความรู้สึก ร่วมกันในด้านตระหนักรู้ บางอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเรา หมายถึงการยอมรับในความเป็นตัวตน ประกอบเข้ากับการแสดงตัวตนให้เห็นว่ามีความเหมือนกันหรือมีความแตกต่างกันอย่างไรกับกลุ่มอื่นหรือบุคคลอื่น

อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ ไม่ได้มีอยู่ ตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นลอยๆ แต่ ก่อตัวขึ้นมาภายในวัฒนธรรม ณ ช่วงเวลาใด เวลาหนึ่ง ซึ่งวัฒนธรรมนั้นก็เป็นโครงสร้างทางสังคม ที่ไม่หยุดนิ่งตายตัว และเป็นวงจรซึ่งเรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” ดังนั้น อัตลักษณ์จึงถูกผลิต (Produced) ถูกบริโภค (Consumed) และถูกควบคุมจัดการ (Regulated) ภายใต้วัฒนธรรมพร้อมกับการสร้างความหมายต่างๆ ผ่านระบบการสร้างภาพตัวแทน (Symbolic Systems of Representation) ที่ เกี่ยวข้องกับตำแหน่งต่างๆทางอัตลักษณ์อันหลากหลายที่สามารถนำไปสร้างเป็นอัตลักษณ์ได้(Hall 1997).

อัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ลักษณะอัตลักษณ์เมืองเก่าสงขลาสงขลา ที่ผ่านกาลเวลารับรู้ได้จาก ถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงามยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมเอาไว้ ความเป็นมาที่ยาวนานที่มีวัฒนธรรมหลากหลายคน ในชุมชนมีทั้งคนจีน คนที่นับถือพุทธ นับถือศาสนาอิสลามอยู่ร่วมกันมานาน วัฒนธรรมเก่าๆที่ผสมผสานถ่ายทอดผ่านวิถีชีวิตทั้งอาหาร การประกอบอาชีพ อาหาร อาคารบ้านเรือน การประกอบการค้าต่างๆเห็นร่องรอยความเก่าแก่มาเป็นเวลากว่า 200 ปี ถนนในสายเมืองเก่าสงขลาเริ่มเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ผู้คนนิยมมาถ่ายรูปสภาพบ้านเรือนตึกเก่าๆ มีห้องแถวไม้แบบจีน ตึกคลาสสิกสไตล์ชิโนโปรตุกีส ศาลเจ้าพ่อกวนอู โรงแรมนางงาม โรงแรมไม้เก่าแก่ประดับลายฉลุไม้จิตรบรรจง ย่านเก่าที่ย้อนรอยไปสู่ความรุ่งเรืองในอดีตของสงขลาที่เปี่ยมด้วยบรรยากาศของวันวานสุดคลาสสิก และน่าค้นหา โดยครอบคลุมถนนสายสำคัญ 3 สาย ได้แก่ ถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม ที่เคยเฟื่องฟูมากในยุคหนึ่ง กล่าวกันว่า เมื่ออดีตราว 200 ปีก่อน ตัวเมืองสงขลาตั้งอยู่

ทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบเรียกว่า "เมืองสงขลาฝั่งแหลมสน" จนกระทั่ง พ.ศ. 2385 จึงขยายมาทางฝั่งทิศตะวันออกบริเวณตำบลบ่อยาง เรียกกันว่า "เมืองสงขลาฝั่งบ่อยาง" ซึ่งเริ่มแรกมีถนนสองสายคือถนนนครนอก อันเป็นถนนเส้นนอกที่ติดกับทะเลสาบ และถนนนครในเป็นถนนเส้นในเมือง ต่อมามีการตัดถนนสายที่สามเรียกว่าถนนเก้าห้อง หรือย่านเก้าห้อง เพื่องานสมโภชเสาหลักเมืองต่อมาก็เรียกกันว่าถนนนางงามนั่นเอง การเดินชมย่านเก่า หากค่อย ๆ ลัดเลาะไปตามถนนทั้ง 3 สาย จะพบความคลาสสิกจากห้องแถวไม้แบบจีน ตึกเก่าสไตล์ชิโนโปรตุกีส โรงแรมนางงาม อันเป็นโรงแรมไม้เก่าแก่ประดับลายฉลุไม้วิจิตรบรรจง รวมทั้งยังมีตึกแถวแบบจีนโบราณของชาวจีนฮกเกี้ยนปะปนอยู่ด้วยกันทั้งสองฟากถนน อาคารหลายหลังมีการปรับปรุงทาสีใหม่แต่ก็ยังคงมีเอกลักษณ์น่าสนใจดูเจิดจ้า ชิมของอร่อยย่านเก่า อีกกิจกรรมหนึ่งที่มาเติมเต็มอารมณ์ชมย่านเก่าเมืองสงขลาได้ อิ่มเอมขึ้น ก็คือการได้อิ่มท้องจากขนมอร่อยมากมาย ทั้งไทย จีน ฝรั่งเศส ที่มีให้เลือกชมและชิมอย่างเอร็ดอร่อย ละลานตาไปด้วยอาหารคาวหวานท้องถิ่นอันเลื่องชื่อ จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของถนนสายนี้ไปเสียแล้ว ซึ่งมีทั้งร้านขนมไทย ร้านไอศกรีม ร้านกาแฟโบราณ ร้านชาลาเปา และต้องไม่พลาดโจ๊กเกาะลอย ข้าวสตูร้านเกียดฟั่ง (โกยาว) สตูแบบจีนที่กินคู่กับชาลาเปาร้อน ๆ หรือจะลองถ้วยเตี่ยวหางหมู ก้วยเตี่ยวเป็ด และไส้กรอกสูตรเวียดนาม รวมทั้งขนมสำปันนี ซัมมอด ทองเอก ข้าวฟ่างกวน ขนมเทียนสด ซึ่งเป็นขนมโบราณที่หาากินยากในสมัยนี้ (สืบค้นเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม, 2562 จาก <https://thai.tourismthailand.org>)

สงขลายังเป็นเมืองแห่งพาณิชย์ การค้าขาย เป็นเมืองท่า มีวัฒนธรรมที่ผสมผสาน อัตลักษณ์เมืองเก่าสงขลาสงขลาเป็นเมืองแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเป็นภูมิภาคที่อุดมไปด้วยทรัพยากรทางทะเล เป็นแหล่งพาณิชย์ อัตลักษณ์ของสงขลาจึงมีความเป็นตัวตนของเมืองที่แตกต่างจากแหล่งอื่น จากการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษ้อัตลักษณ์เมืองแห่งไมซ์ จังหวัดสงขลาพบว่า สงขลา มีศักยภาพเป็นเมืองแห่งไมซ์เนื่องจากจังหวัดสงขลาเป็นศูนย์การค้าชายแดนใต้ การเงิน การลงทุน และการบริการ การคมนาคมขนส่งสู่ประเทศอาเซียน มีความสะดวกในการเข้าเมืองและสถานที่จัดงาน ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ อีกทั้งมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ยังพบว่าอัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา ผู้รับบริการต้องการนำอัตลักษณ์ด้านอาหารมาสอดแทรกมากที่สุด เพราะสงขลาเป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตรและแปรรูปอาหารทะเล ในขณะที่อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมถือเป็นมรดกทางสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า (ณัฐการรัตน์พันธ์ และคณะ.2558)

การท่องเที่ยวยังเป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างของจังหวัดสงขลาที่สร้างความประทับใจให้กับนักเดินทาง อัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลา มีความน่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวในจังหวัด

เพราะจังหวัดสงขลา จากการศึกษาผลการวิจัยถึงอัตลักษณ์ที่สงขลาเป็นนั้นถ่ายทอดผ่านเหมาะสมแก่นำมาพัฒนาธุรกิจเสนอ อัตลักษณ์ให้โดดเด่นได้ผ่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา พบว่า สงขลายังคงเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว และเมืองเศรษฐกิจหลักแห่ง ภาคใต้ ซึ่งมีความสำคัญในการเชื่อมต่อระหว่าง การคมนาคมขนส่ง ทำหน้าที่เสมือนประตูเชื่อม ระหว่างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่แตกต่างกันออกไปตาม เอกลักษณ์วัฒนธรรม และเศรษฐกิจจึงเหมาะที่จะพัฒนาธุรกิจพร้อมกับส่งเสริมการค้าขายของคนใน ชุมชน ให้เกิดความน่าสนใจ และแปลกใหม่มากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

ดังนั้นการพัฒนาชุมชนเพื่อรับรองการเปลี่ยนแปลงจึงมีความจำเป็น การศึกษาได้พบว่า สงขลา มีประสิทธิภาพในการเป็นสถานที่ตั้งของโครงการ เพื่อนำมาซึ่งการ พัฒนาต่อยอดสินค้าให้มีความโดดเด่น และเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าในอนาคตเนื่องจากสงขลาเป็นจังหวัด ที่เข้าถึงง่ายจากประเทศต่าง ๆ จากข้อมูลของสถิตินักท่องเที่ยวของสงขลา และข้อมูลท่องเที่ยวต่าง ๆ โครงการการออกแบบร้านค้าชุมชน เพื่อเป็นต้นแบบให้กับการใช้งานในรูปแบบใหม่ โดยการ ต่อยอดพัฒนาเป็นงานออกแบบเชิงลึก ในการออกแบบตกแต่งภายในของร้านค้าต้นแบบที่คำนึงถึง อัตลักษณ์ดั้งเดิมและบริบทของท้องถิ่นให้สอดคล้องกับพื้นที่ใช้สอยการออกแบบที่นำเสนอเป็น รูปแบบตามแนวคิดร้านพิพิธภัณฑ์ (Shop Museum) ซึ่งเป็นการออกแบบร้านค้าที่มีขนาดหรือ รูปแบบการใช้งานที่แตกต่างกันมารวบรวมในการออกแบบตกแต่งภายใน โดยเน้นเรื่องการได้ใช้สัมผัส ทั้ง 5 ของมนุษย์กับการทำงานร่วมกันของพื้นที่และลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าเข้าถึงตัวสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพในหลายรูปแบบ (นัทธา สุวรรณพฤษ: 2558)

จากการศึกษางานวิจัยของณธทัย จันเสน เมื่อเปรียบเทียบกับสถาปัตยกรรมภูเก็ตกับสงขลา พบว่าเรือนแถวแสดงออกถึงมรดกทางวัฒนธรรมของการค้าขายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ร่วมกับอาณานิคมตะวันตก เรือนแถวในคาบสมุทรมลายู ดังเช่นสิงคโปร์มีการนิยามเรือนแถวว่า “Palladian shophouse หรือ Raffles Shophouse” ตามแหล่งที่มา Sir Stamford Raffle สร้าง Jackson Plan เป็นรูปแบบผังเมืองในสิงคโปร์ หรือ Penang heritage trust นิยามเรือนแถว “The Eclectic style” หมายถึงรูปแบบศิลปะผสมผสานที่ได้รับอิทธิพลหลักจากกลุ่มวัฒนธรรมลูกผสมหรือเพอรานากัน ในขณะที่เรือนแถวในคาบสมุทรมลายูใต้ของประเทศไทยถูกนิยามว่า “ซิโน-โปรตุเกส” มามากกว่า 200 ปี วาทกรรมของเรือนแถวเริ่มต้นที่จังหวัดภูเก็ตโดยสถาปนิกรุ่นใหม่ในสมัยนั้น ซึ่งระบุว่า เป็นการผสมผสานทางสถาปัตยกรรมระหว่างจีนและตะวันตกโดยเฉพาะโปรตุเกส ทั้งที่การศึกษาพบว่า มีกลุ่มคนจีนย้ายถิ่นฐานรวมถึงนำรูปแบบเรือนแถวมาจากเมืองอาณานิคมช่องแคบ ปีนังและสิงคโปร์ในช่วงยุคอาณานิคมอังกฤษ แต่ทำไมเรือนแถวในคาบสมุทรมลายูใต้ของประเทศไทยถูก

เรียกว่า “ซิโน-โปรตุเกส” จนถึงปัจจุบัน การตอบคำถามงานวิจัย ทบทวนการรับรู้อัตลักษณ์ภายใต้ คำว่า “ซิโน-โปรตุเกส” เปรียบเทียบย่านเมืองเก่าภูเก็ตและสงขลา ด้วยการเก็บข้อมูลรูปแบบทาง สถาปัตยกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากมุมมองของคนในพื้นที่ จากการสำรวจพบว่าเรือนแถวใน ย่านเมืองเก่าภูเก็ตภายใต้คำว่าซิโน-โปรตุเกส ได้รับอิทธิพลหลักมาจากเมืองป็นัง ความคิดเห็นส่วนใหญ่ กล่าวว่ามีอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมระหว่างจีนและตะวันตก มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ทางเดินหน้าอาคาร ชุมหน้าต่างทรงสูงและผนังประตูทางเข้าแบบจีน ไม่พบการระบุงค์ประกอบของ โปรตุเกส แต่คนในพื้นที่ยอมรับการใช้นิยามซิโน-โปรตุเกส เพราะแสดงถึงอัตลักษณ์ของตนเองได้ ชัดเจนและแบ่งตัวเองจากพื้นที่อื่นได้ รวมถึงยังสามารถสร้างอัตลักษณ์ในด้านต่างๆเช่น อัตลักษณ์ทาง การตลาด อัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น ส่วนในย่านเมืองเก่าสงขลาภายใต้คำว่าซิโน-โปรตุเกส ได้รับรูปแบบเรือนแถวจากป็นังและภูเก็ตถือเป็นรูปแบบใหม่ในพื้นที่ ความคิดเห็นส่วนใหญ่พยายาม จะแยกอัตลักษณ์เรือนแถวแบบจีนและที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก เพราะอัตลักษณ์ที่เด่นชัดของสงขลา คือเรือนแถวรูปแบบจีน กล่าวคือ เรือนแถวในพื้นที่อาจไม่ใช่ซิโน-โปรตุเกส เพราะไม่มีองค์ประกอบ หลักของทางเดินหน้าอาคาร ดังนั้นถ้าจะนิยามเรือนแถวกลุ่มนี้ให้เหมาะสมมีข้อเสนอแนะให้เรียกว่า “ซิโน-ยูโรเปียน” เพราะสามารถอธิบายถึงอัตลักษณ์ได้ชัดเจนและครอบคลุมกว่า (ณธทัย จันเสน;2559)

สถาปัตยกรรมเมืองเก่าเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของสงขลา เป็นสิ่งที่มีมาอย่างช้านาน ผล การศึกษา ของพาฝัน นิลสวัสดิ์ ดุฮาเมเลน.2563 พบว่า เมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองที่มีทุนมรดกทาง ประวัติศาสตร์ ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และศิลปวัตถุสามารถนำมาเพิ่ม มูลค่าทางด้านการท่องเที่ยว ในเชิงประวัติศาสตร์หรือการท่องเที่ยวเมืองเก่า ได้เป็นอย่างดี การนำ มรดกทางประวัติศาสตร์เหล่านี้มาเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการจัดการด้าน องค์ประกอบของการท่องเที่ยวให้พร้อมทั้งด้านการอนุรักษ์บูรณะและพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์ รวมถึงบริเวณโดยรอบ การจัดการการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการท่องเที่ยวการสร้างความพร้อมเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนโดยเฉพาะ จากประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่เมืองเก่าทั้งในเรื่องการร่วมอนุรักษ์บูรณะดูแลแหล่งดึงดูดใจทาง ประวัติศาสตร์การร่วมดูแลรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกในรูปแบบต่างๆภายในพื้นที่เมืองเก่า และการ เคารพในกฎระเบียบที่สร้างขึ้นมาบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เมืองเก่า

สงขลาเป็นเมืองเก่าที่ได้รับประกาศ"เมืองเก่าสงขลา" เป็นเมืองสำคัญที่มีมรดกวัฒนธรรมอัน ทรงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรมและเป็นแหล่งผสมผสานทางวัฒนธรรมอัน หลากหลายของกลุ่มคน 3 ศาสนา คือ ชาวไทยพุทธ ไทยจีนและไทยมุสลิม ที่สะท้อนออกมาใน รูปแบบวิถีชีวิตชุมชนที่มีเอกลักษณ์และรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น (การเคหะแห่งชาติ

2552) ได้รับการประกาศขอบเขตเมืองเก่าสงขลา โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ.2553 จึงมีขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าที่ชัดเจน และมีนโยบายจากหน่วยงานทางภาครัฐมาสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดเป็นรูปธรรม ตามมติคณะรัฐมนตรีให้ทุกฝ่ายช่วยกันรักษาเมืองเก่า สอดคล้องกับนโยบายการอนุรักษ์เมืองเก่าของหน่วยงานราชการ ในระดับท้องถิ่นและกลุ่มประชาสังคม ด้วยจุดมุ่งหมายในการยื่นรายชื่อเมืองเก่าสงขลา เข้าสู่กระบวนการขอขึ้นทะเบียนมรดกโลก จึงจำเป็นต้องมี การเตรียมการและแผนบริหารจัดการเมืองให้ได้ รับการอนุรักษ์คุ้มครองพื้นที่อย่างเหมาะสม โดย “ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม” เป็นองค์กรภาคประชาชนที่ดำเนินการอนุรักษ์ -พัฒนาเมืองมาอย่างต่อเนื่อง รวบรวมรักษาและเผยแพร่ความรู้เรื่องเมืองเก่าสงขลา เฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงเพื่อรักษาคุณค่าของเมือง สนับสนุนการนำเมืองสงขลาสู่เมืองมรดกโลกร่วมกับองค์กรภาคประชาชน เอกชนและภาครัฐ (ดวงใจ นันทวงศ์: 2563)

จากการทบทวนวรรณกรรมและกรณีศึกษาในระดับสากล เห็นถึงโอกาสของการพัฒนาเมืองด้วยการนำแนวความคิดการประกอบการเพื่อสังคม (social enterprise) สร้างผลประโยชน์ร่วมในการอนุรักษ์เมือง โดยการระดมทุนจัดตั้ง บริษัทสงขลาเฮอริเทจ จำกัด ด้วยการมีส่วนร่วมกับชุมชน สร้างแผนการบริหารจัดการเมืองเก่า เพื่อนำมาซึ่งการอนุรักษ์พัฒนาเมืองเก่าอย่างยั่งยืน ซึ่งผลสรุปจนได้ รูปแบบการประกอบการเพื่อการพัฒนาเมือง จดทะเบียนจัดตั้งองค์กรต้นแบบ บริษัท สงขลาเฮอริเทจ จำกัด ร่วมกับตัวแทนชุมชน บ้านข้าวโม้ ตามแผนธุรกิจด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อออกแบบฟื้นฟู อาคารทรงคุณค่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้วัฒนธรรม การพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ทดลองดำเนินกิจการร่วมกันกับชุมชน และประเมินผลการดำเนินการ เพื่อสรุปการพัฒนาแนวทางการประกอบการเพื่อสังคมที่จะสนับสนุนในการอนุรักษ์ -พัฒนาเมืองเก่าสงขลา ผลการดำเนินงานสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงภายในพื้นที่ ชุมชนร่วมกันปรับปรุงฟื้นฟูอาคารเก่าในพื้นที่ถนนหนองจิก เกิดฐานเรียนรู้ภูมิปัญญาในชุมชน โครงการฟื้นฟูบูรณะศาลเจ้าปูนเก่าร่วมกับชุมชน ศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนบริษัทสงขลาเฮอริเทจในพื้นที่ เพื่อส่งต่อองค์ความรู้ด้านการประกอบการเพื่อสังคมเป็นแบบอย่างสำหรับการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่(ดวงใจ นันทวงศ์: 2563)

ความสนใจของนักท่องเที่ยวในแต่ละสถานที่ส่วนใหญ่มักเก็บความประทับใจจากลักษณะและอัตลักษณ์ของสถานที่นั้นๆ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลาจะรับรู้ถึงอัตลักษณ์ของสถาปัตยกรรมสมัยเก่า โดยเมืองเก่าสงขลาที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรมผ่านอาคาร ตึกรามบ้านช่อง ทั้งแบบตึกแถวเงินตั้งเดิม แบบเงินพาณิชย์ ตึกแถวแบบชิโน-ยูโรเปียน และตึกแถวแบบเงินสมัยใหม่ ซึ่งวัฒนธรรมบ้านเรือนผ่านสถาปัตยกรรมนี้ก็เป็นอัตลักษณ์หนึ่งของเมืองสงขลาซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากแหล่งอื่นผ่านเมืองท่าการค้าในอดีตที่เคยมีการค้ากับป็นิ่งซึ่งก็จะแตกต่างหาก

เปรียบเทียบกับแหล่งที่อื่น อีกทั้งความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้านอาหารที่มีโดดเด่นของสงขลาเอง จนได้รับคำกล่าวขานถึงอาหารว่า หรอยจังหู้ อาหารที่รู้จักกันก็เช่น ไอศกรีมใส่ไข่ หรือไอศกรีมยิว ถั่วข้าว ข้าวมันแกงไก่ ไช้ครอบ และอีกมากมายซึ่งกล่าวไว้ในข้างต้นแล้วอาหารเหล่านี้ยังอยู่ในความประทับใจและสใจของนักท่องเที่ยว อาหารที่มีหลากหลายนี้ เป็นอาหาร ขนม คาว หวานแบบเก่าดั้งเดิม สูตรอาหารที่ถ่ายทอดผ่านรุ่นแล้วรุ่นเล่า ผู้คนรับประทานบริโภครุ่นต่อรุ่นบอกกล่าวความอร่อยมายาวนานจนเกิดเป็นชื่อเสียงอยู่คู่กับเมืองเก่าจังหวัดสงขลา สิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นเสน่ห์ของสงขลาเมืองเก่าที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวตลอดมา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาและพัฒนางานด้านการออกแบบที่สัมพันธ์กับศิลปะวัฒนธรรม เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ของงานออกแบบเครื่องประดับไทยร่วมสมัยที่สะท้อนถึงศิลปะ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยการศึกษาและวิเคราะห์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และทุนนิยมในปัจจุบัน ผลที่ได้คือ แนวทางการค้นหาอัตลักษณ์ของงานออกแบบเครื่องประดับไทยร่วมสมัยสามารถแบ่งได้เป็น 2 วิธี 1. เครื่องประดับไทยร่วมสมัย ภายใต้แนวคิด “การเกิดพันธุ์ผสม (Hybridizations)” คือการเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมเดิม(ปัจจุบัน) กับอิทธิพล(ปัจจัยใหม่)จนเกิดการหล่อหลอมเป็นวัฒนธรรม ก่อเกิดเครื่องประดับในบทบาทของภาษาทางวัฒนธรรมร่วมสมัยและคุณค่าใหม่ทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีอัตลักษณ์ของการออกแบบเครื่องประดับร่วมสมัยไทยสอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน 2. เครื่องประดับไทยธรรมดา หมายถึงอัตลักษณ์ไทยร่วมสมัยแบบไทยๆ (Vernacular Thai) หรือไทยธรรมดา(Ordinary Thai) ซึ่งมีความร่วมสมัยอยู่แล้วในตัวอยู่ทุกขณะ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันปัจจุบันและสามารถ พบเห็นได้ทั่วไปในวิถีชีวิตของผู้คนหรือสามารถเรียกทับศัพท์ภาษาอังกฤษได้ว่า วัฒนธรรมป๊อปปูลาร์ (Popular Culture) หรือเรียกสั้นๆว่า วัฒนธรรมป๊อป ไทยธรรมดามีความยืดหยุ่นสูง ง่ายๆ สบายๆไม่อิงอยู่กับ “ไทยประเพณี” อย่างแข็งขัน ไม่มีข้อจำกัด แนวคิดนี้เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรือการด้นสด (Improvisation) ด้วยการริ่หรือสร้างทั้งทางกายภาพและมโนคติ ของบริบททางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดภาษาทางวัฒนธรรมร่วมสมัยของเครื่องประดับ แนวทางนี้เสาะหาช่องทางใหม่ของการสื่อสารและอภิปรายถึงความเป็นไปได้ในฐานะเครื่องมือ สำหรับการตั้งคำถามถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของวัฒนธรรมป๊อป-ลาร์ในเครื่องประดับ 2. อัตลักษณ์ใหม่ของเครื่องประดับร่วมสมัยไทยคือทวิภาวะ

เกิดจากแนวคิดของการผสมผสานทางวัฒนธรรม และพื้นฐานของความเป็นคนไทย 3. การผสมผสานทางวัฒนธรรมส่งผลให้เกิดอัตลักษณ์ใหม่ของเครื่องประดับร่วมสมัยไทยและเกิดนวัตกรรม

ทางวัฒนธรรม นำไปพัฒนานักออกแบบและศิลปิน ส่งเสริมสังคมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีพื้นฐานอยู่บนการ พัฒนามรดกทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน (ทวีศักดิ์ มูลสวัสดิ์: 2561)

บทความการวิจัยเรื่อง “การศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายประดับธรรมมาสน์ : วัดพระแท่นศิลาอาสน์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ” ศึกษา 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ศึกษาสภาพโดยรวมของธรรมมาสน์ตามหลักการทางด้านศิลปะไทย ส่วนที่ 2 การศึกษารายละเอียด รูปแบบและขนาดตลอดจนลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของลวดลายประดับธรรมมาสน์ที่ปรากฏในส่วนประกอบหลักต่าง ๆ พื้นที่ในการวิจัย คือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัดพระแท่นศิลาอาสน์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า ลวดลายประดับธรรมมาสน์ดังกล่าวซึ่งเป็นศิลปะในสมัยอยุธยาตอนปลายนั้น มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เด่น ไม่ มีที่ไหนเหมือน ประกอบด้วยลายที่ไม่ซ้ำกันเลย โดยสามารถแบ่งเป็น ลายกนก (กระหนก) และลายกระจัง ตลอดจนสามารถแบ่งกลุ่มลายที่เป็นอัตลักษณ์ที่ชัดเจน คือ ลวดลายทุกลายมีลักษณะลายที่ไม่เหมือนและไม่ซ้ำกัน ลวดลายหลายลายมีลักษณะพิเศษที่มีการนำรูปร่างของ คน เทวดา สัตว์ ยักษ์ เข้ามาประกอบเป็นตัวลายได้อย่างวิจิตร งดงาม (จาตุรนต์ จรรย์รัตน์กุลและคณะ: 2563)

งานวิจัยศึกษาอัตลักษณ์ผ้าและเครื่องแต่งกายธุรกิจโอท็อป 5 ดาว อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ลักษณะเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ประกอบการธุรกิจโอท็อปประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับ 5 ดาว อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 5 รายโดยแบบสัมภาษณ์เจาะลึก จัดแบ่งข้อมูลเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลประเภทผลิตภัณฑ์ที่พัฒนา อัตลักษณ์ ผลิตภัณฑ์ แนวคิดที่มาของอัตลักษณ์ กระบวนการจัดทำผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างอัตลักษณ์ และผลที่เกิดขึ้นภายหลังการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามอัตลักษณ์ ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จะถูกนำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ และเขียนพรรณนาเชิงเหตุผล ผลการวิจัยอัตลักษณ์ผ้าและเครื่องแต่งกายธุรกิจโอท็อป 5 ดาว อำเภอเมือง จังหวัดยะลาทั้ง 5 ธุรกิจ เป็นดังนี้ 1)อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ธุรกิจอาตือนันบาติก ได้แก่ ผ้าบาติก ลายหินอ่อน เทคนิคสี 3 ชั้น 2)อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ธุรกิจเก๋บาติก ได้แก่ ผ้าบาติกลายกล้วยหิน เทคนิคสี 3 ชั้น 3)อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ธุรกิจศรียะลาบาติก ได้แก่ เทคนิคผลิตผ้าปะลาจิงด้วยบล็อกไม้ ลวดลายผสมผสานวัฒนธรรม 4)อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ธุรกิจกลุ่มปักผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมสัมพันธ์ ได้แก่ ผ้าคลุมผมบาวาและคริสตัลแท้ เทคนิคปักทึบสอยไหมและเดินเส้นฉลุโยง 5)อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ธุรกิจเยาวชนบือแนบาติก ได้แก่ ผ้าบาติกลายดอกกุหลาบประยุกต์ ใช้ วัสดุดิบสีธรรมชาติ ซึ่งจากการสังเคราะห์อัตลักษณ์ผ้าและเครื่องแต่งกายดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นมาจากการเลือกใช้วัสดุดิบที่มีคุณภาพและแตกต่าง การออกแบบลวดลายที่มีเรื่องราวที่แตกต่าง และการใช้เทคนิคผลิตขั้นสูงที่แตกต่าง (อัปสร อีซอและคณะ : 2563) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาระดับของอัตลักษณ์

ตราสินค้าและการรับรู้ของนักท่องเที่ยว ชาวไทยในกลุ่มจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) ศึกษาอัตลักษณ์ตราสินค้ากลุ่มจังหวัดเพชรบูรณ์ที่ส่งผลต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการศึกษาในครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดเพชรบูรณ์ได้แก่จังหวัด เพชรบูรณ์ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และ ประจวบคีรีขันธ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบโควตา กลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 100 คน ร่วมกับการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว 4 จังหวัด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าสถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และค่าถดถอยเชิงพหุคูณผลการวิจัยพบว่า 1) ผลของระดับความคิดเห็น อัตลักษณ์ตราสินค้าในแต่ละด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านรูปลักษณ์ของเครื่องเบญจรงค์ ด้านประโยชน์ของส่วนผสมและวัตถุดิบหลากหลายชนิดสำหรับการประกอบ อาหาร ด้านคุณค่าของค่าใช้จ่ายและค่าครองชีพที่ไม่สูงมาก และด้านบุคลิกภาพของแหล่งท่องเที่ยวศิลปะและ วัฒนธรรม 2) อัตลักษณ์ตราสินค้ารายด้านของกลุ่มจังหวัดเพชรบูรณ์ได้แก่อัตลักษณ์ตราสินค้าด้านรูปลักษณ์และด้านบุคลิกภาพของกลุ่มจังหวัดเพชรบูรณ์สามารถร่วมกันพยากรณ์การรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยได้คือการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทย = $.473 + .202$ อัตลักษณ์ตราสินค้าด้านรูปลักษณ์ + $.481$ (จิตินา พูลเพชรและคณะ 2563)

การศึกษาวิจัยเรื่อง ผ้าบาติกสีคราม: มิติความงามวิถีปัตตานีสู่งานศิลปะ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์เทคนิค กระบวนการทำผ้าบาติกสีคราม หารูปแบบแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบผ้าบาติกสีครามและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยจากแนวความคิดมิติความงามวิถีปัตตานีผลการวิจัยสร้างสรรค์ เกิดองค์ความรู้ รูปแบบและลักษณะเฉพาะ ภายใต้แนวความคิด มิติความงามวิถีปัตตานี ผ่านกระบวนการเทคนิคผ้าบาติกสีครามที่ได้จากการศึกษาเทคนิคการย้อมคราม นำมาทดลองปรับประยุกต์การย้อมครามเพื่อให้เหมาะสมกับวัสดุที่มีอยู่ในพื้นที่ปัตตานี ผลการทดลองได้ผลใกล้เคียงกับพื้นที่ที่ทำการศึกษาระดับค่าน้ำหนักของสีฟ้าอ่อนจนถึงน้ำเงินเข้ม และทดลองย้อมในสภาพที่ครามไม่ให้สีผลที่ได้ คือ ได้สีที่มีลักษณะเฉพาะสามารถนำมาใช้ในงานศิลปะได้ ส่วนผลงานศิลปะผู้วิจัยนำเสนอในรูปแบบ Installation Art จำนวน 4 ชุด ดังนี้ 1) ผลงานชุดมูขุปาฐะบันตัยอินี 2) ผลงานชุดฟ้าคราม-ผ้าคราม 3) ผลงานชุดวิถีตักปลาที่ยะหริ่ง และ 4) ผลงานชุดสัมพันธ์ภาพกับคนตานี โดยใช้รูปทรงแทนสัญลักษณ์คุณค่าทางความหมาย จากกระบวนการทางความคิด ถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยที่เข้าไปใช้ชีวิตในจังหวัดปัตตานี นำเสนอมุมมองแนวทางการความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตของผู้คนในจังหวัดปัตตานี ความงดงามของธรรมชาติซึ่งแฝงนัยสะท้อนถึงความงดงามของประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ธรรมชาติ ตลอดจนถึงมิติความงามของกลิ่นอายวิถีปัตตานีในมุมมองของคนนอกพื้นที่ (ศุภชัย สร้อยจิต : 2561)

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบลวดลายของผ้าบาติก ในกลุ่มอันตามัน ลวดลายดัดแปลงจากธรรมชาติ พบว่า จังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ ส่วนใหญ่ลวดลายที่พบมาก ได้แก่ ปู ปลา กุ้ง หอย ปะการัง ลวดลายดอกไม้ ได้แก่ ดอกกล้วยไม้ ดอกกุหลาบ ดอกลีลาวดี ดอกเฟื่องฟ้า ดอกจำปา ดอกศรีตรัง ลวดลายสัตว์ที่พบมากที่สุด ได้แก่ ภาพนก ช้าง ม้า ผีเสื้อ ปู ปลา กุ้ง หอย ทั้งสามจังหวัดไม่มีความแตกต่างกัน จังหวัดภูเก็ตจะนิยมเขียน ลายกนกประยุกต์ จังหวัดพังงา และ กระบี่ไม่นิยมเขียน จึงมีความแตกต่างกัน ลายเลขาคณิต จังหวัดภูเก็ตและกระบี่ไม่นิยมเขียน ส่วนจังหวัดพังงานิยมเขียน ลวดลายจุดเด่นของผ้าบาติกในจังหวัดภูเก็ตนิยมเขียนลวดลายแหลมพรหมเทพ อาคารชินโณพอร์ตเก็ส จังหวัดพังงา นิยมเขียนเขาตะปู เขาช้าง ส่วนจังหวัดกระบี่นิยมเขียนรองเท้านารี นกแก้ว เขาขนาน น้ำ สำหรับสีสันทันรูปแบบลวดลายจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ พบว่า สีพื้นนิยมสีชมพู สีฟ้า สีน้ำเงิน สีม่วง สีเหลือง และสีเขียว ส่วนตัวลายใช้กับพื้นและสีกลมกลืน (โสภณ ศุภวิริยากร 2552)

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาอัตลักษณ์ของย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา และผู้ประกอบการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาถึงอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา และออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ตามวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาสร้างสรรค์และพัฒนาถ่ายทอดสู่ตลาดผ้าบาติก เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์สำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่และต่างพื้นที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสงขลาบาติก และเพิ่มศักยภาพแก่กลุ่มผู้ผลิตผ้าบาติกให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป โดยใช้แบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว และแบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยอย่างครบถ้วน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามรายละเอียดและขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ของย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมี 3 กลุ่ม คือ

1. นักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา จำนวน 100 คน
2. ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน เกี่ยวกับผ้าบาติกในจังหวัดสงขลา จำนวน 10 คน
3. ผู้เข้าร่วมอบรมการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน จำนวน 50 คน

ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) นักท่องเที่ยว ทำการเก็บแบบสอบถามในส่วนของนักท่องเที่ยวที่ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ของย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา และส่วนของผู้ประกอบการใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกลุ่มตัวอย่างเลือกโดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยพิจารณาและตัดสินใจ เลือกกลุ่มผู้ประกอบการที่สามารถตอบคำถามการวิจัยได้ตรงวัตถุประสงค์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างนี้มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อเรื่องที่ทำวิจัยอย่างยิ่ง รวมทั้งข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้ เก็บข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน คือ 1. ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา 2. ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสงขลา 3. ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลผู้เข้าร่วมอบรมการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน

1. การใช้แบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามรายละเอียด ดังนี้ แบบสอบถาม (Questionnaires) มีทั้งหมด 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป เป็นการเก็บข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ภูมิลำเนา และระยะเวลาอยู่อาศัย เป็นลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา เป็นแบบสอบถามที่ให้เลือกตอบตามความเป็นจริงเกี่ยวกับลักษณะและวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้ระบุไว้ให้เลือกได้ และเพิ่มเติมได้ในส่วนอื่นๆ หากนักท่องเที่ยวต้องการตอบ

ตอนที่ 3 แรงจูงใจในการมาท่องเที่ยวที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา เป็นแบบสอบถาม 5 ระดับแรงจูงใจต่อการตัดสินใจมาเที่ยวในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ระดับความคิดเห็น

ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มาก

ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง น้อย

ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 การรับรู้ในอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ซึ่งแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการรับรู้ในอัตลักษณ์โดยในตอนที่ 2 มีเกณฑ์การเลือกตอบและให้นำนักคะแนนดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ระดับการรับรู้มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ระดับการรับรู้มาก

ระดับ 3 หมายถึง ระดับการรับรู้ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ระดับการรับรู้น้อย

ระดับ 1 หมายถึง ระดับการรับรู้ที่น้อยที่สุด

ตอนที่ 5 ความประทับใจในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความประทับใจ โดยในตอนที่ 5 มีเกณฑ์การเลือกตอบและให้น้ำหนักคะแนนดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ระดับความประทับใจมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ระดับความประทับใจมาก

ระดับ 3 หมายถึง ระดับความประทับใจปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ระดับความประทับใจน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ระดับความประทับใจที่น้อยที่สุด

2. ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการจังหวัดสงขลาแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ แบบไม่เป็นทางการ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) โดยผู้วิจัยได้กำหนดคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าก่อนการเก็บข้อมูล และสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลตามโครงสร้างคำถามที่ได้กำหนดไว้ ประเด็นหลักในการสัมภาษณ์แบ่งไว้ 2 ส่วน ส่วนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ส่วนที่ 2 คำถามความต้องการสร้างสรรค์ลวดลายของผลิตภัณฑ์ผ้าตีกผ่านอัตลักษณ์เมืองเก่า จังหวัดสงขลา

3. แบบสอบถามโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน แบ่งเป็น 2 กิจกรรม คือ 1.การอบรมสร้างสรรค์ลายผ้าบาติกจากอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา 2.การอบรมพัฒนาต้นผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสำหรับนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ตอนที่ 2 การอบรมสร้างสรรค์ลายผ้าบาติกจากอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา กับ การอบรมพัฒนาต้นผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสำหรับนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

การเก็บรวบรวมจากเครื่องมือข้างต้นทั้งแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เมื่อได้ผลของการศึกษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาผู้วิจัยจึงสร้างสรรค์และพัฒนาถ่ายทอดสู่ลวดลายผ้าบาติก จำนวน 5 แบบ จากนั้นใช้ข้อมูลที่ได้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์สำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่และต่างพื้นที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา จำนวน 10 แบบ เมื่อได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้ศึกษาวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะทำการถ่ายทอด

องค์ความรู้สู่กลุ่มผู้ประกอบการผ้าบาติก การพัฒนาใช้การอบรมให้ความรู้และพัฒนาทักษะแก่ผู้สนใจ จนสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผู้วิจัยจะทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดอบรมพัฒนา จำนวน 1 ฉบับ เพื่อประเมินใช้ปรับปรุงและเพื่อเพิ่มศักยภาพแก่กลุ่มผู้ผลิตผ้าบาติกให้มีความเข้มแข็ง และยั่งยืนต่อไป

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. เมื่อทำการสร้างแบบสอบถามเสร็จ นำแบบสอบถามดังกล่าวทำการปรับปรุงและแก้ไข โดยเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เมื่อพิจารณาค่าความตรงของแบบสอบถาม ตรวจสอบหา ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างค่า คำถามกับ วัตถุประสงค์ (IOC, Index of Item Objective Congruence) เพื่อนำมาพิจารณา ปรับปรุงแก้ไข ความถูกต้อง ความชัดเจนและความเหมาะสมในเนื้อหา

2. หลังการปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและประชุมทีมวิจัย ตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้ายก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคคลที่มีลักษณะ ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน คือ เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม

ในการตรวจสอบคุณภาพ ของแบบสัมภาษณ์ โดยนำแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกให้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา และความตรงของเนื้อหาและข้อความให้ถูกต้อง ตามหลักวิชาการ แล้วนำแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจาก ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้แหล่งข้อมูล 2 ประเภท คือ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยมี รายละเอียดดังนี้

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสังเกตสัมภาษณ์ และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล ด้วยตนเอง จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาเรื่องดังกล่าวข้างต้น

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ข้อมูลจากเอกสาร เป็นการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางในการศึกษา เป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจ และนำไปสู่แนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลต่อไปการเก็บ รวบรวมข้อมูลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบ ซึ่งก็คือ นักท่องเที่ยวจำนวน 100 คน ผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 50 คน การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน โดยดำเนินการขอสัมภาษณ์ นัดหมายในการสัมภาษณ์ มีการแนะนำตัวเอง แจ้งจุดประสงค์ในการขอ สัมภาษณ์และขออนุญาตบันทึกเสียงพร้อมกับการจดบันทึกข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดทำข้อมูลในงานวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบ แบบสอบถาม ที่ได้จากการออกเก็บข้อมูล โดยแยกข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ออก

2. การลงรหัส (Coding) นำแบบสอบถามที่ถูกต้องสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วมาลงรหัส สำหรับประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์

3. การประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทำการประมวลผลและ วิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics analysis) เป็นการ คำนวณค่าสถิติพื้นฐาน แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อ อธิบาย ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลที่ได้จากการสอบถามเพื่อความชัดเจน ให้ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในส่วนของการใช้แบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์จะนำมาตรวจสอบ ความถูกต้อง ในประเด็นต่างๆ โดยวิเคราะห์เนื้อหา จัด หมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์สรุป และตีความ สังเคราะห์ข้อมูลให้ตรงประเด็น ชัดเจน ตามวัตถุประสงค์ และนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาความ (Descriptive) บรรยายและแปล ความหมายตามความสภาพที่ปรากฏจากการรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล สอบถามกลุ่มผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก และสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้นำมาแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ผลการสอบถามความต้องการของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวด้านอัตลักษณ์ของย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์

การประมวลผลข้อมูลที่มีผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูลสอบถามกลุ่มผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา จำนวน 100 คน ได้ทำการประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลา (n=100)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	41	41
หญิง	59	59
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน จำนวนนักท่องเที่ยวหญิงมากกว่าจำนวนเพศหญิง 59 คนคิดเป็นร้อยละ 59 จำนวนเพศชาย 41 คนคิดเป็นร้อยละ 41

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนอายุและค่าร้อยละอายุของนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา (n=100)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
21-30 ปี	61	61
31-40 ปี	28	28
41-50 ปี	10	10
51-60 ปี	1	1
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน อายุ 21-30 ปีมีจำนวน 61 คนคิดเป็นร้อยละ 61 อายุ 31-40 ปี มีจำนวน 28 คนคิดเป็นร้อยละ 28 อายุ 41-50 มีจำนวน 10 คนคิดเป็นร้อยละ 10 และอายุ 51-60 ปีจำนวน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 1

ตารางที่ 3 แสดงระดับการศึกษาและค่าร้อยละระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา (n=100)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	37	37
ปริญญาตรี	57	57
ปริญญาโท	5	5
ปริญญาเอก	1	1
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน ระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี มีจำนวน 37 คนคิดเป็นร้อยละ 37 ระดับปริญญาตรีจำนวน 57 คิดเป็นร้อยละ 57 ปริญญาโท 5 คนคิดเป็นร้อยละ 5 และระดับปริญญาเอก 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนอาชีพและร้อยละของอาชีพของนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (n=100)

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
แม่บ้าน	17	17
นักศึกษา	34	34
ค้าขาย	26	26
ข้าราชการ	7	7
พนักงาน	15	15
อื่นๆ	1	1
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 4 ผู้สอบถามจำนวน 100 คน มีผู้ประกอบอาชีพแม่บ้าน จำนวน 17 คิดเป็นร้อยละ 17 เป็นนักศึกษา จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 34 ค้าขาย จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ข้าราชการจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 7 มีอาชีพเป็นพนักงาน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 15 และประกอบอาชีพอื่นๆจำนวน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 1

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนรายได้และค่าร้อยละของรายได้นักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (n=100)

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
10,001-20,000	64	64
20,001-30,000	26	26
30,001-40,000	8	8
40,001-50,000	2	2
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 5 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน มีรายได้ตั้งแต่ 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 64 รายได้ตั้งแต่ 20,001-30,000 บาทจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 26 มีรายได้ตั้งแต่ 30,001-40,000 บาทจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8 มีรายได้ตั้งแต่ 40,001-50,000 บาทจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของภูมิฐานะของนักท่องเที่ยวในแต่ละภาคของนักท่องเที่ยวอำเภอเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (n=100)

ภูมิฐานะ	จำนวน	ร้อยละ
เหนือ	15	15
ตะวันออกเฉียงเหนือ	3	3
ตะวันตก	3	3
กลาง	11	11
ตะวันออก	3	3
ใต้	65	65
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 6 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน เป็นนักท่องเที่ยวจากภาคเหนือจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 15 นักท่องเที่ยวจากตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3 นักท่องเที่ยวจากภาคตะวันตกจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3 นักท่องเที่ยวจากภาคกลางจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 11 นักท่องเที่ยวจากตะวันออกจำนวน 3 คนคิดเป็นร้อยละ 3 นักท่องเที่ยวจากภาคใต้จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 65

ตารางที่ 7 แสดงความถี่ของการเดินทางมาท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (n=100)

จำนวนครั้ง/เดือน	จำนวน	ร้อยละ
1 ครั้ง/เดือน	35	35
2 ครั้ง/เดือน	32	32
3 ครั้ง/เดือน	19	19
อื่นๆ	14	14
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 7 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน มาเที่ยวจำนวน 1 ครั้ง/เดือน จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 35 2 ครั้ง/เดือน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 32 3 ครั้ง/เดือน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 19 และอื่นๆ 14 คน คิดเป็นร้อยละ 14

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของการหาข้อมูลของนักท่องเที่ยวจากทางต่างๆ (n=100)

อินเทอร์เน็ต	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	75	75
ไม่เลือก	25	25
รวม	100	100.0

วิทยุ/โทรทัศน์	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	11	11
ไม่เลือก	89	89
รวม	100	100.0

หนังสือพิมพ์	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	1	1
ไม่เลือก	99	99
รวม	100	100.0
วารสาร/นิตยสาร/คู่มือเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	6	6
ไม่เลือก	94	94
รวม	100	100.0
เพื่อน/ญาติ	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	51	51
ไม่เลือก	49	49
รวม	100	100.0
สมาคมท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	1	1
ไม่เลือก	99	99
รวม	100	100.0

บริษัททัวร์	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	5	5
ไม่เลือก	95	95
รวม	100	100.0

เอกสารแผ่นพับ	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	1	1
ไม่เลือก	99	99
รวม	100	100.0

ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	3	3
ไม่เลือก	97	97
รวม	100	100.0

อื่นๆ	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	10	10
ไม่เลือก	90	90
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 8 ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 100 คน จำนวนนักท่องเที่ยวหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เลือกหาจากอินเทอร์เน็ต 75 คนคิดเป็นร้อยละ 75 ไม่เลือกใช้อินเทอร์เน็ต 25 คน รู้ข้อมูลจากวิทยุ/โทรทัศน์เลือก 11 คิดเป็นร้อยละ 11 ไม่เลือก 89 คิดเป็นร้อยละ 89 รู้ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์เลือก 1 คิดเป็นร้อยละ 1 ไม่เลือก 99 คิดเป็นร้อยละ 99 จากวารสาร/นิตยสาร/คู่มือเดินทาง เลือก 6 คิดเป็นร้อยละ 6 ไม่เลือก 94 คิดเป็นร้อยละ 94 จากเพื่อน/ญาติ เลือก 51 คิดเป็นร้อยละ 51 ไม่เลือก 49 คิดเป็นร้อยละ 49 จากสมาคมท่องเที่ยว เลือก 1 คิดเป็นร้อยละ 1 ไม่เลือก 99 คิดเป็นร้อยละ 99 จากบริษัททัวร์ เลือก 5 คิดเป็นร้อยละ 5 ไม่เลือก 95 คิดเป็นร้อยละ 95 จากเอกสารแผ่นพับ เลือก 1 คิดเป็นร้อยละ 1 ไม่เลือก 99 คิดเป็นร้อยละ 99 จากแหล่งอื่นๆ เลือก 10 คิดเป็นร้อยละ 10 ไม่เลือก 90 คิดเป็นร้อยละ 99

ตารางที่ 9 แสดงการเคยเดินทางมาท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา(n=100)

การมาเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
เคยมาเที่ยว	90	90
ไม่เคยมาเที่ยว(มาครั้งแรก)	10	10
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 9 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน เคยมาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลาจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 90 ไม่เคยมา(มาครั้งแรก)จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 10

ตารางที่ 10 แสดงประเภทของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่ท่านสนใจในการเลือกมาเที่ยวที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (n=100)

โบราณสถาน/ศิลปวัฒนธรรม	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	35	35
ไม่เลือก	65	65
รวม	100	100.0

ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ/นวดสมุนไพร	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	8	8
ไม่เลือก	92	92
รวม	100	100.0
ซื้อสินค้าพื้นเมือง	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	10	10
ไม่เลือก	90	90
รวม	100	100.0
เที่ยวทะเล/เกาะ/หาดทราย	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	66	66
ไม่เลือก	34	34
รวม	100	100.0
ชื่นชมศิลปะบนฝาผนัง	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	30	30
ไม่เลือก	70	70
รวม	100	100.0

สภาพบ้านเมือง	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	8	8
ไม่เลือก	92	92
รวม	100	100.0

ถนนบ้านเรือนย่านเมืองเก่า	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	50	50
ไม่เลือก	50	50
รวม	100	100.0

เทศกาล/ประเพณี	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	13	13
ไม่เลือก	87	87
รวม	100	100.0

ที่พัก/โรงแรม	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	8	8
ไม่เลือก	92	92
รวม	100	100.0

พักผ่อน/รับประทานอาหาร	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	40	40
ไม่เลือก	60	60
รวม	100	100.0

อื่นๆ	จำนวน	ร้อยละ
เลือก	1	1
ไม่เลือก	99	99
รวม	100	100.0

จากตารางที่10 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน นักท่องเที่ยวเลือกกิจกรรมที่สนใจในการท่องเที่ยวพบว่า โบราณสถาน/ศิลปวัฒนธรรม เลือก 35 คน คิดเป็นร้อยละ 35 ไม่เลือก 65 คิดเป็นร้อยละ 65 ท่องเที่ยวสุขภาพ/นวดสมุนไพร เลือก 8 คนคิดเป็นร้อยละ 8 ไม่เลือก 92 คิดเป็นร้อยละ 92 ซื้อสินค้าพื้นเมือง เลือก 8 คิดเป็นร้อยละ 8 ไม่เลือก 92คิดเป็นร้อยละ 92 เที่ยวทะเล/เกาะ/หาดทราย เลือก 66 คน คิดเป็นร้อยละ 66 ไม่เลือก 34 คนคิดเป็นร้อยละ 34 ชื่นชมศิลปะบนฝาผนัง เลือก 30คิดเป็นร้อยละ30 ไม่เลือก 70 คิดเป็นร้อยละ 70 สภาพบ้านเมืองเลือก 8 คิดเป็นร้อยละ 8 ไม่เลือก 92คิดเป็นร้อยละ92 ถนนย่านเมืองเก่า เลือก 50 คิดเป็นร้อยละ 50 ไม่เลือก 50 คิดเป็นร้อยละ 50 เทศกาลประเพณีเลือก 13 คิดเป็นร้อยละ 13 ไม่เลือก 87คิดเป็นร้อยละ87 ที่พัก/โรงแรม เลือก 8 คิดเป็นร้อยละ8 ไม่เลือก 92 คิดเป็นร้อยละ 92 พักผ่อน/รับประทานอาหาร เลือก 40 คิดเป็นร้อยละ 40 ไม่เลือก 60 คิดเป็นร้อยละ 60 อื่นๆ เลือก1คิดเป็นร้อยละ1 ไม่เลือก 99คิดเป็นร้อยละ99

ตารางที่ 11 แสดงผลวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาจังหวัดสงขลา (n=100)

วัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
ท่องเที่ยว	79	79
พักผ่อน	17	17
เยี่ยมบ้าน	11	11
ประชุม	2	2
อื่นๆ	1	1
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 11 พบว่าวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาจังหวัดสงขลาจากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 คน มาเพื่อการท่องเที่ยว 79 คน คิดเป็นร้อยละ 79 พักผ่อน 17 คนคิดเป็นร้อยละ 17 เยี่ยมบ้าน 11 คิดเป็นร้อยละ 11 ประชุม 2 คิดเป็นร้อยละ 2 อื่นๆ 1 คิดเป็นร้อยละ 1

ตารางที่ 12 แสดงลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (n=100)

ลักษณะการเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
คนเดียว	17	17
ครอบครัว	36	36
กลุ่มเพื่อน	43	43
กลุ่มใหญ่	4	4
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 12 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 คน พบว่า ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยว ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา มาคนเดียวจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 17 ครอบครัว 36 คนคิดเป็นร้อยละ 36 มาเป็นกลุ่มเพื่อน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 43 มาเป็นกลุ่มใหญ่จำนวน 4 คนคิดเป็นร้อยละ 4

ตารางที่ 13 แสดงยานพาหนะของนักท่องเที่ยว (n=100)

ยานพาหนะในการเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
รถส่วนตัว	60	60
พารถโดยสาร	13	13
รถเช่า/รถตู้	9	9
จักรยานยนต์	15	15
เครื่องบิน	3	3
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 13 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน ใช้ยานพาหนะโดยรถยนต์ส่วนตัวจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 60 พารถโดยสาร จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 13 รถเช่า/รถตู้ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 9 จักรยานยนต์ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 15 เครื่องบินจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3

ตารางที่ 14 แสดงแรงจูงใจในการมาท่องเที่ยวที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (n=100)

ลำดับ/แรงจูงใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. การมาพักผ่อน	4.57	.59	มาก
2.การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	4.24	.81	มาก
3.การหาประสบการณ์การท่องเที่ยว	4.26	1.04	มาก
4.การหาความบันเทิงและความเพลิดเพลิน	4.12	1.08	มาก
5.การหาความรู้ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเมืองเก่า	3.65	1.29	ปานกลาง
รวม	4.16	.69	มาก

จากตารางที่ 14 พบว่าแรงจูงใจในการมาท่องเที่ยวที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาโดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยที่ 4.16 ค่า S.D. = .69 ระดับมาก พบว่าแรงจูงใจการมาพักผ่อนมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยที่ 4.57 ค่า S.D. = .59 อยู่ในระดับมาก มาหาประสบการณ์การท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยที่ 4.26 ค่า S.D. = 1.04 อยู่ในระดับ มาก การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 4.24 ค่า S.D. = .81 อยู่ในระดับ มาก รองลงมาการหาความบันเทิงและความเพลิดเพลินมีค่าเฉลี่ยที่ 4.12 ค่า S.D. = 1.08 อยู่ในระดับ มาก ลำดับสุดท้ายการหาความรู้ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเมืองเก่ามีค่าเฉลี่ยที่ 3.65 ค่า S.D. = 1.29 อยู่ในระดับ ปานกลาง

ผลการรับรู้ในอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
 ตารางที่ 15 แสดงการรับรู้ในอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ลำดับ/การรับรู้อัตลักษณ์	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1 บ้านนครใน	4.18	.88	มาก
2. สตรีทอาร์ท	4.17	.84	มาก
3 ร้านไอติมเก่า	4.19	.88	มาก
4 หอศิลป์สงขลา	3.93	.90	ปานกลาง
5 กำแพงเมืองเก่า	4.17	.79	มาก
6 โรงสี หับ โห้ หิ้น	4.15	.89	มาก
7 ร้านหนังสือเล็กๆ	3.77	1.03	ปานกลาง
8 ชุมชนมัสยิดบ้านบน	4.10	.85	มาก
9 พิพิธภัณฑ์อามะรงค์	3.63	1.02	ปานกลาง
10 ท่าเรือศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์	3.62	1.05	ปานกลาง
11 ประตูเมืองจังหวัดสงขลา	3.76	1.06	ปานกลาง
12 ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา	3.70	1.14	ปานกลาง
13 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา	3.77	1.12	ปานกลาง
14 อื่นๆ	3.57	1.03	ปานกลาง
รวม	3.9	.63	ปานกลาง

จากตารางที่ 15 พบว่าผลการรับรู้อัตลักษณ์ของย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาจากการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวจำนวน 100 คน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 3.9 ค่า S.D.= .63 อยู่ในระดับปานกลาง แยกแต่ละสถานที่ดังนี้ บ้านนครในมีค่าเฉลี่ย 4.18 ค่า S.D.= .88 อยู่ในระดับมาก สตรีทอาร์ท มีค่าเฉลี่ย 4.17 ค่า S.D. = .84 อยู่ในระดับมาก ร้านไอติมเก่า มีค่าเฉลี่ย 4.19 ค่า S.D.=.88 อยู่ในระดับมาก หอศิลป์สงขลา มีค่าเฉลี่ย 3.93 ค่า S.D.=.90 อยู่ในระดับ ปานกลาง กำแพงเมืองเก่า มีค่าเฉลี่ย 4.17 ค่า S.D..79 อยู่ในระดับมาก โรงสี หับ โห้ หิ้น มีค่าเฉลี่ย 4.15 ค่า S.D. = .89 อยู่ในระดับ มาก ร้านหนังสือเล็กๆ มีค่าเฉลี่ย 3.77 ค่า S.D. = 1.03 อยู่ในระดับ ปานกลาง ชุมชนมัสยิดบ้านบน มีค่าเฉลี่ย 4.10 ค่า S.D. = .85 อยู่ในระดับมาก พิพิธภัณฑ์อามะรงค์ มีค่าเฉลี่ย 3.63 ค่า S.D. = 1.02 ปานกลาง ท่าเรือศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์ มีค่าเฉลี่ย 3.62 ค่า S.D.= 1.05 อยู่ในระดับปานกลาง ประตูเมืองจังหวัดสงขลา มีค่าเฉลี่ย 3.76 ค่า S.D. = 1.06 อยู่ในระดับปานกลาง ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา มีค่าเฉลี่ย 3.70 ค่า S.D.=1.14 อยู่ในระดับปานกลาง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา มีค่าเฉลี่ย 3.77 ค่า S.D=.12อยู่ในระดับปานกลาง อื่นๆ มีค่าเฉลี่ย 3.57 ค่า S.D.1.03 อยู่ในระดับ ปานกลาง

ผลความประทับใจในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจิ้งมีค่าเฉลี่ยจังหวัดสงขลา
 ตารางที่ 16 แสดงความประทับใจในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ลำดับ/ความประทับใจในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่า	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1.บ้านนครใน			
1.1 สถาปัตยกรรมของบ้านนครใน	4.31	.64	มาก
1.2 .การตกแต่งภายในของบ้านนครใน	4.27	.61	มาก
1.3. เครื่องใช้โบราณในบ้านนครใน	4.3	.63	มาก
2 สตรีทอาร์ท			
2.1. โทนสีของภาพวาดฝาผนัง	4.5	.64	มาก
2.2. ความสวยงามของภาพวาดฝาผนัง	4.35	.68	มาก
2.3. การบอกเล่าเรื่องราวภาพวาดฝาผนัง	4.45	.75	มาก
3. ร้านไอติมเก่า			
3.1. รสชาติดั้งเดิมของไอติม	4.25	.89	มาก
3.2. รูปแบบของการจัดถ้วยไอติม	4.19	.96	มาก
3.3. บรรยากาศเก่าๆเรื่องการรับประทานไอติม	4.18	.93	มาก
4. หอศิลป์สงขลา			
4.1. รูปแบบสถาปัตยกรรมหอศิลป์	4.14	.85	มาก
4.2 รูปแบบการตกแต่งภายในหอศิลป์	4.06	.83	มาก
4.3. ผลงานศิลปะภายในหอศิลป์	4.13	.82	มาก
5. กำแพงเมืองเก่า			
5.1. สถาปัตยกรรมกำแพงเมืองเก่า	4.27	.76	มาก
5.2 โทนสีของกำแพงเมืองเก่า	4.15	.80	มาก
5.3 รูปแบบกำแพงเมืองเก่า	4.16	.88	มาก
6.โรงสีแดง หับ โห้ หิ้น			
6.1. สถาปัตยกรรมของโรงสี	4.29	.74	มาก
6.2. ความโดดเด่นด้านสีส้มของโรงสี	4.18	.82	มาก
6.3. ความรู้ที่ได้รับจากนิทรรศการในโรงสี	4.18	.77	มาก
7. ร้านหนังสือเล็กๆ			
7.1. บรรยากาศของร้าน	4.14	.91	มาก
7.2 การจัดตกแต่งร้านหนังสือ	4.02	.94	มาก

ลำดับ/ความประทับใจในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่า	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
7.3. หนังสือและความรู้ที่หลากหลาย	3.99	.96	ปานกลาง
8.ชุมชนมัสยิดบ้านบน			
8.1 สถาปัตยกรรมของชุมชน ถนนและบ้านเรือน	3.94	1.09	ปานกลาง
8.2 ความหลากหลายของอาหารพื้นบ้านของชุมชน	3.88	1.10	ปานกลาง
8.3. วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน (การแสดงออก)	3.71	1.07	ปานกลาง
9. พิพิธภัณฑ์อำมะรงค์			
9.1. สถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์	4.08	1.01	มาก
9.2 การตกแต่งภายในของพิพิธภัณฑ์	3.92	1.01	ปานกลาง
9.3. ความรู้ที่ได้รับจากการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์	4.01	1.09	มาก
10.ท่าเรือศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์			
10.1 บรรยากาศท่าเรือ	3.78	.95	ปานกลาง
10.2 เรือและอุปกรณ์การประมง	3.72	.99	ปานกลาง
10.3 วัฒนธรรมของอาชีพการประมง(การแสดงออก)	3.74	1.04	ปานกลาง
11.ประตูเมืองจังหวัดสงขลา			
11.1 โทนสีของประตูเมือง	4.21	.87	มาก
11.22 รูปแบบของประตูเมือง	4.15	.80	มาก
11.33 สถาปัตยกรรมของประตูเมืองสงขลา	4.17	.86	มาก
12.ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา			
12.1. ลักษณะภายในของศาลเจ้าพ่อ	3.86	1.08	ปานกลาง
12.2 สถาปัตยกรรมของศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	3.81	1.04	ปานกลาง
12.3. บรรยากาศของการสักการะ (การแสดงออก)	3.81	1.10	ปานกลาง
13. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา			
13.1 สถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์	4.04	.95	มาก
13.2 การตกแต่งภายในของพิพิธภัณฑ์	4.01	.94	มาก
13.3 ความรู้ที่ได้รับจากการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์	4.08	.95	มาก
รวม	4.08	.48	มาก

จากตารางที่ 16 พบว่ามีผลรวมความประทับใจในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา มีค่าเฉลี่ย 4.08 S.D.= .48 อยู่ในระดับมาก รายละเอียดแต่ละส่วนพบว่า บ้านนครใน สถาปัตยกรรมของบ้านนครใน มีค่าเฉลี่ย 4.31 S.D.=.64 อยู่ในระดับ มาก การตกแต่งภายในของบ้านนครใน มี

ค่าเฉลี่ย 4.27 S.D.= .61 อยู่ในระดับ มาก เครื่องใช้โบราณในบ้านนครใน มีค่าเฉลี่ย 4.3 S.D.= .63 อยู่ในระดับ มาก สตรีทอาร์ท โทนสีของภาพวาดฝาผนัง มีค่าเฉลี่ย 4.5 S.D.= .64 อยู่ในระดับ มาก ความสวยงามของภาพวาดฝาผนัง มีค่าเฉลี่ย 4.35 S.D.= .68 อยู่ในระดับ มาก การบอกเล่าเรื่องราวภาพวาดฝาผนัง มีค่าเฉลี่ย 4.45 S.D.=.75 อยู่ในระดับ มาก ร้านไอติมเก่า รสชาติดั้งเดิมของไอติม มีค่าเฉลี่ย 4.25 S.D.=.89 อยู่ในระดับ มาก รูปแบบของการจัดถ้วยไอติม มีค่าเฉลี่ย 4.19 S.D.=.96 อยู่ในระดับ มาก บรรยากาศเก่าๆ เรื่องการรับประทานไอติมมีค่าเฉลี่ย 4.18 S.D.=.93 อยู่ในระดับ มาก หอศิลป์สงขลา รูปแบบสถาปัตยกรรมหอศิลป์ มีค่าเฉลี่ย 4.14 S.D.=.85 อยู่ในระดับ มาก รูปแบบการตกแต่งภายในหอศิลป์ มีค่าเฉลี่ย 4.06 S.D.=.83 อยู่ในระดับ มาก ผลงานศิลปะภายในหอศิลป์ มีค่าเฉลี่ย 4.13 S.D.=.82 ระดับมาก กำแพงเมืองเก่า สถาปัตยกรรมกำแพงเมืองเก่า มีค่าเฉลี่ย 4.27 S.D.=.76 ระดับมาก โทนสีของกำแพงเมืองเก่า มีค่าเฉลี่ย 4.15 S.D.= .80 ระดับมาก รูปแบบกำแพงเมืองเก่า มีค่าเฉลี่ย 4.16 S.D.= .88 ระดับมาก โรงสีแดง หับ โห้ หิ้น สถาปัตยกรรมของโรงสี มีค่าเฉลี่ย 4.29 S.D.=.74 ระดับมาก ความโดดเด่นด้านสีสนของโรงสี มีค่าเฉลี่ย 4.18 S.D.=.82 ระดับมาก ความรู้ที่ได้รับจากนิทรรศการในโรงสี มีค่าเฉลี่ย 4.18 S.D.= .77 ระดับมาก ร้านหนังสือเล็กๆ บรรยากาศของร้าน มีค่าเฉลี่ย 4.14 S.D.=.91 ระดับ มาก การจัดตกแต่งร้านหนังสือ มีค่าเฉลี่ย 4.02 S.D.=.94 ระดับมากหนังสือและความรู้ที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ย 3.99 S.D.=.96 ระดับปานกลาง ชุมชนมัสยิดบ้านบน สถาปัตยกรรมของชุมชน ถนนและบ้านเรือน มีค่าเฉลี่ย 3.94 S.D.= 1.09 ระดับปานกลาง 8.2 ความหลากหลายของอาหารพื้นบ้านของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.88 S.D.=1.10 ระดับปานกลาง วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน (การแสดงออก) มีค่าเฉลี่ย 3.71 S.D.= 1.07 ระดับปานกลาง พิพิธภัณฑ์อำมระรงค์ สถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 4.08 S.D.= 1.01 ระดับมาก การตกแต่งภายในของพิพิธภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 3.92 S.D.= 1.01 ระดับปานกลาง ความรู้ที่ได้รับจากการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์มีค่าเฉลี่ย 4.01 S.D.= 1.09 ระดับมากท่าเรือศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์ บรรยากาศท่าเรือ มีค่าเฉลี่ย 3.78 S.D.=.95 ระดับปานกลาง เรือและอุปกรณ์การประมง มีค่าเฉลี่ย 3.72 S.D.= .99 ระดับปานกลาง วัฒนธรรมของอาชีพการประมง(การแสดงออก) มีค่าเฉลี่ย 3.74 S.D.= 1.04 ระดับปานกลาง ประตูเมืองจังหวัดสงขลา โทนสีของประตูเมือง มีค่าเฉลี่ย 4.21 S.D.=.87 ระดับมากรูปแบบของประตูเมือง มีค่าเฉลี่ย 4.15 S.D.=.80 ระดับมาก สถาปัตยกรรมของประตูเมืองสงขลา มีค่าเฉลี่ย 4.17 S.D.=.86 ระดับมาก ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา ลักษณะภายในของศาลเจ้าพ่อ มีค่าเฉลี่ย 3.86 S.D.= 1.08 ระดับปานกลาง สถาปัตยกรรมของศาลเจ้าพ่อหลักเมือง มีค่าเฉลี่ย 3.81 S.D.= 1.04 ระดับปานกลาง บรรยากาศของการสักการะ (การแสดงออก) มีค่าเฉลี่ย 3.81 S.D.= 1.10 ระดับปานกลาง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา สถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 4.04 S.D.= .95 ระดับมาก การตกแต่งภายในของพิพิธภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 4.01 S.D.= .94 ระดับมาก ความรู้ที่ได้รับจากการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 4.08 S.D.=.95 ระดับมาก

ผลการสัมภาษณ์ความรู้ในด้านอัตลักษณ์การท่องเที่ยวของย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

การประมวลผลข้อมูลที่มีผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการผ้าบาติกเกี่ยวกับผ้าบาติกในจังหวัดสงขลา จำนวน 10 คน ได้ทำการประมวลผลข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

คำถามส่วนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของเมืองเก่าจังหวัดสงขลาผลการสอบถามการเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดองค์ความรู้

คำถามส่วนที่ 2 คำถามความต้องการสร้างสรรค์ลวดลายของผลิตภัณฑ์บาติกผ่านอัตลักษณ์เมืองเก่าจังหวัดสงขลา

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเกี่ยวกับ คำถามการสัมภาษณ์ในส่วนของอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ด้านผ้าบาติกที่ประกอบการมีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี สัมภาษณ์ผู้ดูแลบ้านนครในแหล่งท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลา จำนวน 5 คน ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีประสบการณ์แตกต่างกัน ผู้ให้ข้อมูลเป็นส่วนที่ได้มีประสบการณ์และสัมผัสเมืองเก่าสงขลาทั้งสิ้น ผ่านการทำงานและอาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา และทำงานในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาเป็นเวลามากกว่าสิบปี รับรู้ถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้บริโภค สิ่งของของนักท่องเที่ยว ตลอดเวลาของการทำงานและมีประสบการณ์สัมผัสกับย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา และรับรู้สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของเมืองเก่าสงขลาตลอดมา ซึ่งผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลได้ตั้งนี้จากการสัมภาษณ์ถึงการรับรู้อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการนำเสนอ 2 คือ

1. อัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
2. การสร้างสรรค์ลวดลายของผลิตภัณฑ์ผ่านอัตลักษณ์เมืองเก่า จังหวัดสงขลา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ส่วนอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักผู้ให้สัมภาษณ์มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน และอาศัยในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาเป็นเวลานานสัมผัสกับนักท่องเที่ยวและสถานที่ต่างๆ ย่านเมืองเก่ามาเป็นเวลาหลายสิบปีเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของนักท่องเที่ยวจึงทำให้ทราบถึงอัตลักษณ์ของเมืองเก่าจังหวัดสงขลาที่เป็นที่ท่องเที่ยวของผู้คนซึ่งสะท้อนได้จากคำพูดดังนี้

“แต่จริงแล้วความเก่าแก่มันมีมายาวนาน เมืองเก่านี้มันบอกไม่หมด มีหลายอย่างแต่ที่เหลืออยู่ก็เท่าที่เราเห็น ถ้ามีบูรณะมันมางก็ทำให้เราได้แลดูเลย ประตุมือง กำแพง บ้านเก่า มีคนแก่แหละซ่อมไม่ได้ (เสียงหัวเราะ) แต่ก็พอมีเห็นๆ ยุบ้าง”

“เมืองเก่าสงขลาผ่านประวัติศาสตร์อันยาวนาน ถนน บ้านเรือนต่างๆ มีวิถีชีวิตของผู้คนปะปนกันไป ทั้งชาวพุทธ มุสลิม มุสลิมบ้านบน มีทั้งของกินของใช้ มีสยิดเก่าแก่เป็นร้อยปี สถาปัตยกรรมแบบเก่า ผ่านบ้านเรือน ผ่านตึกเก่าๆ ที่เราเห็นได้”

“ที่ถ่ายรูปมีเยอะแยะนักท่องเที่ยวชอบมาตอนนี้มีการโปรโมตมาก ทั้งสื่อของเด็กวัยรุ่นทั้งสื่อของทางการสงขลาเองก็เห็นว่าเมืองเก่าและจังหวัดสงขลาเรามีที่นาเที่ยวมาก งานจัดถนนคนเดินก็มีทุกสัปดาห์เห็นว่าเป็นงานสงขลาแต่แรก แต่แรกคือนานมาแล้ว แต่เขาก็แค่จำลองทำให้คนได้มีงานขายของ ก็ดี”

“คนที่มาเที่ยวส่วนใหญ่ก็ชอบมาดูบ้านเรือนเก่า ถ่ายรูป และดูของเครื่องชั้นที่วางสะสมไว้ให้ดูที่บ้านนครใน เด็กสมัยใหม่ชอบมาถ่ายรูป ยิ่งตอนนี้มีภาพวาดผนังสวยอีก ฝาผนังเป็นสิ่งที่เพิ่งมีเหมือนมันกำลังสะท้อนบอกบางอย่างที่เคยมี ผ่านภาพที่ฝา”

“นักท่องเที่ยวที่มาส่วนใหญ่ชอบมาเดินเที่ยวดูย่านเมืองเก่าสงขลา บ้านนครในนักท่องเที่ยวรู้จักดี แต่ความเป็นเมืองเก่ามันมีหลายอย่าง โรงเรียนเก่าก็มี ท่าเรือเก่าก็มี กำแพงเก่าก็มี นักท่องเที่ยวยังรู้ไม่หมด ก็มาถ่ายเที่ยวเท่าที่เห็น เด็กชอบมาถ่ายรูป นักท่องเที่ยวชอบรูปวาดฝาผนัง ชอบโรงเรียนสวย สีสดดีคงสวยสำหรับเขา”

“เราพีเชนตีให้ลูกค้าดูให้เห็น มันคือลายกำแพง ลายอิฐแตก ใช้เทคนิค เคลือบสี ไขมันแตก บางทีไปเดินดูในย่านนี้เห็นเป็นย่านต้นไม้ เช่น อันนี้เป็นลายต้นไม้ ประตูเมืองเราก็เขียนมาสักซิกนิง ถ้าเป็นเมืองเก่าเราไม่ได้เอามาเขียนทั้งแผงหรอก ดีไซน์เอา”

“ความโดดเด่นของสถาปัตยกรรมย่านเมืองเก่า เด่นที่เป็นตึกเก่าแก่แบบชิโนโปรตุกีส บ้านเก่า มีลักษณะแบบจีนก็มีเห็นศาลเจ้าใหม่มีหลงเหลืออยู่ผู้คนหลากหลายวัฒนธรรม แยกบ้านบนก็มี สยิดเก่าหลายร้อยปีคนรุ่นหลังไม่รู้จักรอก หลังคาแบบเก่าแบบบ้านไทยก็มีให้เห็น หลังเก่าๆ มันสวยงาม”

“เรารับรู้และสัมผัสถึง ตึกเก่า บ้านช่อง กว้างเตี้ย ถนน หากจะนำมาเขียนลายเส้นอะไรก็ได้หมด ผมเคยเขียนสื่อลายต่างๆ ผมวาดได้หมด ผมทำมา 17 ปีแล้วแต่ลูกค้าต้องการ”

ผมอยู่สัมผัสที่นี้มานานเห็นการเปลี่ยนแปลงทางการท่องเที่ยว เป็นระยะๆ ถ้านักท่องเที่ยวมาเดินดูความเก่าแก่จริงก็จะเห็นร่องรอยเยอะ คนมาเที่ยวอาจจะไม่เข้าใจว่ามันมีมาได้อย่างไรมีมาเมื่อไหร่แต่หากจะมาสัมผัสก็ยังคงเห็นท่าเรือเก่า โรงเรียนเก่า ร้านค้าเก่าๆ บ้านเก่าๆ ตามถนนนางงาม ถนนนครใน ยิ่งหากมาในช่วงที่รถไม่มากเหมือนทุกวันก็จะได้รับความรู้สึกที่ดี หวังนี้น่าเที่ยวที่พักผ่อนสวยๆ สบายๆ”

“ร้านไอติม นักท่องเที่ยวมาชอบกินกัน ร้านเก่าเดิม มีทั้งไอติมโอง หรือไอติมไข่แข็ง ไอติมยิว สมัยก่อนขายดีมากเห็นคนมากินกันบ่อยพาลูกพาหลานมากิน”

“อาหารการกินที่สงขลาบ้านเราอร่อยเพนของเก่าแก่โบราณสูตรเดิมที่ทำกันมายังมีให้ได้กินบ้าง ไอติมเด็กชอบนักท่องเที่ยวชอบ ของกินหลากหลาย คาวหวาน กว้างเตี้ย นมไหมมีเยอะที่ทั้ง

ของพุทธของอิสลาม ที่ชุมชนบ้านบงที่มีมัสยิดตั้งอยู่ตรงที่แตกต่างจากที่อื่นก็มีคนอิสลามอยู่เยอะ อาหารเยอะแยะหากินได้ สิ่งนี้ก็เป็นสิ่งที่มีค่าของที่นี่นะ คนแถวนี้เขารู้ๆ กัน”

อัตลักษณ์ของเมืองเก่าสงขลาได้ถ่ายทอดจากคนรุ่นก่อนและนักท่องเที่ยวหลายต่อหลายคน รวมถึงการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนก็ยิ่งทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงความ เป็นเมืองเก่ามากขึ้น ความเป็นอัตลักษณ์ของย่านเมืองเก่าสงขลาไม่ได้มีแค่ส่วนเดียว ไม่ใช่แค่ที่ สถานที่ที่หนึ่งทีบอกว่าเป็นเมืองเก่าสงขลาแต่อัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวที่รับรู้เป็นลักษณะองค์รวม เป็นหลายอย่างที่รวมกันเป็นอัตลักษณ์ของเมืองเก่าสงขลา บ้าน อาคาร ตึกต่างๆ ประตุมืองเก่า กำแพงเมืองเก่า ของใช้ที่อยู่ในบ้านเก่าๆ ถึงแม้ว่าอาจถูกจัดอยู่ในลักษณะพิพิธภัณฑ์ให้เห็นกันแต่ก็ยัง ทิ้งร่องรอยความเป็นเมืองเก่าจังหวัดสงขลาให้นักท่องเที่ยวได้ชมร่องรอยเหล่านั้น และไม่ใช่แค่สิ่งของที่ สัมผัสได้แต่ยังรวมไปถึงอาหารการกินที่นักท่องเที่ยวหลงในรสชาติของความอร่อยซึ่งเป็นอัตลักษณ์ ด้านอาหารของเมืองเก่าสงขลาที่หาชิมได้ในย่านนั้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ส่วนความต้องการสร้างสรรค์ลวดลายของ ผลิตภัณฑ์บาติกผ่านอัตลักษณ์เมืองเก่าจังหวัดสงขลา

การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการด้านผ้าบาติกในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาทำให้ทราบถึงความ ต้องการของนักท่องเที่ยวว่า มีการบริโภคหรือความต้องการอย่างไรเมื่อมาเที่ยวในย่านเมืองเก่าจังหวัด สงขลา หากผู้ประกอบการจะสร้างสรรค์ชิ้นงานผ้าบาติกให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานผ้าบาติกของสงขลาให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวใน ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ซึ่งสะท้อนได้จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้มีประสบการณ์ ดังนี้

“ส่วนใหญ่ก็มีทางราชการ แถวนี่ให้เราตัดเราก็ออกแบบให้บ้าง บางทีสีแรงฉูดฉาดไปก็ไม่ได้ งานผมวาดมือหมด ถ้ามีออเดอร์เยอะก็สั่งทำบล็อก ผมทำมือมันจะลดต้นทุน เราเรียนมาอยากได้ลาย ะไรก็ได้ถ้าทำบล็อกจะมีต้นทุน ถ้าทำบล็อกก็จบเป็นงานๆ ไปมันซ้ำ เช่น กลุ่มแม่บ้าน ถ้ามีบล็อกมัน เปลี่ยนสีได้เท่านั้น งานตอนนี้เกี่ยวกับสงขลานั้น เมื่อก่อนจะเขียนนางเงือก หนูแมว หน่วยงาน ราชการก็มีใช้ผ้าไทย ผ้าเกาะยอ บางทีจะเอาผ้าเกาะยอมาเขียนบาติกมันทำไม่ได้”

“ลายบางที่แล้วแต่เรา บางครั้งลูกค้าก็เรียกร้อง เอาตามใจที่ลูกค้าง่ายกว่า ถ้าตามใจช่างมาก เกินมีในหัว เดียวนี้ในเฟซบุคมีลายเยอะแยะ ผมทำทั้งมัดย้อมและเขียนเทียน หลายเทคนิครับ ตอนนี้นั้นมีกลุ่มของอุตสาหกรรมพานิชด้วย เคยทำแล้วออกมาแล้วทำงานประชุม ผมไม่ชอบผมมา ทำงานแบบนี้ดีกว่า”

“บ้านเราก็ไม่ต่างจากหลายๆ ที่ที่ทำผ้า มันต้องมีข้อกำหนดของสี และเป็นพวกผ้า ผ้าคลุม ผ้าถุง ที่เดินทะเลเรามีทะเล ผ้าเบาบางสบาย คนชอบบ่นว่าร้อน เราขายได้ ผ้าพันคอหมดอีกแล้ว เขาเหมาไปก็มี มันเป็นผ้าไหมฟูยี ผ้าเรยองก็มีเราเขียนเป็นลายซุ้มประตูเมือง”

“แบบสถาปัตยกรรมบ้านเก่าก็ได้ครับแต่มันจำกัดสีดิน สีน้ำตาล แต่พอพูดถึงบาติกสีสด แต่ฝรั่งเขาจะของสีดำๆ เข้มๆ ได้หมด จากที่ดูเด็กวัยรุ่นน่ะ”

“เราเป็นคนทำผ้าในย่านนี้ขายเราทำลายที่บ่งบอกถึงที่นี่ เช่นลายอิฐ เป็นกำแพงเก่าอิฐ แตกมันดูเก่า ดูเป็น อัตลักษณ์ดีเก๋ดี จะลอกเขาทำไม การเขียนลายเราไม่ได้เอามาทั้งหมด เราแสดงออกมาให้เขารู้ก็พอ สวยแล้ว”

“ผมแนะนำเป็นเสื้อ ลายเส้นบ้านเก่าๆ มีอยู่ไม่กี่หลังที่เดินเรามาทำ วัยรุ่นชอบ เห็นงานจากหนังสือก็มีที่ศิลปินมาวาด เน้นหลัก เขียนอธิบายหน่อย สงขลา โอนทาว กระเป๋าผ้าก็เคยทำเย็บไม่ทัน ทำแมสก็ได้ มีเศษผ้าก็ทำได้ เป็นหมวกมัดย้อมก็ได้แต่มัดย้อมนะ อาจจะมีตัวสกรีนตัวปัก เป็นอัตลักษณ์ได้ ใช้ผ้าแคนวาสได้แข็งแรง ตลาดเราเป็นตลาดนักท่องเที่ยวหมอนอิง หมอนรองคอก็ได้ ปลาบ้านก็ได้เอาเอาไว้อิง เมื่อก่อนก็เคยทำ งานอย่างพาราเคยทำแต่ต้นทุนสูง ของที่เขียนเทียน”

“ผมทำผ้าแฮนด์เมดร้อยเปอร์เซ็นต์ครับ ใช้เชิงออกแบบกราฟฟิคนิดหน่อย ให้ดู บางที่ขึ้นจริง แบบจริงให้ดูถ้าลูกค้าไม่พอใจบางที่ต้องทำงานบางงานเป็นงานโหลของเราจะพยายามเป็นชิ้นเดียวในโลกหลังมีผ้าขึ้นก็เอาไปเก็บไว้”

“จุดเด่นเราอยู่ที่ลายเส้น ได้ทุกความต้องการเอาจนถูกใจ ผ้าชิ้นของเรา อยู่ที่ 4 หลา พันสอง ร้อยบาท ชิ้นเล็กก็ 4 ร้อย เทียนใช้ก็ต้องผสมก่อน เทียนยางสน น้ำมันพืชใช้ได้ ผ้าที่ใช้หลากหลาย ผ้า ป่าน ผ้าคอตตอน”

“ลูกค้าเราเป็นกลุ่มคนข้าราชการวัยทำงาน ลูกค้าเขามาตัดให้ทีมงาน น้องจากโรงเรียน น้องๆ ที่รู้จักมาหาชุดทำงานบ้างบางครั้ง แม่เป็นคนตัดเย็บ งานบางงานเกินจากความบังเอิญ มัดย้อมขย่ายอนใส่ถังสี เราใช้สีบาติกนะไม่ใช่สีมัดย้อม สีนี้ไม่ตกไม่ใช่สีมัดย้อมมันไม่ตกเวลาซัก บางคนอยากได้แบบอื่นย้อมก่อนและวาด”

“ผ้าไหมก็เขียนได้ครับ ต้องต้มเอามันออก ไหมแท้มันมันไม่ซึมต้องเอามันออก ลายจะสวยมาก หนามาก ใส่สบาย ผ้าทางเหนือไม่แพง บ้านเราเขาจะหาบาติก เราใช้ผ้าคอตตอนกับปีเก้ ผมเน้นปักใส่สบายน่ะ บางที่เทคนิคเหมือนกัน อยากใส่เสื้อใหม่ๆ เด็กสมัยใหม่ดูแก่ เด็กๆ วัยรุ่นอยากใส่หลายๆ

งานดูสมัยใหม่ เราใช้เทียนแต่เราใช้ปลายแปรงทับซ้อนไปเรื่อยๆ ลูกค้าหญิงจะมีเยอะมาก เราก็มีงานดอกไม้ให้ผู้หญิงชอบๆ”

“เคยใช้เทคนิคสมัยใหม่ ใช้บล็อก แต่ช้า เส้นที่บๆ เดิมๆ จันตั้งไฟฟ้าไร้นี้แต่สุดท้ายเสียซ่อมแพ่มือ เป็นงานฝีมือ ไฟ เวลา จังหวะ อุณหภูมิต้องได้ อุณหภูมิไว ปลายเส้นการจบจะสวยไม่แข็ง ถ้าพิมพ์จะเป๊ะ นอกจากช่างดีอาจเพิ่มลายให้ ในระบบอุตสาหกรรมอาจทำได้หากต้องการเยอะๆ เร็วๆ แต่ของผมผมจะเขียนแม้มากก็พยายามเขียนดูเหมือนกัน แต่ก็แตกต่าง ไม่ใช่ผ้าพิมพ์ เราต้องต่อสู้นะ ลูกค้าถ้าเข้าใจก็ดีขึ้น”

ตอนนี้คือสินค้าเราน้อยอะ ความจริงเราขายได้ แต่มันแย่ตอนโควิดไม่ต้องพูดถึง แต่ถ้าเป็นยุคก่อนจะขายดีกว่า เมื่อก่อนเป็นลายธรรมชาติ ลายดอกไม้ ลายปลากี่ตัวอะ แต่พอมานี้เราไปอบรมมาบ้างอะไรบ้างมัน ตอนนี้มันก็พัฒนาไปเรื่อย ทั้งลวดลายสีสัน ลวดลายของที่นี่ก็ไม่เหมือนที่ร้านอื่น

ตอนนี้ที่เราทำ คือเป็นงานสไตลิสต์สี สีดำ มันขายได้ ขายดี เราพรีเซนต์ให้ลูกค้าดูให้เห็นมันคือลายกำแพง ลายอิฐแตก ใช้เทคนิค เคล็กสี ให้มันแตก บางทีไปเดินดูในย่านนี้เห็นเป็นย่านต้นไม้ เช่น อันนี้เป็นลายต้นไม้ ประตูนีเมืองเราก็เขียนมาสักซิกนิง ตัดทอนลายเอา ถ้าเป็นเมืองเก่าเราไม่ได้เอามาเขียนทั้งแผงหรอก ดีไซน์เอา

“พีคิดว่าลายนะ สีสัน และรูปแบบ สีที่ทำงานพยายามทำเป็นสีเอิร์ทโทน ทึบๆ มันจะขายง่ายกว่าผลิตภัณฑ์ถ้าเป็นอย่างเช่นหมวก หรือถุงผ้าหมวกหรือแมสก์ดีถ้าเราเย็บเองได้ วางไว้บ้างแต่ที่ขายดีก็กระเป๋า ชุดเดรส แบบวัยรุ่นหน่อย

“ลูกค้าส่วนมากเขาไม่ค่อยถามนอกจากเราจะบอก เคยใช้ยางพาราแต่ต้องกันเชื้อรา เราใช้หลอดอะไรก็ได้ ราคาอย่างมันสูง เราใช้เทียนจะสะดวกกว่า เมื่อก่อนสีเคมี แต่ตอนหลังมาใช้สีธรรมชาติ หากเราสอนเด็ก สีธรรมชาติจะดีเอง บางทีก็ได้จากเครือข่าย เทียนนี้เป็นเทียนไข ถ้าเป็นการเขียนเทียนลงสีธรรมชาติจะใช้เทคนิคไม่มากแค่ลงสี แต่บางผืนหลายสีจะใช้หลายเทคนิค เวลาลูกค้าฝรั่งมาจะชอบดู เขาก็อยากลองทำ เขามาถ่าย เราได้อธิบายไปด้วย”

“การรักษาอัตลักษณ์หรือการถ่ายทอดอัตลักษณ์ที่คิดว่าอยู่ได้แต่อยู่ที่เทคนิคของเราด้วย ตรายใดที่เรายังใช้ผ้าก็ใช้ได้ คู่แข่งก็มีไม่เยอะ โรงงานทำไม่ได้ ช่วงซบเซามีบ้างที่โรงงานทำมาแต่ไม่ใช่ของแท้ คนเริ่มรู้ว่าเป็นบาติกแท้ เห็นสองด้านไม่เหมือนจากผ้าพิมพ์โรงงาน ไปอัดกาวเอา บาเตะก็ยังพิมพ์นะ เทคนิคเราใช้ลูกกลิ้งก็ได้ พีใช้สไลด์สี เขียนเทียน พิมพ์เทียนพีไอเคมันเหมือนเดิม ช้า มันมีบล็อกมารวมแต่มันก็ไม่เปลี่ยนแปลงแต่มันไม่แตกต่าง มันเหมือนหลอกลูกค้า บางกลุ่มเขาเขียนเทียน

ไม่เป็นไม่รู้ศิลปะ เราเรียนมาพอเราเห็นบางที่มันไม่ใช่ บางที่เราเห็นทิวทัศน์ต้นสน ทำไง เขียนยากแต่อยากเขียนลองคิดดูใช้อะไรใช้ไม้กวาดแทนแปรง จุ่มสีดู ไม่ต้องใช้จันตึง เทคนิคเราทำได้หลายอย่าง เอาทรายมาโรยบ้าง เราดูมาจากหลายๆ ที่ แต่คนที่เขียนไม่เป็นเราก็กต้องทำล๊อคให้เขา เช่น กลุ่มแม่บ้านไร่ งานความจริงมันไม่ตัน อยู่ที่เรา แต่เราก็อบของเขาไม่ได้นะ มัดย้อมเคยทำ มัดสีดำ แต่ไม่ชอบ ลองมัดย้อมสีไต้ญี่ปุ่นก็สวยดี ชิโบริ น่าสนใจมันไม่ต้องมัดย้อมแบบตามๆ กัน”

การสร้างสรรคผลงานที่สามารถถ่ายทอดความเป็นตัวตนหรือการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวผ่านการสร้างสรรค์งานศิลปะของผืนผ้าจึงสามารถทำได้ และเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าต่อการรักษา สามารถบอกเล่าเรื่องราวผ่านสินค้าที่ผู้ประกอบการสร้างสรรค์จากแรงบันดาลใจที่ได้รับรู้จากสถานที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา หลายๆ มุมสะท้อนออกมาเป็นลายผ้า เป็นผลิตภัณฑ์และยังสามารถสนองความต้องการของลูกค้า เก็บความประทับใจในการมาท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาไม่ลืมเลือนไปตามกาลเวลา

ผลการสอบถามการสร้างสรรค์ลวดลายและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกกลุ่มชุมชนผ่านวิถีเมืองเก่าจังหวัดสงขลาภายใต้โครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดองค์ความรู้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลการอบรมการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติกจากเอกลักษณ์อัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ตารางที่ 17 แสดงข้อมูลจำนวนและค่าร้อยละของจำนวนเพศ (n=50)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	13	26
หญิง	37	74
รวม	50	100.0

จากตารางที่ 17 พบว่าเพศชายมีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 26 เพศหญิงมีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 74

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนอายุและค่าร้อยละของผู้เข้าอบรม

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 20 ปี	17	34
21-30 ปี	15	30
31-40 ปี	4	8
41-50 ปี	7	14
51-60 ปี	3	6
61 ขึ้นไป	4	8
รวม	50	100.0

จากตารางที่ 18 พบว่าอายุของผู้เข้าอบรมน้อยกว่า 20 ปี จำนวน 17 คิดเป็นร้อยละ 34 อายุ 21-30ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 30 อายุ 31-40 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8 อายุ 41-50 ปี จำนวน 7 คนคิดเป็นร้อยละ 14 อายุ 51-60 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8 อายุ 61 ขึ้นไป จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8

ตารางที่ 19 แสดงจำนวนระดับการศึกษาและร้อยละของผู้เข้าการอบรม (n=50)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1.ต่ำกว่าปริญญาตรี	13	26
2.ปริญญาตรี	30	60
3.ปริญญาโท	6	12
4. อื่นๆ	1	2
รวม	50	100.0

จากตารางที่ 19 พบว่า ผู้เข้าอบรมมีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 13 คิดเป็นร้อยละ 26 ระดับปริญญาตรีจำนวน 30 คิดเป็นร้อยละ 60 ปริญญาโทจำนวน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 12 และระดับอื่นๆ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2

ตารางที่ 20 แสดงอาชีพของผู้เข้าร่วมอบรม

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
1.แม่บ้าน	15	30
2.นักศึกษา	20	40
3.ค้าขาย	5	10
4.ข้าราชการ	2	4
5.พนักงาน	2	4
6.อื่นๆ	6	12
รวม	50	100.0

จากตารางที่ 20 พบว่าอาชีพของผู้เข้าร่วมการอบรมมีอาชีพแม่บ้านจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 30 นักศึกษา จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ค้าขาย จำนวน 5 คนคิดเป็นร้อยละ 10 ข้าราชการ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4 พนักงาน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4 อื่นๆ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 12

ตารางที่ 21 แสดงรายได้ของผู้เข้าร่วมการอบรม

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
1.น้อยกว่า 10,000	34	68
2.10,001-20,000	7	14
3.20,001-30,000	3	6
4.30,001-40,000	3	6
5.40,001 ขึ้นไป	3	6
รวม	50	100.0

ตารางที่ 21 แสดงรายได้ของผู้เข้าอบรม น้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 68 รายได้ 10,001-20,000 บาท จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 14 รายได้ 20,001-30,000 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 6 รายได้ 30,001-40,000 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 6 รายได้ 40,001 ขึ้นไป จำนวน 3 คนคิดเป็นร้อยละ 6

ตารางที่ 22 แสดงประสบการณ์การทำงานด้านผ้าบาติกของผู้เข้าร่วมการอบรม

ประสบการณ์	จำนวน	ร้อยละ
1.ต่ำกว่า 5 ปี	38	76
2.5-10 ปี	2	4
3.10-20 ปี	3	9
4.20 ปีขึ้นไป	7	14
รวม	50	100.0

จากตารางที่ 22 พบว่าประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับผ้าบาติก ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 76 มีประสบการณ์ 5-10 ปี จำนวน 2 คนคิดเป็นร้อยละ 4 10-20 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 9 20 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คิดเป็นร้อยละ 14

ตารางที่ 23 แสดงผลรวมของการจัดอบรมในแต่ละด้าน

ลำดับ ผลรวมการอบรม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. ด้านสถานที่ /ระยะเวลา/อุปกรณ์	4.37	.88	มาก
2. ด้านวิทยากร	4.56	.72	มาก
3. ด้านความรู้ในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้า (ก่อน)	3.16	1.14	ปานกลาง
4. ด้านความรู้ในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้า (หลัง)	4.25	.69	มาก
รวม	4.13	.57	มาก

จากตารางที่ 23 พบว่าด้านสถานที่/ระยะเวลา/อุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ย 4.37 ค่า S.D.= .88 อยู่ในระดับ มาก ด้านวิทยากร มีค่าเฉลี่ย 4.56 S.D.= .72 มาก ด้านความรู้ในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้า (ก่อน) มีค่าเฉลี่ย 3.16 S.D.= 1.14 อยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านความรู้ในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้า (หลัง) มีค่าเฉลี่ย 4.25 S.D.=.69 อยู่ในระดับ มาก

ตารางที่ 24 แสดงผลการอบรมในแต่ละข้อ

ลำดับ/ผลการอบรมรายข้อ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1.ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อุปกรณ์			
1.1 สถานที่ในการจัดการอบรมเหมาะสมมาก	4.32	.99	มาก
1.2 ระยะเวลาในการจัดเหมาะสม	4.32	.95	มาก
1.3 อุปกรณ์ในการทำมีความพร้อมและเพียงพอต่อผู้เข้าอบรม	4.48	.93	มาก
2.ด้านวิทยากร			
2.1 วิทยากรมีความสามารถตรงกับการอบรม	4.44	.97	มาก
2.2 วิทยากรมีเพียงพอกับผู้เข้าอบรม	4.50	.93	มาก
2.3 วิทยากรสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ตรงประเด็น	4.66	.65	มาก
2.4 วิทยากรมีความเป็นกันเองสามารถซักถามได้	4.70	.61	มาก
2.5 ความพึงพอใจภาพรวมต่อวิทยากร	4.54	.83	มาก
3. ด้านความรู้ในการทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (ก่อนการอบรม)			
3.1 ก่อนการอบรมท่านรู้ผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก	3.32	1.20	ปานกลาง
3.2 ก่อนการอบรมท่านมีความรู้เรื่องการทำลวดลายผ้าบาติก	3.14	1.26	ปานกลาง
3.3 ก่อนการอบรมท่านรู้เทคนิควิธีการทำลวดลายผ้าบาติก	3.14	1.26	ปานกลาง
3.4 ก่อนการอบรมท่านสร้างสรรค์ลวดลายจากผ้าบาติกได้	3.18	1.24	ปานกลาง
3.5 ก่อนการอบรมท่านสร้างรายได้จากการทำผ้าบาติก	3.06	1.28	ปานกลาง
4. ด้านความรู้ในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้า (หลัง)			
4.1 หลังการอบรมท่านรู้จักลวดลายผ้าบาติก	4.04	1.04	มาก
4.2 หลังการอบรมท่านมีความรู้ในการทำลวดลายผ้าบาติก	4.18	.84	มาก
4.3 หลังการอบรมท่านรู้เทคนิควิธีการทำลวดลายผ้าบาติก	4.18	.93	มาก
4.4 หลังการอบรมท่านสร้างสรรค์ลายผ้าบาติกได้ด้วยตนเอง	4.04	.94	มาก
4.5 หลังการอบรมท่านสร้างรายได้จากการทำลวดลายบาติก	3.90	1.04	ปานกลาง
4.6 ความรู้ที่อบรมตรงกับความต้องการของท่าน	4.12	1.02	มาก

ลำดับ/ผลการอบรมรายชื่อ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
4.7 ความรู้เรื่องลวดลายสอดคล้องกับสถานที่ท่องเที่ยว	4.38	.72	มาก
4.8 ความรู้เรื่องลวดลายบ่งบอกอัตลักษณ์ของเมืองเก่า	4.32	.76	มาก
4.9 ลวดลายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์เมืองเก่ามีความเหมาะสม	4.42	.70	มาก
4.10 ลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์เมืองเก่ายากต่อการทำผ้าบาติก	4.30	.86	มาก
4.11 ความรู้ที่อบรมสามารถทำให้ท่านทำลวดลายผ้าบาติกได้	4.32	.74	มาก
4.12 ท่านพอใจผลงานการทำลวดลายบาติกจากฝีมือตนเอง	4.28	.83	มาก
4.13 ความรู้ที่ได้รับท่านสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง	4.48	.64	มาก
4.14 หากมีโอกาสท่านอยากให้มีการอบรมเพิ่มศักยภาพอีก	4.42	.64	มาก
4.15 ความพึงพอใจในภาพรวมของการจัดอบรม	4.44	.80	มาก

จากตารางที่ 24 พบว่า ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อุปกรณ์ สถานที่ในการจัดการอบรมเหมาะสม อากาศถ่ายเท มีค่าเฉลี่ย 4.32 S.D.= .99 อยู่ในระดับ มาก ระยะเวลาในการจัดเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.32 S.D.= .95 อยู่ในระดับ มาก อุปกรณ์ในการทำมีความพร้อมมีค่าเฉลี่ย และเพียงพอต่อผู้เข้าอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.48 S.D.=.93 อยู่ในระดับ มาก ด้านวิทยากร วิทยากรมีความสามารถตรงกับการอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.44 S.D.=.97 อยู่ในระดับ มาก วิทยากรมีเพียงพอกับผู้เข้าอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.50 S.D.= .93 อยู่ในระดับ มาก วิทยากรสามารถถ่ายทอดองค์ ความรู้ได้ตรงประเด็น มีค่าเฉลี่ย 4.66 S.D.= .65 อยู่ในระดับ มาก วิทยากรมีความเป็นกันเองสามารถซักถามได้ มีค่าเฉลี่ย 4.70 S.D.=.61 อยู่ในระดับ มาก ความพึงพอใจภาพรวมต่อวิทยากร มีค่าเฉลี่ย 4.54 S.D.= .83 อยู่ในระดับ มาก ด้านความรู้ในการทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (ก่อนการอบรม) ก่อนการอบรมท่านรู้ผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 3.32 S.D.= 1.20 อยู่ในระดับ ปานกลาง ก่อนการอบรมท่านมีความรู้ เรื่องการทำลวดลายผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 3.14 S.D.= 1.26 อยู่ในระดับ ปานกลาง ก่อนการอบรมท่านรู้เทคนิคและ วิธีการทำลวดลายผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 3.14 S.D.= 1.26 อยู่ในระดับ ปานกลาง ก่อนการอบรมท่านสามารถสร้างสรรค์ลวดลายจากผ้าบาติกได้ มีค่าเฉลี่ย 3.18 S.D.= 1.24 อยู่ในระดับ ปานกลาง ก่อน การอบรมท่านสามารถสร้างรายได้ จากการทำผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 3.06 S.D.= 1.28 อยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านความรู้ในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้า (หลัง) หลังการอบรมท่านรู้จักลวดลายผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 4.04 S.D.= 1.04 อยู่ในระดับ มาก หลังการอบรมท่านมีความรู้ ในการทำลวดลายผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 4.18 S.D.=.84 อยู่ในระดับ มาก หลัง การอบรมท่านรู้เทคนิค และ วิธีการทำลวดลายผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 4.18 S.D.= .93 อยู่ในระดับ มาก หลัง การอบรมท่าน

สามารถสร้างสรรค์ลายผ้าบาติกได้ด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.04 S.D.= .94 อยู่ในระดับ มาก หลัง การอบรมท่านสามารถสร้าง รายได้จากการทำลวดลายผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 3.90 S.D.= 1.04 อยู่ในระดับ ปานกลาง ความรู้ที่อบรมตรงกับความต้องการของท่าน มีค่าเฉลี่ย 4.12 S.D.= 1.02 อยู่ในระดับ มาก ความรู้เรื่องลวดลายสอดคล้องกับสถานที่ท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ย 4.38 S.D.= .72 อยู่ในระดับ มากความรู้เรื่องลวดลายสามารถ บ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ของเมืองเก่า มีค่าเฉลี่ย 4.32 S.D.= .76 อยู่ในระดับ มาก ลวดลายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์เมืองเก่ามีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.42 S.D.=.70 อยู่ในระดับ มาก ลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์เมืองเก่ายากต่อการทำผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 4.30 S.D.=.86 อยู่ในระดับ มาก ความรู้ที่อบรมสามารถทำให้ท่านทำลวดลายผ้าบาติกได้มีค่าเฉลี่ย 4.32 S.D.= .74 อยู่ในระดับ มาก ท่านพึงพอใจในผลงานการทำลวดลาย ผ้าบาติกจากฝีมือตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.28 S.D.= .83 อยู่ใน ระดับ มากความรู้ที่ได้รับจากการอบรมท่าน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง มีค่าเฉลี่ย 4.48 S.D.=.64 อยู่ในระดับ มาก หากมีโอกาสท่านอยากให้มีการอบรมเพิ่มศักยภาพอีก มีค่าเฉลี่ย 4.42 S.D.= .64 อยู่ในระดับ มากความพึงพอใจในภาพรวม ของการจัดอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.44 ค่า S.D.= .80 อยู่ในระดับ มาก

ผลการสอบถามการถ่ายทอดการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสำหรับนักท่องเที่ยวภายใต้โครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดองค์ความรู้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลการถ่ายทอดการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสำหรับนักท่องเที่ยวเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ตารางที่ 25 แสดงข้อมูลจำนวนและค่าร้อยละของจำนวนเพศ (n=50)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	11	22
หญิง	39	78
รวม	50	100.0

จากตารางที่ 25 พบว่าเพศชายมีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 22 เพศหญิงมีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 78

ตารางที่ 26 แสดงจำนวนอายุและค่าร้อยละของผู้เข้าอบรม

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 20 ปี	15	30
21-30 ปี	16	32
31-40 ปี	4	8
41-50 ปี	6	12
51-60 ปี	4	8
61 ขึ้นไป	5	10
รวม	50	100.0

จากตารางที่ 26 พบว่าอายุของผู้เข้าอบรมน้อยกว่า 20 ปี จำนวน 15 คิดเป็นร้อยละ 30 อายุ 21-30ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 32 อายุ 31-40 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8 อายุ 41-50 ปี จำนวน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 12 อายุ 51-60 ปี จำนวน 4 คิดเป็นร้อยละ 8 อายุ 61 ขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 10

ตารางที่ 27 แสดงจำนวนระดับการศึกษาและร้อยละของผู้เข้าการอบรม (n=50)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1.ต่ำกว่าปริญญาตรี	12	24
2.ปริญญาตรี	31	62
3.ปริญญาโท	5	10
4. อื่นๆ	2	4
รวม	50	100.0

จากตารางที่ 27 พบว่า ผู้เข้าอบรมมีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 12 คิดเป็นร้อยละ 24 ระดับปริญญาตรีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 62 ปริญญาโทจำนวน 5 คนคิดเป็นร้อยละ 10 และระดับอื่นๆ จำนวน 2 คนคิดเป็นร้อยละ 4

ตารางที่ 28 แสดงอาชีพของผู้เข้าร่วมอบรม

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
1.แม่บ้าน	12	24
2.นักศึกษา	21	42
3.ค้าขาย	6	12
4.ข้าราชการ	2	4
5.พนักงาน	1	2
6.อื่นๆ	8	16
รวม	50	100.0

จากตารางที่ 28 พบว่าอาชีพของผู้เข้าร่วมการอบรมมีอาชีพแม่บ้านจำนวน 12 คิดเป็นร้อยละ 24 นักศึกษา จำนวน 21 คิดเป็นร้อยละ 42 ค้าขาย จำนวน 6 คิดเป็นร้อยละ 12 ข้าราชการ จำนวน 2 คิดเป็นร้อยละ 4 พนักงาน จำนวน 1 คิดเป็นร้อยละ 2 อื่นๆ จำนวน 8 คิดเป็นร้อยละ 16

ตารางที่ 29 แสดงรายได้ของผู้เข้าร่วมการอบรม

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
1.น้อยกว่า 10,000	36	72
2.10,001-20,000	6	12
3.20,001-30,000	7	14
4.30001-40000	1	2
รวม	50	100.0

ตารางที่ 29 แสดงรายได้ของผู้เข้าอบรม น้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 72 รายได้ 10,001-20,000 บาท จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 12 รายได้ 20,001-30,000 บาท จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 14 รายได้ 30,001-40,000 บาท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2

ตารางที่ 30 แสดงประสบการณ์การทำงานด้านผ้าบาติกของผู้เข้าร่วมการอบรม

ประสบการณ์	จำนวน	ร้อยละ
1.ต่ำกว่า 5 ปี	40	80
2.20 ปี	1	2
3.10-20 ปี	1	2
4.20 ปีขึ้นไป	7	14
รวม	50	100.0

จากตารางที่ 30 พบว่าประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับผ้าบาติก ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 40คน คิดเป็นร้อยละ 80 20 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ประสบการณ์ 10-20 ปี จำนวน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 2 และ 20 ปีขึ้นไป 7 คน คิดเป็นร้อยละ 14

ตารางที่ 31 แสดงผลรวมของการจัดอบรมทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกในแต่ละด้าน

ลำดับ/ผลรวมการอบรม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1 ด้านสถานที่ /ระยะเวลา/อุปกรณ์	4.44	.60	มาก
2. ด้านวิทยากร	4.69	.41	มาก
3 .ด้านความรู้การทำต้นแบบผลิตภัณฑ์บาติก(ก่อน)	3.17	1.36	ปานกลาง
4. ด้านความรู้การทำต้นแบบผลิตภัณฑ์บาติก(หลัง)	4.2	.71	มาก
รวม	4.17	.62	มาก

จากตารางที่ 31 พบว่าผลรวมการอบรมทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกทั้ง 4 ด้านมีค่าเฉลี่ย 4.17 S.D.= .62 อยู่ในระดับมาก แยกได้เป็น ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ย 4.44 S.D. = .60 อยู่ในระดับมาก ด้านวิทยากร มีค่าเฉลี่ย 4.69 S.D.= .41 อยู่ในระดับ มาก ด้านความรู้ในการทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (ก่อน) มีค่าเฉลี่ย 3.17 S.D.= 1.36 อยู่ในระดับปานกลาง ด้านความรู้ในการทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (หลัง) มีค่าเฉลี่ย 4.2 S.D.= .71 อยู่ในระดับ มาก

ตารางที่ 32 แสดงผลการอบรมการทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกในรายละเอียดของแต่ละด้าน

ลำดับ/ผลการอบรมรายชื่อ	ค่าเฉลี่ย	s.d.	ระดับ
1.ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อุปกรณ์			
1.1 สถานที่ในการจัดการอบรมเหมาะสมอากาศถ่ายเท	4.40	.69	มาก
1.2 ระยะเวลาในการจัดเหมาะสม	4.30	.76	มาก
1.3 อุปกรณ์มีความพร้อมและเพียงพอต่อผู้เข้าอบรม	4.62	.56	มาก
2.ด้านวิทยากร			
2.1 วิทยากรมีความสามารถตรงกับการอบรม	4.58	.64	มาก
2.2 วิทยากรมีเพียงพอกับผู้เข้าอบรม	4.70	.50	มาก
2.3 วิทยากรสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ตรงประเด็น	4.70	.50	มาก
2.4 วิทยากรมีความเป็นกันเองสามารถซักถามได้	4.82	.43	มาก
2.5 ความพึงพอใจภาพรวมต่อวิทยากร	4.68	.51	มาก
3. ด้านความรู้ในการทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (ก่อนการอบรม)			
3.1 ก่อนการอบรมท่านรู้ผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก	3.26	1.42	ปานกลาง
3.2 ก่อนอบรมท่านมีความรู้เรื่องการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก	3.20	1.39	ปานกลาง
3.3 ก่อนอบรมท่านรู้เทคนิคและวิธีการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก	3.24	1.47	ปานกลาง
3.4 ก่อนอบรมท่านทำต้นแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกได้	3.12	1.43	ปานกลาง
3.5 ก่อนอบรมท่านสร้างรายได้จากการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก	3.04	1.47	ปานกลาง
4. ด้านความรู้ในการทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (หลัง)			
4.1 หลังการอบรมมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับผ้าบาติก	4.26	.96	มาก
4.2 หลังการอบรมท่านมีความรู้ในเรื่องผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก	4.18	.94	มาก
4.3 หลังอบรมท่านรู้เทคนิคและวิธีการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก	4.20	.94	มาก
4.4 หลังอบรมท่านสามารถทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ได้ด้วยตนเอง	4.02	1.18	มาก
4.5 หลังอบรมท่านสร้างรายได้จากการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก	3.76	1.39	ปานกลาง
4.6 ความรู้ที่อบรมตรงกับความต้องการของท่าน	4.24	.91	มาก
4.7 ความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับสถานที่ท่องเที่ยว	4.40	.80	มาก
4.8 ความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์ตรงตามความต้องการนักท่องเที่ยว	4.34	.79	มาก
4.9 ผลิตภัณฑ์ที่อบรมสามารถต่อยอดในการทำผ้าบาติก	4.42	.78	มาก
4.10 ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกทันสมัยตรงตามความต้องการนักท่องเที่ยว	4.30	.83	มาก
4.11 ความรู้ที่อบรมทำให้ท่านทำผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกได้	4.30	.90	มาก
4.12 ท่านพึงพอใจในผลงานผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกจากฝีมือตนเอง	4.32	.76	มาก

ลำดับ/ผลการอบรมรายชื่อ	ค่าเฉลี่ย	s.d.	ระดับ
4.13ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.46	.76	มาก
4.14หากมีโอกาสท่านอยากให้มีการอบรมเพิ่มศักยภาพอีก	4.44	.67	มาก
4.15ความพึงพอใจในภาพรวมของการจัดอบรม	4.56	.61	มาก

จากตารางที่ 32 พบว่าผลการอบรมการทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก รายละเอียดของแต่ละด้าน ด้านสถานที่ ในการจัดการอบรมเหมาะสมอากาศถ่ายเท ค่าเฉลี่ย 4.40 S.D.=.69 อยู่ในระดับมาก ระยะเวลาที่มีความเหมาะสมค่าเฉลี่ย 4.30 S.D.=.76 อยู่ในระดับมาก อุปกรณ์มีความพร้อมเพียงพอต่อผู้เข้าอบรม ค่าเฉลี่ย 4.62 S.D.=.56 อยู่ในระดับมาก ด้านวิทยากรมีความสามารถตรงกับกรอบรม ค่าเฉลี่ย 4.58 S.D.=.64 อยู่ในระดับมาก วิทยากรเพียงพอกับผู้อบรม ค่าเฉลี่ย 4.70 S.D.=.50 อยู่ในระดับมาก วิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ตรงประเด็น ค่าเฉลี่ย 4.70 S.D.=.50 อยู่ในระดับมาก วิทยากรเป็นกันเองซักถามได้ค่าเฉลี่ย 4.82 S.D.=.43 ระดับมาก ความพึงพอใจภาพรวมต่อวิทยากร ค่าเฉลี่ย 4.68 S.D.=.51 อยู่ในระดับมาก ด้านความรู้ในการทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (ก่อนอบรม) ก่อนอบรมท่านรู้ผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก ค่าเฉลี่ย 3.26 S.D.=1.42 ระดับปานกลาง ก่อนอบรมท่านมีความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกค่าเฉลี่ย3.20 S.D.=1.39 ระดับปานกลาง ก่อนการอบรมท่านรู้เทคนิควิธีการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกค่าเฉลี่ย3.24 S.D.=1.47 ระดับปานกลาง ก่อนอบรมท่านทำต้นแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกได้ ค่าเฉลี่ย3.12 S.D.=1.43 ระดับปานกลาง ก่อนอบรมท่านสามารถสร้างรายได้จากการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ค่าเฉลี่ย 3.04 S.D.=1.47 ระดับปานกลาง ด้านความรู้ในการทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก(หลัง) หลังอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผ้าบาติก ค่าเฉลี่ย 4.26 S.D. =.96 อยู่ในระดับมาก หลังอบรมท่านมีความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกค่าเฉลี่ย 4.18 S.D.=.94 ระดับมาก หลังอบรมท่านรู้เทคนิควิธีการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ค่าเฉลี่ย 4.20 S.D.=.94 ระดับมาก หลังอบรมท่านทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ได้ด้วยตนเองค่าเฉลี่ย 4.02 S.D.=1.18 ระดับมาก หลังอบรมท่านสามารถสร้างรายได้จากการทำผลิตภัณฑ์บาติก ค่าเฉลี่ย 3.76 S.D.=1.39 ระดับปานกลาง ความรู้ที่อบรมตรงตามต้องการของท่าน ค่าเฉลี่ย 4.24 S.D.=.91 ระดับมาก ความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับสถานที่ท่องเที่ยวค่าเฉลี่ย 4.40 S.D.=.80 ระดับมาก ความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.34 S.D.=.79 ระดับมาก ผลิตภัณฑ์สามารถต่อยอดในการทำชิ้นงานบาติก ค่าเฉลี่ย 4.42 S.D.=.78 ระดับมาก ผลิตภัณฑ์มีความทันสมัยตามความต้องการนักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.30 S.D.=.83 ระดับมากความรู้ที่อบรมสามารถทำผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกได้ ค่าเฉลี่ย 4.30 S.D.=.90 ระดับมาก ท่านพอใจในผลงานผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกจากฝีมือตนเอง ค่าเฉลี่ย4.32S.D.= .76 ระดับมาก ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมสามารถนำไปใช้ได้จริง ค่าเฉลี่ย 4.46 S.D.=.76 ระดับมาก หากมีโอกาสท่านอยากให้มีการอบรมเพิ่มศักยภาพอีก ค่าเฉลี่ย 4.44 S.D.=.67 ระดับมาก ความพึงพอใจในภาพรวมของการจัดอบรมค่าเฉลี่ย 4.56 S.D.=.61ระดับมาก

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยจากการศึกษาและการลงพื้นที่สอบถามกลุ่มตัวอย่างกลุ่มผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกเพื่อศึกษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาสร้างสรรค์และพัฒนาสู่ตลาดยวดยานบาติก และสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการ เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์สำหรับนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคและตรงตามความสามารถของผู้ประกอบการ และเพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้และเพิ่มศักยภาพสู่กลุ่มผู้ประกอบการและผู้สนใจให้มีความเข้มแข็งส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

อัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาสร้างสรรค์ตลาดยวดยานบาติก จำนวน 5 แบบ

อัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคและการลงพื้นที่เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าสงขลา สอบถาม สัมภาษณ์ และถ่ายภาพบรรยากาศการรับรู้และความประทับใจของนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาจากแบบสอบถามได้ผลในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวภาพบรรยากาศความประทับใจเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการออกแบบตลาดยวดยานบาติกและผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก ได้ผลดังนี้

ผลการรับรู้อัตลักษณ์ของย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

จากการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวจำนวน 100 คน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 3.9 ค่า S.D.=.63 อยู่ในระดับปานกลาง แยกแต่ละสถานที่ตามลำดับดังนี้ ร้านไอติมเก่า มีค่าเฉลี่ย 4.19 ค่า S.D.=.88 อยู่ในระดับมาก บ้านนครในมีค่าเฉลี่ย 4.18 ค่า S.D.= .88 อยู่ในระดับมาก สตรีทอาร์ท มีค่าเฉลี่ย 4.17 ค่า S.D.=.84 อยู่ในระดับมาก กำแพงเมืองเก่า มีค่าเฉลี่ย 4.17 ค่า S.D.=.79 อยู่ในระดับมาก โรงสีแดง หับ โห้ หิ้น มีค่าเฉลี่ย 4.15 ค่า S.D.=.89 อยู่ในระดับมาก ชุมชนมัสยิดบ้านบน มีค่าเฉลี่ย 4.10 ค่า S.D.=.85 อยู่ในระดับมาก หอศิลป์สงขลา มีค่าเฉลี่ย 3.93 ค่า S.D.=.90 อยู่ในระดับปานกลาง ร้านหนังสือเล็กๆ มีค่าเฉลี่ย 3.77 ค่า S.D.=1.03 อยู่ในระดับปานกลาง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา มีค่าเฉลี่ย 3.77 ค่า S.D.=.12อยู่ในระดับปานกลาง ประตูเมืองจังหวัดสงขลา มีค่าเฉลี่ย 3.76 ค่า S.D.=1.06 อยู่ในระดับปานกลาง ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา มีค่าเฉลี่ย 3.70 ค่า S.D.=1.14 อยู่ในระดับปานกลาง พิพิธภัณฑ์ท่ามระรงค์ มีค่าเฉลี่ย 3.63 ค่า S.D. 1.02 อยู่ในระดับปานกลาง ท่าเรือศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์ มีค่าเฉลี่ย 3.62 ค่า S.D.=1.05 อยู่ในระดับปานกลาง อื่นๆ มีค่าเฉลี่ย 3.57 ค่า S.D.=1.03 อยู่ในระดับปานกลาง

ผลความประทับใจในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

จากการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวจำนวน 100 คน มีค่าเฉลี่ยรวม 4.08 S.D.= .48 อยู่ในระดับมาก แยกแต่ละสถานที่และรายละเอียดตามลำดับดังนี้ สตรีทอาร์ท โทนีสของภาพวาดฝาผนัง มีค่าเฉลี่ย 4.5 S.D.=.64 อยู่ในระดับมาก ความสวยงามของภาพวาดฝาผนัง มีค่าเฉลี่ย 4.35 S.D.=.68 อยู่ในระดับมาก การบอกเล่าเรื่องราวภาพวาดฝาผนัง มีค่าเฉลี่ย 4.45 S.D.=.75 อยู่ในระดับมาก บ้านนครใน สถาปัตยกรรมของบ้านนครใน มีค่าเฉลี่ย 4.31 S.D.=.64 อยู่ในระดับมาก การตกแต่งภายในของบ้านนครใน มีค่าเฉลี่ย 4.27 S.D.=.61 อยู่ในระดับมาก เครื่องใช้โบราณในบ้านนครใน มีค่าเฉลี่ย 4.3 S.D.=.63 อยู่ในระดับมาก โรงสีแดง หับ โห้ หิ้น สถาปัตยกรรมของโรงสีแดง มีค่าเฉลี่ย 4.29 S.D.=.74 อยู่ในระดับมาก ความโดดเด่นด้านสีสันทันของโรงสีแดง มีค่าเฉลี่ย 4.18 S.D.=.82 อยู่ในระดับมาก ความรู้ที่ได้รับจากนิทรรศการในโรงสีแดง มีค่าเฉลี่ย 4.18 S.D.=.77 อยู่ในระดับมาก กำแพงเมืองเก่า สถาปัตยกรรมกำแพงเมืองเก่า มีค่าเฉลี่ย 4.27 S.D.=.76 อยู่ในระดับมาก โทนีสของกำแพงเมืองเก่า มีค่าเฉลี่ย 4.15 S.D.=.80 อยู่ในระดับมาก รูปแบบกำแพงเมืองเก่า มีค่าเฉลี่ย 4.16 S.D.=.88 อยู่ในระดับมาก ร้านไอติมเก่า รสชาติดั้งเดิมของไอติม มีค่าเฉลี่ย 4.25 S.D.=.89 อยู่ในระดับมาก รูปแบบของการจัดถ้วยไอติม มีค่าเฉลี่ย 4.19 S.D.=.96 อยู่ในระดับมาก บรรยากาศเก่าๆ เรื่องการรับประทานไอติมมีค่าเฉลี่ย 4.18 S.D.=.93 อยู่ในระดับมาก ประตูเมืองจังหวัดสงขลา โทนีสของประตูเมือง มีค่าเฉลี่ย 4.21 S.D.=.87 อยู่ในระดับ มากรูปแบบของประตูเมือง มีค่าเฉลี่ย 4.15 S.D.=.80 อยู่ในระดับ มาก สถาปัตยกรรมของประตูเมืองสงขลา มีค่าเฉลี่ย 4.17 S.D.=.86 อยู่ในระดับ มาก หอศิลป์สงขลา รูปแบบสถาปัตยกรรมหอศิลป์ มีค่าเฉลี่ย 4.14 S.D.=.85 อยู่ในระดับมาก รูปแบบการตกแต่งภายในหอศิลป์ มีค่าเฉลี่ย 4.06 S.D.=.83 อยู่ในระดับมาก ผลงานศิลปะภายในหอศิลป์ มีค่าเฉลี่ย 4.13 S.D.=.82 อยู่ในระดับมาก ร้านหนังสือเล็กๆ บรรยากาศของร้าน มีค่าเฉลี่ย 4.14 S.D.=.91 อยู่ในระดับมาก การจัดตกแต่งร้านหนังสือ มีค่าเฉลี่ย 4.02 S.D.=.94 อยู่ในระดับ มากหนังสือและความรู้ที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ย 3.99 S.D.=.96 อยู่ในระดับปานกลาง พิพิธภัณฑ์จำมะรงค์ สถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 4.08 S.D.= 1.01 อยู่ในระดับมาก การตกแต่งภายในของพิพิธภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 3.92 S.D.=1.01 อยู่ในระดับปานกลาง ความรู้ที่ได้รับจากการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์มีค่าเฉลี่ย 4.01 S.D.=1.09 อยู่ในระดับมาก พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา สถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 4.04 S.D.=.95 อยู่ในระดับมาก การตกแต่งภายในของพิพิธภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 4.01 S.D.= .94 อยู่ในระดับ มาก ความรู้ที่ได้รับจากการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 4.08 S.D.=.95 อยู่ในระดับมาก ชุมชนมัสยิดบ้านบน สถาปัตยกรรมของชุมชน ถนนและบ้านเรือน มีค่าเฉลี่ย 3.94 S.D.= 1.09 อยู่ในระดับ ปานกลาง 8.2 ความหลากหลายของอาหารพื้นบ้านของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.88 S.D.=1.10 อยู่ในระดับปานกลาง วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน (การแสดงออก) มีค่าเฉลี่ย 3.71 S.D.= 1.07 อยู่ในระดับปานกลาง ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา ลักษณะภายในของ

ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา มีค่าเฉลี่ย 3.86 S.D.= 1.08 อยู่ในระดับปานกลาง สถาปัตยกรรมของศาลเจ้าพ่อหลักเมือง มีค่าเฉลี่ย 3.81 S.D.= 1.04 อยู่ในระดับปานกลาง บรรยากาศของการสักการะ (การแสดงออก) มีค่าเฉลี่ย 3.81 S.D.= 1.10 อยู่ในระดับ ปานกลาง ท่าเรือศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์บรรยากาศท่าเรือ มีค่าเฉลี่ย 3.78 S.D.=.95 อยู่ในระดับปานกลาง เรือและอุปกรณ์การประมง มีค่าเฉลี่ย 3.72 S.D.= .99 อยู่ในระดับปานกลาง วัฒนธรรมของอาชีพการประมง(การแสดงออก) มีค่าเฉลี่ย3.74 S.D.=1.04 อยู่ในระดับปานกลาง โดยสามารถสรุปและอภิปรายผลเพื่อการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติกจากอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าได้ภาพ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๓๑ การสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติกจากอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าสงขลา

การรับรู้และความประทับใจอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าสามารถสรุปผลเป็นภาพที่มาในการนำไปสู่การสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติกได้ภาพ ดังต่อไปนี้

1 ภาพถ่ายจากร้านไอติมที่นักท่องเที่ยวรับรู้ในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาจากแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ย 4.19 ค่า S.D.=.88 อยู่ในระดับมาก

ภาพที่ ๒๙ ประมวลภาพไอติมในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

2 ภาพถ่ายจากบ้านนครในที่นั่งท่องเที่ยวรับรู้ในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาจาก
แบบสอบถามมีค่าเฉลี่ย 4.18 ค่า S.D.= .88 อยู่ในระดับมาก

ภาพที่ 30 ประมวลภาพบ้านนครในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

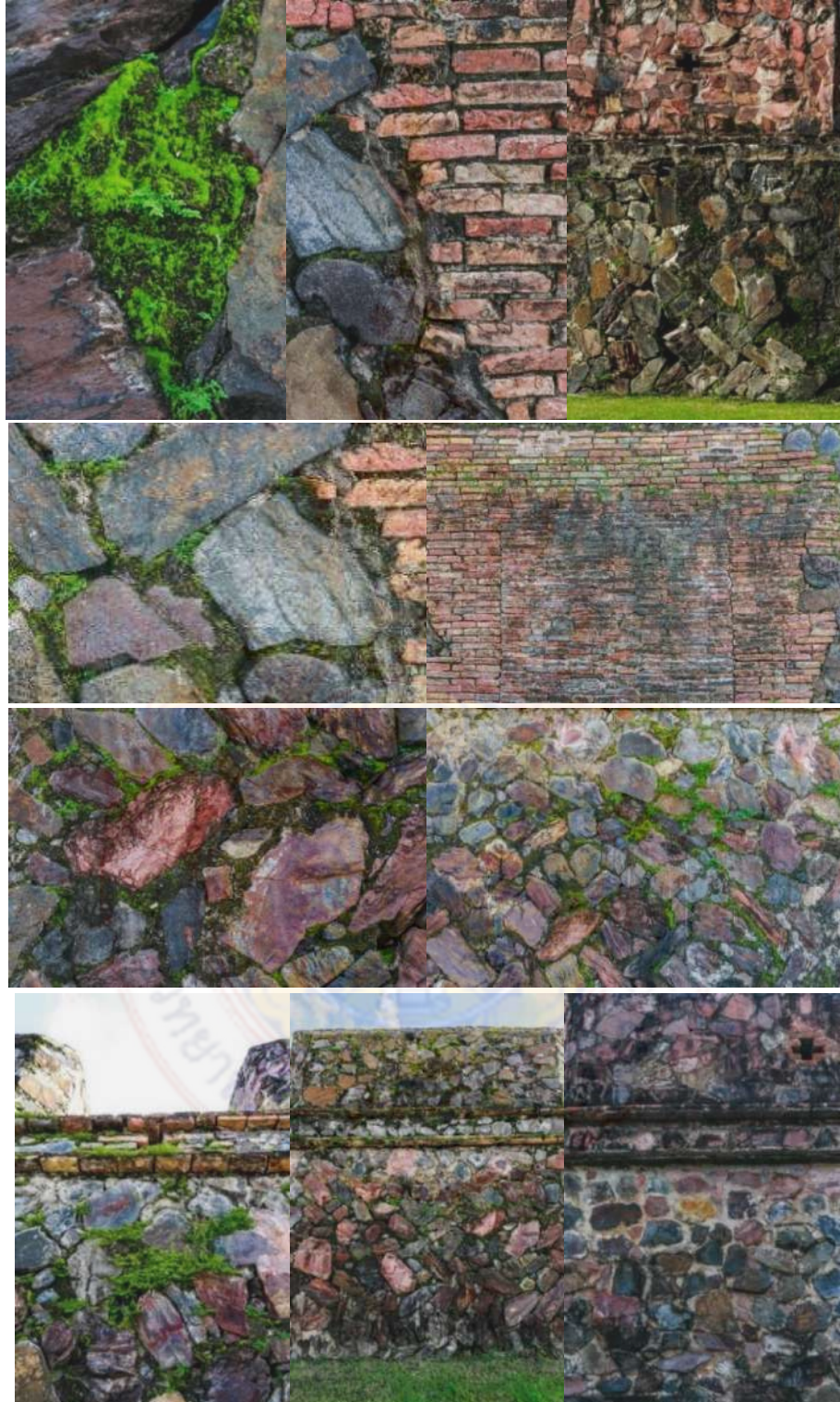
3 ภาพถ่ายจากสตรีทอาร์ตที่นักท่องเที่ยวรับรู้ในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาจาก
แบบสอบถามมีค่าเฉลี่ย 4.17 มีค่า S.D.=.84 อยู่ในระดับมาก

ภาพที่ 31 ประมวลภาพสตรีทอาร์ตย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

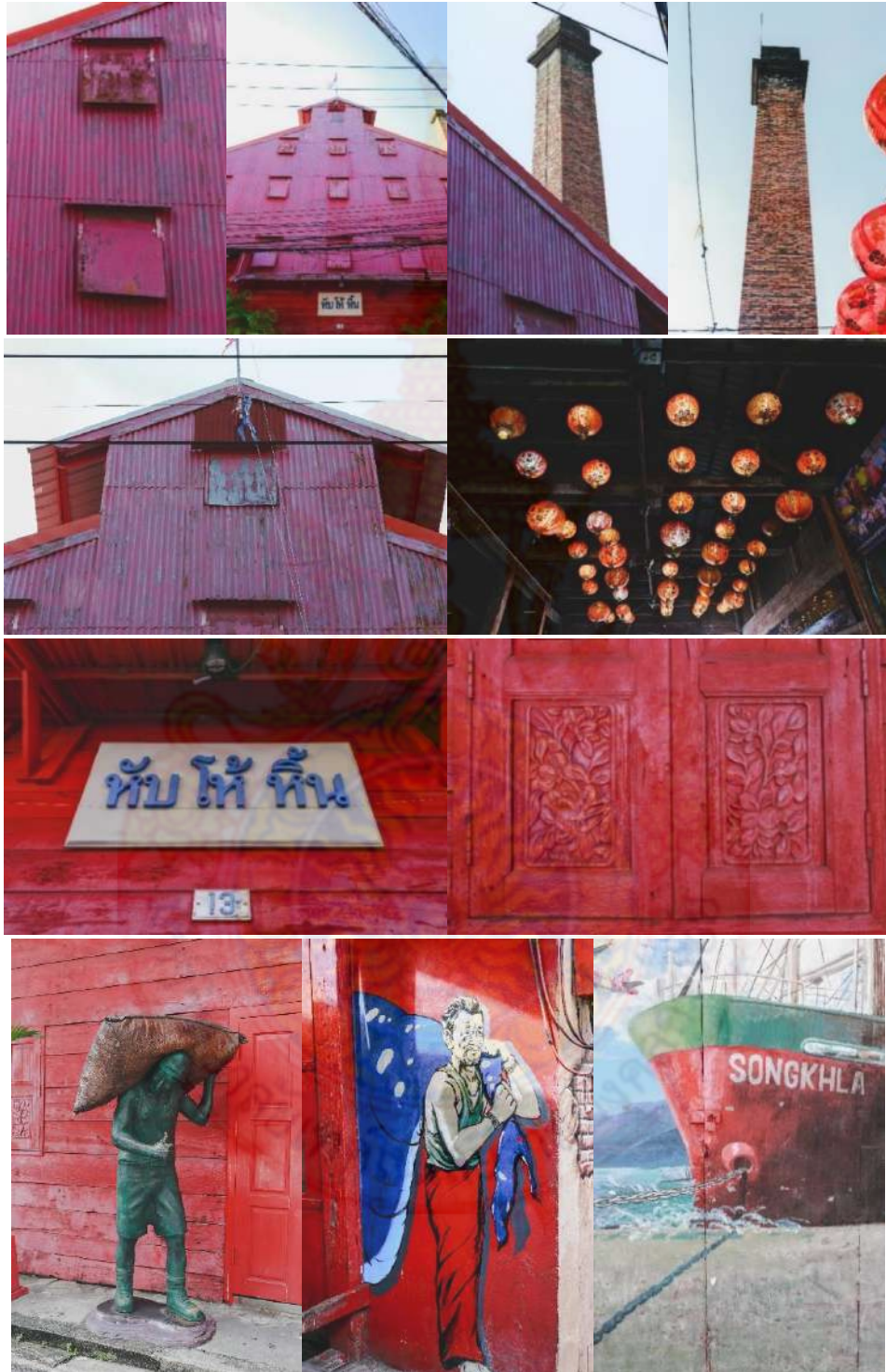
4 ภาพถ่ายจากกำแพงเมืองเก่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้ในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา จากแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ย 4.17 ค่า S.D..79 อยู่ในระดับมาก

ภาพที่ 32 ประมวลภาพกำแพงเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

5 ภาพถ่ายจากโรงสีแดง หับ โห้ หิ้น ที่นักท่องเที่ยวรับรู้ในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาจากแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ย 4.15 ค่า S.D. .89 อยู่ในระดับมาก

ภาพที่ 33 ประมวลภาพโรงสีแดง หับ โห้ หิ้น ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

การคิดสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติกจากแรงบันดาลใจย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

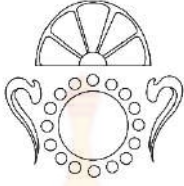
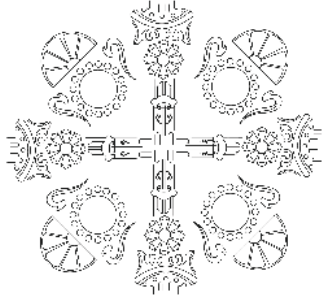

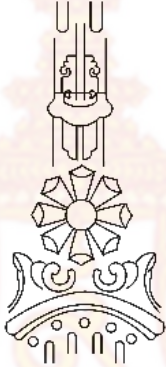

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาจำนวน 10 คนได้ผล ดังนี้ ถนนย่านวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน วิถีชีวิตของคนไทยในย่านเมืองเก่าปะปนกันไป ทั้งชาวพุทธ ชาวมุสลิม ชาวจีน สถาปัตยกรรมต่างๆ ตั้งแต่อดีตมาถึงปัจจุบัน มีการบูรณะใหม่ บ้านเรือนเก่า สถาปัตยกรรมแบบเก่า อาคารตึกเก่าแก่แบบชิโนโปรตุกีสมีลักษณะแบบจีน มีความโดดเด่นเฉพาะของสถาปัตยกรรม บ้านนครในมีสิ่งของเครื่องใช้ที่วางสะสมไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม มุสลิมบ้านบน มีทั้งของกินร้านไอติม ร้านเก่าเดิม มีทั้งไอติมยิว ไอติมไข่แข็ง ไอติมโอง่ ภาพวาดฝาผนังมีความโดดเด่นสวยงามเป็นศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่โดยศิลปินหรือนักออกแบบสร้างสรรค์เพื่อสะท้อนให้เห็นหรือบอกเล่าเรื่องราวของวิถีชีวิตวิถีชุมชนในอดีตที่ผ่านมา สื่อสารผ่านภาพวาดฝาผนังเก่าของอาคารบ้านเรือนในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา โรงสีเก่า โรงสีแดง สีสดใส สวยงาม ท่าเรือเก่า ร้านค้า บ้านแบบโบราณ ตามถนนนางงาม ถนนนครใน ถนนนครนอก ปัจจุบันนี้ เป็นสถานที่ที่ได้รับความนิยม ที่พักสวยๆสบายๆ คาเฟ่สถาน ศาลเจ้าที่มีผู้คนหลากหลาย วัฒนธรรมมาท่องเที่ยวและเยี่ยมชมวิถีวัฒนธรรมและความสวยงาม มัสยิดเก่าหลายร้อยปีในชุมชนมุสลิมบ้านบน คนรุ่นหลังหรือนักท่องเที่ยวอาจยังไม่รู้จัก หลังคาเก่าแก่แบบบ้านเรือนไทยมีความสวยงาม หากจะนำวิถีชีวิตของชุมชนมาสร้างสรรค์เป็นลวดลายผ้า กลุ่มประกอบการผ้าบาติกเคยสร้างสรรค์ลายกำแพง ลายอิฐแตก ใช้เทคนิค เคลือบสี ให้สีมันแตกตามรอยเส้นเทียน กำแพงเมืองเก่าที่มีความโดดเด่นในเรื่องสีสันและลวดลายที่สามารถนำมาสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติกได้ ลายจากประตูเมืองเก่าผู้ประกอบการเคยนำมาสร้างสรรค์ลวดลายผ้าผ่านการตัดทอนรูปแบบ เดินท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าพบ เห็นต้นไม้ ใบไม้ เลื้อยเป็นย่าน นำมาสะท้อนสร้างสรรค์บนลวดลายผ้า

อัตลักษณ์ของเมืองเก่าสงขลาได้ถ่ายทอดจากคนรุ่นก่อนและนักท่องเที่ยวหลายคน รวมถึงการประชาสัมพันธ์ของทางราชการก็ยิ่งทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงความเป็นเมืองเก่ามากขึ้น ความเป็นอัตลักษณ์ของย่านเมืองเก่าสงขลาไม่ได้มีแค่ส่วนเดียว ไม่ใช่แค่ที่สถานที่ที่หนึ่งที่บอกว่าเป็นเมืองเก่าสงขลาแต่อัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวที่รับรู้เป็นลักษณะองค์รวม เป็นหลายอย่างที่รวมกันเป็นอัตลักษณ์ของเมืองเก่าสงขลา บ้าน อาคาร ตึกต่างๆ ประตูเมืองเก่า กำแพงเมืองเก่า ของใช้ที่อยู่ในบ้านเก่าๆ ถึงแม้ว่าอาจถูกจัดอยู่ในลักษณะพิพิธภัณฑ์ให้เห็นกันแต่ก็ยังทิ้งร่องรอยความเป็นเมืองเก่าจังหวัดสงขลาให้นักท่องเที่ยวได้ชมร่องรอยเหล่านั้น และไม่ว่าสิ่งของที่สัมผัสได้แต่ยังรวมไปถึงอาหารการกินที่นักท่องเที่ยวหลงในรสชาติของความอร่อยซึ่งเป็นอัตลักษณ์ด้านอาหารของเมืองเก่าสงขลาที่หาชิมได้ในย่านนั้น

จากผลสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และภาพแรงบันดาลใจที่ได้มาที่มิวเซียมผ่านกระบวนการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างลวดลายผ้าบาติกที่แสดงถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ผ่านเรื่องราว วิถีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี อาหารการกิน อาคารสถาปัตยกรรม และความประทับใจเกี่ยวกับบรรยากาศ สถานที่ ผลงานศิลปะ นำมาร่างแบบและคิดสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติก ผลที่เกิดขึ้นคือรูปแบบลวดลายใหม่ ซึ่งการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติกต้องคำนึงถึงการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปของผู้ประกอบการหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าบาติกที่สามารถนำไปผลิตลวดลายผ้าในฝันต่อไป เพื่อจัดจำหน่ายใช้เชิงพาณิชย์ได้ องค์ประกอบสำคัญประการแรก คือ แม่พิมพ์เทียน แม่พิมพ์เทียนที่ใช้ในการทำบาติกมีอยู่ด้วยกัน 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 แม่พิมพ์เทียนโลหะ ทำด้วยทองแดง ทองเหลือง เป็นแม่พิมพ์ที่มีคุณภาพดี สามารถเก็บความร้อนจากน้ำเทียนได้ดีที่สุด และสามารถแสดงรายละเอียดของลวดลายได้มาก กลุ่มที่ 2 กลุ่มแม่พิมพ์เทียนแผ่นไม้ ลวดลายมักมีรูปทรงที่ไม่ซับซ้อนมาก ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติกตามกระบวนการตามลำดับดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 33 แสดงการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติกจากความประทับใจย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ภาพแรงบันดาลใจจากศิลปะสตรีทอาร์ตสู่การออกแบบลวดลายแม่พิมพ์บาติก		
		
		

<p>ภาพแรงบันดาลใจจากบ้านครในสู่การออกแบบลวดลายแม่พิมพ์บาติก</p>		
		
		
<p>ภาพแรงบันดาลใจจากโรงสีแดงสู่การออกแบบลวดลายแม่พิมพ์บาติก</p>		
		

ภาพแรงบันดาลใจจากไอติมยิวและไอติมโองส์สู่การออกแบบแม่พิมพ์บาติก

ภาพแรงบันดาลใจจากพื้นผิวบนผนังเก่าและกำแพงเมืองสู่การออกแบบลวดลายแม่พิมพ์บาติก

ลวดลายผ้าบาติกจากอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการด้านผ้าบาติกในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาทำให้ทราบถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวว่า มีการบริโภคหรือความต้องการอย่างไรเมื่อมาเที่ยวในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา หากผู้ประกอบการจะสร้างสรรค์ชิ้นงานผ้าบาติกให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานผ้าบาติกของสงขลาให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ซึ่งสะท้อนได้จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้มีประสบการณ์ดังนี้ ส่วนใหญ่มีหน่วยงานราชการ ให้เราตัดเราก็ออกแบบให้บ้าง มีข้อจำกัดคือสีฉูดฉาดมากเกินไป ทางร้านเน้นการวาดมือ ถ้ามีการว่าจ้างจำนวนมากก็จะสั่งทำบล็อก การทำมือมันจะลดต้นทุน ถ้าทำแม่พิมพ์บาติกก็ได้เฉพาะเป็นงานๆไป ถ้ามีแม่พิมพ์บาติก มันเปลี่ยนสีได้เท่านั้น งานตอนนี้เกี่ยวกับเรื่องราวของสงขลาเดิมจะเขียนลายนางเงือก หนูแมว ทางร้านทำทั้งมัดย้อมและเขียนเทียน หลายเทคนิค

การสร้างสรรค์ลวดลายและสีสันทบาติกในยุคแรกเริ่มทางภาคใต้นิยมลายธรรมชาติ ลายดอกไม้ ลายปลา ตอนนี้นั้นก็พัฒนาไปเรื่อย ทั้งลวดลายสีสันท ลวดลายของที่นี่ก็ไม่เหมือนที่ร้านอื่นทางร้านเคยสร้างสรรค์ลวดลายเป็นลายขุ่มประตุมือเมือง สถาปัตยกรรมบ้านเก่า แต่มันจำกัดสีดิน สีน้ำตาล แต่ส่วนใหญ่บาติกจะนิยมสีสดใส หากเป็นกลุ่มลูกค้าต่างชาติจะชอบสีโทนมืดต่างๆ เช่น ลวดลายผ้าที่บ่งบอกความเป็นเมืองเก่าสงขลา จะเป็นลายอิฐ เป็นกำแพงเก่าอิฐแตกมันดูเก่า ดูเป็นอัตลักษณ์ดี การเขียนลายเราไม่ได้เอามาทั้งหมด เราแสดงออกมาให้กลุ่มลูกค้ารับรู้ก็พอแล้ว นำมาตัดทอน ลายเส้นบ้านเก่าๆ มีอยู่ไม่กี่หลังที่โดดเด่น กลุ่มผู้บริโภคคนรุ่นใหม่จะชื่นชอบ เห็นงานจากหนังสือก็มีที่ศิลปินมาวาด เน้นหลักๆ เขียนคำพูด คำกล่าว บอกเล่า ผ่านคำสำคัญ เช่น สงขลา ทางร้านนิยมเทคนิคมัดย้อมก็หรืออาจจะเพิ่มเติมการสกรีน การปัก ส่งเสริมความเป็นอัตลักษณ์ได้ดี

เทคนิควิธีการเป็นผ้าบาติกศิลปะหัตถกรรมทั้งหมด ผ่านการออกแบบโดยการร่างแบบให้ผู้บริโภคดู บางครั้งขึ้นตัวอย่างงานจริงให้ดูถ้าลูกค้ายังไม่พอใจก็มีทั้งบ้าง สรุบบนลูกค้าพึงพอใจงานบางงานเป็นงานโหลของเราจะพยายามเป็นขึ้นเดียวในโลกเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของทางร้านจุดเด่นอยู่ที่ลายเส้น ได้ทุกความต้องการเอาจนถูกใจ ผ้าชิ้นมีขนาด 2-4 หลา การมัดย้อมขยายอินสไลด์สี เราใช้สีบาติก ไม่ใช่สีมัดย้อม สีบาติกจะไม่ตกเวลาซัก บางคนอยากได้แบบซ้อนเทคนิคย้อมก่อนแล้วนำมาวาดและพิมพ์ ผ้าไหมมีเนื้อมันไม่ซึมต้องต้มเอาสารเคลือบผ้าออก ลายจะสวยมาก ทุนมาก ใส่สบาย แต่ต้องสั่งจากภาคเหนือ ถ้าเป็นทางภาคใต้ผู้บริโภคจะนิยมบาติก เด็กสมัยใหม่จะมีความเห็นว่าลายผ้าบาติกหรือผ้าท้องถิ่นจะดูแก่ กลุ่มคนรุ่นใหม่หรือวัยรุ่นอยากใส่ลายที่ดูสมัยใหม่ อีกทั้งกลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิงเป็นจำนวนมากกว่าผู้ชาย

การรักษาอัตลักษณ์หรือการถ่ายทอดอัตลักษณ์อยู่ได้แต่อยู่ที่เทคนิคที่เราใช้ผ้าที่ใช้ได้ ไม่มีคู่แข่ง โรงงานทำไม่ได้ กลุ่มลูกค้าจะเริ่มรู้ว่าเป็นบาติกแท้คือเห็นสองด้าน เทคนิคเราใช้ลูกกลิ้ง พิมพ์ สไลด์สี เขียนเทียน พิมพ์เทียนมันเหมือนเดิมการใช้แม่พิมพ์บาติกบางกลุ่มเขาเขียน

เขียนไม่เป็น การวาดบางที่เราเห็นทิวทัศน์ต้นสน เขียนยากแต่อยากเขียนลองคิดดูใช้อะไรใช้ไม้กวาด แทนแปรง จุ่มสีดู ไม่ต้องใช้จันทิ้ง เทคนิคเราทำได้หลายอย่างเอาทรายมาโรยบ้าง เราดูมาจากหลายๆ ที่ แต่คนที่เขียนไม่เป็นเราก็ต้องทำล๊อคให้เขา เช่นกลุ่มแม่บ้าน งานความจริงมันไม่ตันอยู่ที่เรา การทำมัดย้อม มัดสีดำ แต่ไม่ชอบ มัดย้อมชิโบริสไตญี่ปุ่นก็สวยดี น่าสนใจมันไม่ต้องมัดย้อมแบบตามๆ กัน การสร้างสรรค์ผลงานที่สามารถถ่ายทอดความเป็นตัวตนหรือการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของสถานที่ ท่องเที่ยวผ่านการสร้างสรรค์งานศิลปะของผืนผ้าจึงสามารถทำได้ และเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าต่อการรักษา สามารถบอกเล่าเรื่องราวผ่านผลิตภัณฑ์ที่ผู้ประกอบการสร้างสรรค์จากแรงบันดาลใจที่ได้รับรู้ จากสถานที่ย่านเมืองเก่าสงขลา หลากๆ มุมสะท้อนออกมาเป็นลายผ้า เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสนอง ความต้องการของลูกค้า เก็บความประทับใจในการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลาไม่ลืมเลือนไปตามกาลเวลา

การสร้างสรรค์และออกแบบต้นแบบลาย ตัวลายหรือรูปลายที่กำหนดเป็นลายต้นแบบหลัก ในการจัดองค์ประกอบลวดลายด้วยการซ้ำรูปแบบตามต้นแบบลาย เพื่อที่จะขยายลายจากด้านใดด้าน หนึ่งหรือรอบด้านให้ขนาดของลายขยายออกไปอย่างไม่มีสิ้นสุดสร้างลวดลายจากผลการสอบถาม 5 อันดับแรกของผลความประทับใจอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาสามารถสร้างสรรค์ลวดลายผ้า บาติกได้จำนวน 5 แบบดังนี้

1 ลวดลายผ้าบาติกจากความประทับใจสตรีทอาร์ตมีค่าเฉลี่ยรวม 4.44 โทนสีของภาพวาดฝาผนังมีค่าเฉลี่ย 4.5 S.D.= .64 อยู่ในระดับมาก ความสวยงามของภาพวาดฝาผนัง มีค่าเฉลี่ย 4.35 S.D.= .68 อยู่ในระดับมาก การบอกเล่าเรื่องราวภาพวาดฝาผนัง มีค่าเฉลี่ย 4.45 S.D.=.75 ระดับมาก

ภาพที่ 34 ลายบาติกสตรีทอาร์ต

ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

2 ลวดลายผ้าบาติกจากความประทับใจบ้านนครในค่าเฉลี่ย 4.30 สถาปัตยกรรมของบ้านนครใน มีค่าเฉลี่ย 4.31 S.D.=.64 อยู่ในระดับมาก การตกแต่งภายในของบ้านนครใน มีค่าเฉลี่ย 4.27 S.D.= .61 อยู่ในระดับมาก เครื่องใช้โบราณในบ้านนครใน มีค่าเฉลี่ย 4.3 S.D.= .63 อยู่ในระดับมาก

ภาพที่ 35 ลายบาติกบ้านนครใน

ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

3 ลวดลายผ้าบาติกจากความประทับใจโรงสีแดงค่าเฉลี่ย 4.21 โรงสีแดง หับ โห้ หิ้น สถาปัตยกรรมของโรงสีแดง มีค่าเฉลี่ย 4.29 S.D.=.74 อยู่ในระดับมาก ความโดดเด่นด้านสีสันทของโรงสีแดง มีค่าเฉลี่ย 4.18 S.D.=.82 อยู่ในระดับมาก ความรู้ที่ได้รับจากนิทรรศการในโรงสีแดง มีค่าเฉลี่ย 4.18 S.D.=.77 อยู่ในระดับมาก

ภาพที่ 36 ลายบาติกโรงสีแดง

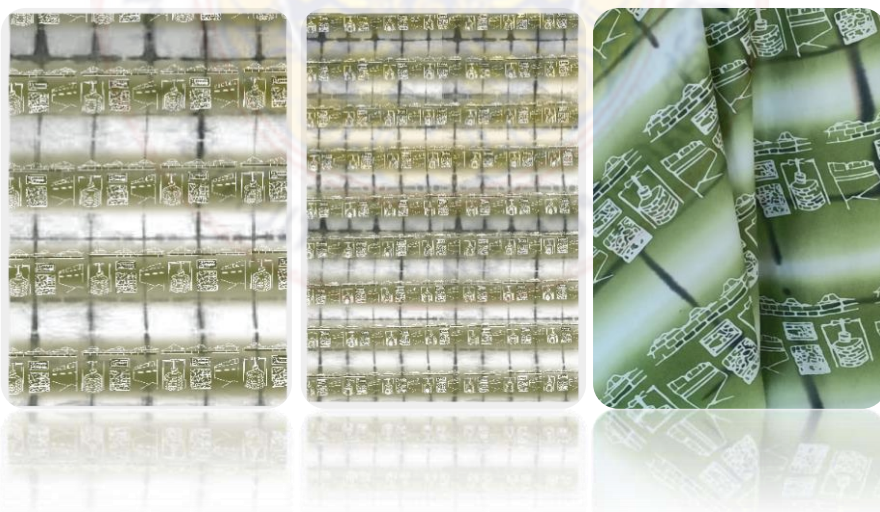
ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

4 ลวดลายผ้าบาติกจากความประทับใจร้านไอติมค่าเฉลี่ยรวม 4.20 รสชาติดั้งเดิมของไอติม มีค่าเฉลี่ย 4.25 S.D.=.89 อยู่ในระดับมาก รูปแบบของการจัดถ้วยไอติม มีค่าเฉลี่ย 4.19 S.D.=.96 อยู่ในระดับมาก บรรยากาศเก๋ๆ การรับประทานไอติมมีค่าเฉลี่ย 4.18 S.D.=.93 อยู่ในระดับมาก

ภาพที่ 37 ลายบาติกไอติม
ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

5 ลวดลายผ้าบาติกจากความประทับใจกำแพงเมืองเก่าค่าเฉลี่ยรวม 4.19 กำแพงเมืองเก่า สถาปัตยกรรมกำแพงเมืองเก่า มีค่าเฉลี่ย 4.27 S.D.=.76 อยู่ในระดับมาก โทณสีของกำแพงเมืองเก่า มีค่าเฉลี่ย 4.15 S.D.= .80 อยู่ในระดับมาก รูปแบบกำแพงเมืองเก่า มีค่าเฉลี่ย 4.16 S.D.=.88 อยู่ในระดับมาก

ภาพที่ 38 ลายบาติกผนังเก่าและกำแพงเมือง
ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

สร้างสรรค์และพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์สำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่และต่างพื้นที่ย่านเมืองเก่า
จังหวัดสงขลา จำนวน 10 แบบ

การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสำหรับนักท่องเที่ยว

การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาทำให้ทราบถึงความต้องการของ
นักท่องเที่ยวว่ามีการบริโภคหรือความต้องการอะไรเมื่อมาเที่ยวในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา หาก
ผู้ประกอบการจะผลิตผลิตภัณฑ์ให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในท้องตลาด และเพื่อ
การสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวของสงขลาให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยว
ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ซึ่งสะท้อนได้จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้มีประสบการณ์ ดังนี้ ผลิตภัณฑ์ที่
มีความนิยมจำพวกผ้าหรือสิ่งทอ เช่น ผ้าฝ้าย ผ้าคลุม ผ้าพันคอ ผ้านุ่ง หมวก สินค้าในความนิยม เช่น
กระเป๋าผ้า หน้ากากผ้า ชุดเดรสสำหรับผู้หญิง เสื้อสำหรับผู้หญิงและผู้ชายสวมใส่เดินเล่นริมทะเล
เนื่องจากจังหวัดสงขลามีความโดดเด่นเรื่องพื้นที่ติดริมทะเล และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของ
ภาคใต้ สินค้าที่เหมาะสม เช่น หมอนอิง หมอนรองคอก็ได้ ตลอดจนของใช้ตกแต่งบ้านก็ได้จำพวก
เคหะสิ่งทอ ฝ้ายผ้าชิ้นที่มีความเบาบางสวมใส่สบาย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สะท้อนความคิดเห็นที่กล่าว
ว่าภาคใต้มีอากาศร้อน ทางร้านจึงขายผ้ากลุ่มนี้ได้ดี เช่นผ้าพันคอจำหน่ายออกหมดได้รวดเร็ว เป็น
ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยม หลายครั้งที่ลูกค้ารับไปเป็นจำนวนมาก เนื้อผ้าหรือชื่อผ้า คือ ผ้าไหม ผ้า
ไหมพยูย ผ้าเรยอง ผ้าปาน ผ้ามัสลิน ผ้าคัตตอน ผ้าปีเก้

กลุ่มนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา จำนวน 100 คน ได้ทำการประมวลผลข้อมูล
จากแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน จำนวนนักท่องเที่ยวหญิงมากกว่า จำนวนเพศ
หญิง 59 คนคิดเป็นร้อยละ 59 จำนวนเพศชาย 41 คนคิดเป็นร้อยละ 41 ผู้วิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์
สำหรับผู้หญิงจำนวน 6 แบบ ผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ชายจำนวน 4 แบบ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ
ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ประกอบการ ดังนี้

แบบร่างต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสำหรับนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
จำนวน 10 แบบ

ตารางที่ 34 แบบร่างและรายละเอียดต้นแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

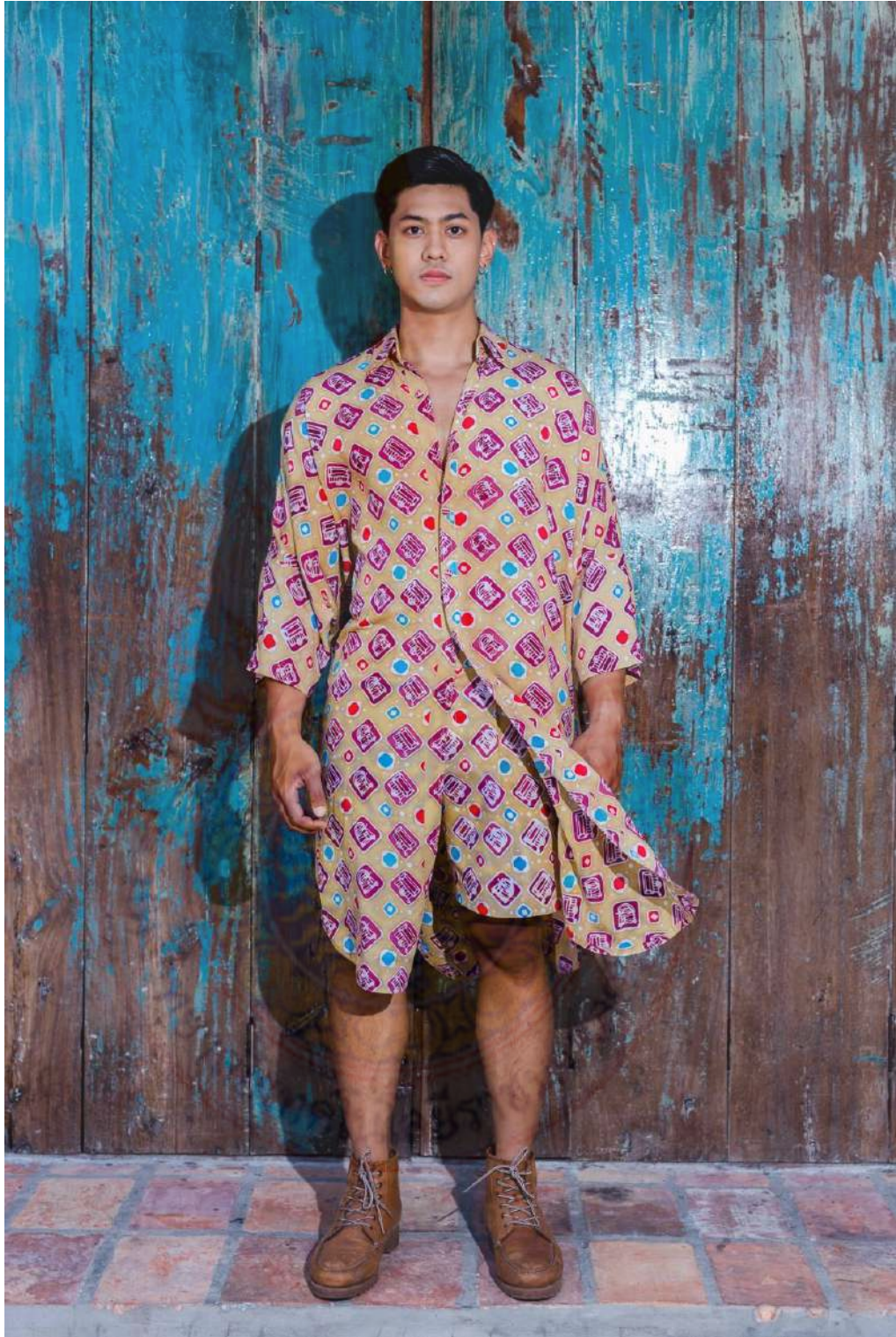
ภาพประกอบ	รายละเอียด
<p style="text-align: center;">ด้านหน้า ด้านหลัง</p> <p style="text-align: center;">ชายผ้า</p>	<p>1. เสื้อเชิ้ตชาย ลวดลายจากสตรีทอาร์ต ออกแบบเป็นรูปแบบเสื้อ สำหรับผู้ชาย ผลการนำไปใช้ประโยชน์ได้ สะท้อนกลับองค์ความรู้ด้าน ลวดลายให้แก่ผู้ประกอบการ ร้าน絲ลาวตีบาติก รูปแบบ เสื้อเชิ้ต (Shirt) ช่วง ลำตัวยาวมีที่มาจากเสื้อทูนิก (Tunic) แขน ค้าง คาว (Batwing Sleeve)</p>
<p style="text-align: center;">ด้านหน้า</p> <p style="text-align: center;">ชายผ้า</p> <p style="text-align: center;">ด้านหลัง</p>	<p>2. กระเป๋าคล้องถ้ายรูป ลวดลายจากสตรีทอาร์ต ออกแบบเป็นรูปแบบกระเป๋า สำหรับผู้หญิงหรือผู้ชาย ผลการนำไปใช้ประโยชน์ได้ สะท้อนกลับองค์ความรู้ด้าน ลวดลายให้แก่ผู้ประกอบการ ร้าน絲ลาวตีบาติกและด้าน รูปแบบผลิตภัณฑ์กลุ่ม วิสาหกิจอนุรักษ์และพัฒนา หัตถกรรมเส้นใย รูปแบบ กระเป๋าสำหรับใส่ กล้องถ้ายรูป (Camera Bag)</p>

ภาพประกอบ	รายละเอียด
<p style="text-align: center;">ด้านหน้า ด้านหลัง</p> <p style="text-align: center;">สายผ้า</p>	<p>3.ชุดเดรสหญิงทรงหลวม ลวดลายจากบ้านครโน ออกแบบชุดสำหรับผู้หญิง ผลการนำไปใช้ประโยชน์ได้ สะท้อนถึงองค์ความรู้ด้าน ลวดลายให้แก่กลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนเก่าบาคติก และ ผู้ประกอบการผ้าบาติกบ้าน ลีลาวดีบาคติก</p> <p>รูปแบบ ชุดติดกัน(Dress)</p>
<p style="text-align: center;">ด้านหน้า ด้านหลัง</p> <p style="text-align: center;">สายผ้า</p>	<p>4. ชุดเดรสหญิงเข้ารูป ลวดลายจากบ้านครโน ออกแบบชุดสำหรับผู้หญิง ผลการนำไปใช้ประโยชน์ได้ สะท้อนถึงองค์ความรู้ด้าน ลวดลายให้แก่กลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนเก่าบาคติก และ ผู้ประกอบการร้านผ้าบาติก ลีลาวดีบาคติก</p> <p>รูปแบบ ชุดติดกัน(Dress)</p>
<p style="text-align: center;">ด้านหน้า ด้านหลัง</p> <p style="text-align: center;">สายผ้า</p>	<p>5.ชุดเดรสเซิตหญิง ลวดลายจากโรงสีแดง ออกแบบชุดสำหรับผู้หญิง ผลการนำไปใช้ประโยชน์ได้ สะท้อนถึงองค์ความรู้ด้าน ลวดลายให้แก่ผู้ประกอบการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าบาติก สงขลาบาคติก</p> <p>รูปแบบ ชุดติดกัน(Dress Shirt)</p>

ภาพประกอบ	รายละเอียด
<p data-bbox="384 398 517 443">ด้านหน้า</p> <p data-bbox="810 456 922 501">สายผ้า</p> <p data-bbox="384 949 517 994">ด้านหลัง</p> 	<p data-bbox="1042 353 1377 1115">6. กระเป๋าเอนกประสงค์ ลวดลายจากโรงสีแดง ออกแบบเป็นรูปแบบกระเป๋า สำหรับผู้ชายหรือผู้หญิง ผลการนำไปใช้ประโยชน์ได้ สะท้อนกลับองค์ความรู้ด้าน ลวดลายให้แก่ผู้ประกอบการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสงขลา บาติก และด้านรูปแบบ ผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนา หัตถกรรมเส้นใย รูปแบบ กระเป๋าเอนกประสงค์ (Tote Bag)</p>
<p data-bbox="360 1317 478 1361">ด้านหน้า</p> <p data-bbox="596 1317 715 1361">ด้านหลัง</p> <p data-bbox="839 1375 932 1420">สายผ้า</p> 	<p data-bbox="1042 1245 1377 1783">7. ชุดกางเกงผู้หญิง ลวดลายจากไอดีม ออกแบบเป็นรูปแบบเสื้อ สำหรับผู้หญิง ผลการนำไปใช้ประโยชน์ได้ สะท้อนกลับองค์ความรู้ด้าน ลวดลายให้แก่ผู้ประกอบการ ร้านสีลาวตีบาติก รูปแบบ ชุดกางเกง (Jump Suit)</p>

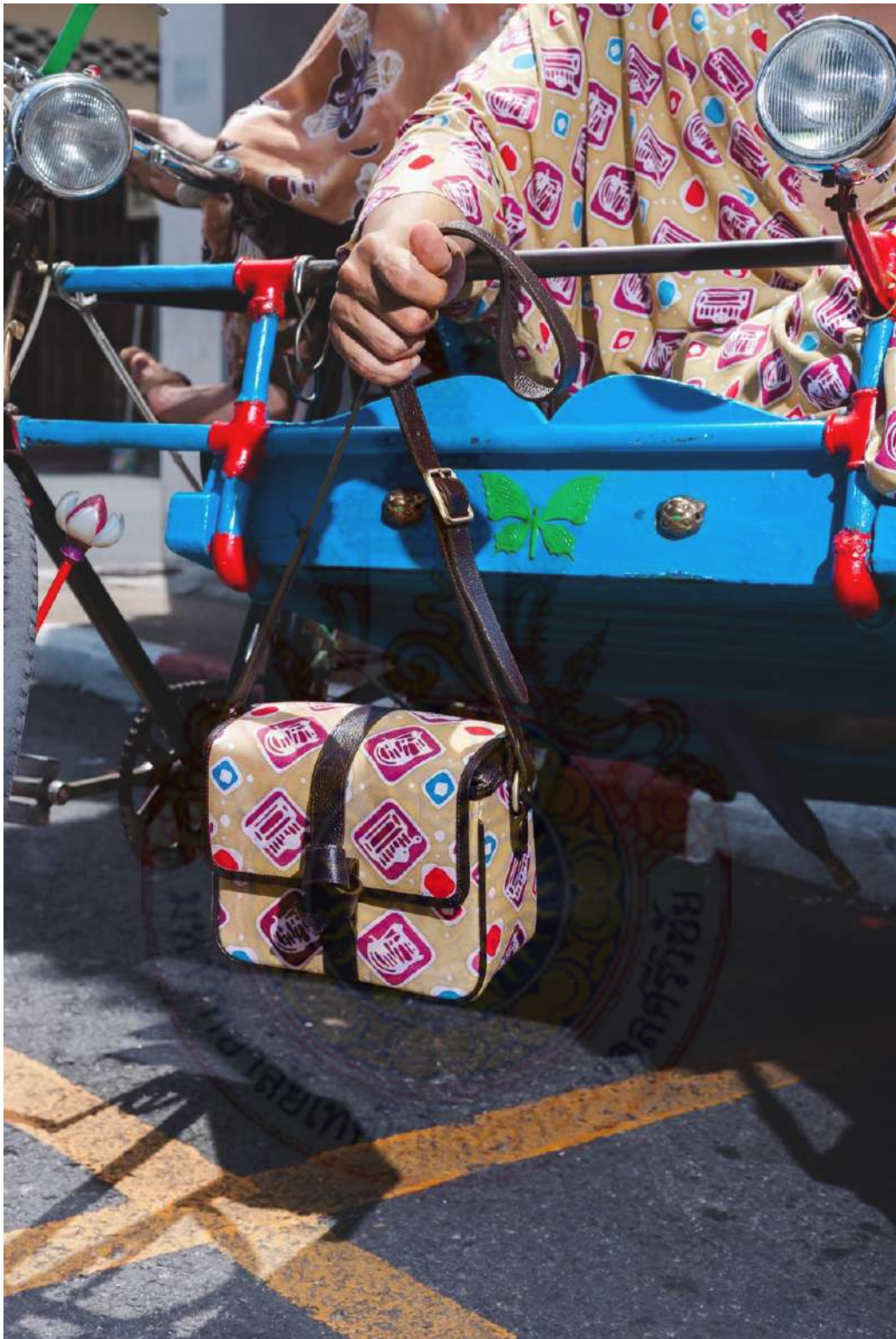
ภาพประกอบ	รายละเอียด
<p data-bbox="359 427 478 472">ด้านหน้า</p> <p data-bbox="595 427 715 472">ด้านหลัง</p> <p data-bbox="842 483 933 528">สายผ้า</p> 	<p data-bbox="1038 349 1380 837">8. เสื้อคลุมหญิงไม่มีแขน ลวดลายจากไอติม ออกแบบเป็นรูปแบบเสื้อ สำหรับผู้หญิง ผลการนำไปใช้ประโยชน์ได้ สะท้อนกลับองค์ความรู้ด้าน ลวดลายให้แก่ผู้ประกอบการ ร้านสิลาวตีบาติก รูปแบบ เสื้อคลุม</p>
<p data-bbox="389 931 510 976">ด้านหน้า</p> <p data-bbox="595 931 715 976">ด้านหลัง</p> <p data-bbox="842 987 933 1032">สายผ้า</p> 	<p data-bbox="1038 853 1380 1397">9. เสื้อโปโลคอจีนชาย ลวดลายจากกำแพงเมืองเก่า ออกแบบเป็นรูปแบบเสื้อ สำหรับผู้ชาย ผลการนำไปใช้ประโยชน์ได้ สะท้อนกลับองค์ความรู้ด้าน ลวดลายให้แก่ผู้ประกอบการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าบาติก สงขลาบาติก รูปแบบ เสื้อตัวหลวม</p>
<p data-bbox="379 1507 501 1552">ด้านหน้า</p> <p data-bbox="587 1507 708 1552">ด้านหลัง</p> <p data-bbox="836 1563 927 1608">สายผ้า</p> 	<p data-bbox="1038 1420 1380 2011">10. กางเกงขายาว ลวดลายกำแพงเมืองเก่า ออกแบบเป็นรูปแบบเสื้อ สำหรับผู้ชาย ผลการนำไปใช้ประโยชน์ได้ สะท้อนกลับองค์ความรู้ด้าน ลวดลายให้แก่ผู้ประกอบการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าบาติก สงขลาบาติก รูปแบบ กางเกงขายาว (Harem Pant)</p>

ต้นแบบผลิตภัณฑ์สำหรับนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ภาพที่ 39 เสื้อเชิ้ตชายลายบาติกสตรีทอาร์ต

ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

ภาพที่ 40 กระเป๋าคล้องถ่ายรูปลายบาติกสตรีทอาร์ต
ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

ภาพที่ 41 ชุดเดรสหญิงทรงหลวมลายบาติกบ้านนครใน
ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

ภาพที่ 42 ชุดเดรสหญิงทรงเข้ารูปลายบาติกบ้านนครใน
ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

ภาพที่ 43 ชุดเดรสเซ็ทหญิงลายบาติกโรงสีแดง
ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

ภาพที่ 44 กระเป๋าเอนกประสงค์ลายบาติกโรงสีแดง
ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

ภาพที่ 45 ชุดเดรสกางเกงหญิงลายบาติกไอติม
ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

ภาพที่ 46 เสื้อคลุมสวมทับชุดเดรสกางเกงหญิงลายบาติกไอติม
ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

ภาพที่ 47 เสื้อโปโลชายสวมทับกางเกงฮาเร็มลายบาติกผืนเง่าและกำแพงเมือง
ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

ภาพที่ 48 เครื่องแต่งกายผ้าบาติกจากอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
 ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

การถ่ายทอดองค์ความรู้และเพิ่มศักยภาพสู่กลุ่มผู้ประกอบการบาติกให้มีความเข้มแข็งส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

การอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์ลายผ้าบาติกจากเอกลักษณ์อัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าสงขลา: กิจกรรมที่ 1 อัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาสู่การสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติก ในวันที่ 21-22 ธันวาคม 2563 บูรณาการร่วมกับบรรยายวิชา การออกแบบแฟชั่นเบื้องต้น หัวข้อการสร้างบอร์ดนำเสนองานโทนสีในการออกแบบแฟชั่น และหัวข้อ วัสดุ พื้นผิว และลวดลาย หลักสูตรสาขาวิชาการออกแบบแฟชั่นและสิ่งทอ

ภาพที่ 49 อบรมปฏิบัติการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติกจากอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าสงขลา
ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

ผลรวมของการจัดอบรมการสร้างสรรค์ลวดลายในแต่ละด้าน

การอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติกจากเอกลักษณ์ย่านเมืองเก่าสงขลา ผู้วิจัยได้จัดเตรียมการอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านความประทับใจของนักท่องเที่ยวด้านอัตลักษณ์ ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาถ่ายทอดสู่การสร้างสรรค์ลวดลายและการทำผ้าบาติก โดยมีผลจากการอบรมในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อุปกรณ์ สถานที่ในการจัดการอบรมเหมาะสม อากาศถ่ายเท มีค่าเฉลี่ย 4.32 S.D.= .99 อยู่ในระดับ มาก ระยะเวลาในการจัดเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.32 S.D.= .95 อยู่ในระดับ มาก อุปกรณ์ในการทำให้มีความพร้อมมีค่าเฉลี่ย และเพียงพอต่อผู้เข้าอบรมมีค่าเฉลี่ย 4.48 S.D.=.93 อยู่ในระดับ มาก

ด้านวิทยากร วิทยากรมีความสามารถตรงกับการอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.44 S.D.=.97 อยู่ในระดับ มาก วิทยากรมีเพียงพอกับผู้เข้าอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.50 S.D.= .93 อยู่ในระดับ มาก วิทยากรสามารถถ่ายทอดองค์ ความรู้ได้ตรงประเด็น มีค่าเฉลี่ย 4.66 S.D.= .65 อยู่ในระดับ มาก วิทยากรมีความเป็นกันเองสามารถซักถามได้ มีค่าเฉลี่ย 4.70 S.D.=.61 อยู่ในระดับ มาก ความพึงพอใจภาพรวมต่อวิทยากร มีค่าเฉลี่ย 4.54 S.D.= .83 อยู่ในระดับ มาก

ด้านความรู้ในการทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (ก่อนการอบรม) ก่อนการอบรมท่านรู้ผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 3.32 S.D.= 1.20 อยู่ในระดับ ปานกลาง ก่อนการอบรมท่านมีความรู้ เรื่องการทำลวดลายผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 3.14 S.D.= 1.26 อยู่ในระดับ ปานกลาง ก่อนการอบรมท่านรู้เทคนิคและ วิธีการทำลวดลายผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 3.14 S.D.=1.26 อยู่ในระดับ ปานกลาง ก่อนการอบรมท่านสามารถสร้างสรรค์ลวดลายจากผ้าบาติกได้ มีค่าเฉลี่ย 3.18 S.D.= 1.24 อยู่ในระดับ ปานกลาง ก่อน การอบรมท่านสามารถสร้างรายได้ จากการทำผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 3.06 S.D.= 1.28 อยู่ในระดับ ปานกลาง

ด้านความรู้ในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้า (หลัง) หลังการอบรมท่านรู้จักลวดลายผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 4.04 S.D.= 1.04 อยู่ในระดับ มาก หลังการอบรมท่านมีความรู้ในการทำลวดลายผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 4.18 S.D.=.84 อยู่ในระดับมาก หลัง การอบรมท่านรู้เทคนิคและ วิธีการทำลวดลายผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 4.18 S.D.= .93 อยู่ในระดับมาก หลัง การอบรมท่านสามารถสร้างสรรค์ลายผ้าบาติกได้ด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.04 S.D.= .94 อยู่ในระดับมาก หลัง การอบรมท่านสามารถสร้างรายได้จากการทำลวดลายผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 3.90 S.D.= 1.04 อยู่ในระดับ ปานกลาง ความรู้ที่อบรมตรงกับความต้องการของท่าน มีค่าเฉลี่ย 4.12 S.D.= 1.02 อยู่ในระดับมาก ความรู้เรื่องลวดลาย สอดคล้องกับสถานที่ท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ย 4.38 S.D.= .72 อยู่ในระดับ มากความรู้เรื่องลวดลาย

สามารถ บ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ของเมืองเก่า มีค่าเฉลี่ย 4.32 S.D.= .76อยู่ในระดับมาก
 ลวดลายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์เมืองเก่ามีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.42 S.D.=.70 อยู่ในระดับ มาก
 ลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์เมืองเก่ายากต่อการทำผ้าบาติก มีค่าเฉลี่ย 4.30 S.D.=.86อยู่ในระดับ มาก
 ความรู้ที่อบรมสามารถทำให้ท่านทำลวดลายผ้าบาติกได้มีค่าเฉลี่ย 4.32 S.D.=.74อยู่ในระดับ มาก
 ท่านพึงพอใจในผลงานการทำลวดลาย ผ้าบาติกจากฝีมือตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.28 S.D.= .83 อยู่ใน
 ระดับมากความรู้ที่ได้รับจากการอบรมท่าน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง มีค่าเฉลี่ย 4.48
 S.D.=.64อยู่ในระดับ มาก หากมีโอกาสท่านอยากให้มีการอบรมเพิ่มศักยภาพอีก มีค่าเฉลี่ย 4.42
 S.D.= .64 อยู่ในระดับ มากความพึงพอใจในภาพรวม ของการจัดอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.44 ค่า S.D.=
 .80 อยู่ในระดับ มาก

หลังการจัดอบรมมีข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมการอบรมอยากให้มีการจัดการอบรมอย่าง
 ต่อเนื่อง และมีมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง มีการจัดอบรมด้านเทคนิคการมัดย้อมเป็นลวดลาย
 ย่านเมืองเก่า การจัดอบรมผู้เข้าร่วมเป็นกลุ่มที่มีความหลากหลาย ผู้เข้าร่วมสามารถทำได้ในลักษณะ
 ของการใช้แม่พิมพ์บล็อกแต่มีข้อจำกัดด้านการเขียนด้วยจันตึงเพราะผู้เข้าอบรมไม่มีพื้นฐานด้าน
 ศิลปะในการออกแบบ ร่างแบบ เขียนเทียนด้วยจันตึง และการระบายสี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการศึกษา
 ทักษะอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจในผลงานและการเข้าร่วมอบรม
 สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสำหรับนักท่องเที่ยวเมืองเก่า

สงขลา: กิจกรรมที่ 2 การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสำหรับนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัด

สงขลา ในวันที่ 26-27 ธันวาคม 2563

ภาพที่ 50 อบรมปฏิบัติการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสำหรับนักท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา
ที่มา: ตะวันและสายใจ (2563)

ผลการอบรมการทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกในรายละเอียดของแต่ละด้าน

การอบรมการทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกจากเอกลักษณ์ย่านเมืองเก่าสงขลา ผู้วิจัยได้จัดเตรียมการอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านแบบตัดและการตัดเย็บผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกสำหรับนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาถ่ายทอดสู่การอบรมการทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก โดยมีผลจากการอบรมในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อุปกรณ์ สถานที่ในการจัดการอบรมเหมาะสมอากาศถ่ายเท ค่าเฉลี่ย 4.40 S.D.= .69 อยู่ในระดับ มาก ระยะเวลาในการจัดเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 4.30 S.D.=.76 อยู่ในระดับมาก อุปกรณ์ในการทำมีความพร้อม และเพียงพอต่อผู้เข้าอบรม ค่าเฉลี่ย 4.62 S.D.=.56 อยู่ในระดับมาก

ด้านวิทยากรวิทยากรมีความสามารถตรงกับการอบรม ค่าเฉลี่ย 4.58 S.D.=.64 อยู่ในระดับมาก วิทยากรมีเพียงพอกับผู้เข้าอบรม ค่าเฉลี่ย 4.70 S.D.=.50อยู่ในระดับมาก วิทยากรสามารถถ่ายทอดองค์ ความรู้ได้ตรงประเด็น ค่าเฉลี่ย 4.70 S.D.=.50 อยู่ในระดับมาก วิทยากรมีความเป็นกันเองสามารถซักถามได้ค่าเฉลี่ย 4.82 S.D.= .43 อยู่ในระดับ มาก ความพึงพอใจภาพรวมต่อวิทยากรค่าเฉลี่ย 4.68 S.D.= .51 อยู่ในระดับ มาก

ด้านความรู้ในการทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (ก่อนการอบรม) ก่อน การอบรมท่านรู้ผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก ค่าเฉลี่ย 3.26 S.D.=1.42 อยู่ในระดับปานกลาง ก่อน การอบรมท่านมีความรู้ เรื่องการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ค่าเฉลี่ย 3.20 S.D.=1.39 อยู่ในระดับ ปานกลาง ก่อน การอบรมท่านรู้เทคนิคและ วิธีการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ค่าเฉลี่ย 3.24 S.D.=1.47 อยู่ในระดับ ปานกลาง ก่อน การอบรมท่านสามารถทำต้นแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกได้ ค่าเฉลี่ย 3.12 S.D.=1 . 4 3 อยู่ในระดับปานกลาง ก่อน การอบรมท่านสามารถสร้างรายได้จากการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ค่าเฉลี่ย 3.04 S.D.=1.47 อยู่ในระดับ ปานกลาง

ด้านความรู้ในการทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (หลัง) หลังการอบรมมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับผ้าบาติก ค่าเฉลี่ย 4.26 S.D. = .96 อยู่ในระดับ มาก หลัง การอบรมท่านมีความรู้ในเรื่องผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกค่าเฉลี่ย 4.18 S.D.=.94 อยู่ในระดับมาก หลัง การอบรมท่านรู้เทคนิคและวิธีการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ค่าเฉลี่ย 4.20 S.D.= .94 อยู่ในระดับมาก หลัง การอบรมท่านสามารถทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ได้ด้วยตนเองค่าเฉลี่ย 4.02 S.D.= 1.18 อยู่ในระดับมาก หลังการอบรมท่านสามารถสร้าง รายได้จากการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ค่าเฉลี่ย 3.76 S.D.= 1.39 อยู่ในระดับปานกลาง ความรู้ที่อบรมตรงกับความต้องการของท่าน ค่าเฉลี่ย 4.24 S.D.= .91 อยู่ในระดับ มาก ความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับสถานที่ท่องเที่ยวค่าเฉลี่ย 4.40 S.D.= .80 อยู่ในระดับ มาก ความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์สามารถ สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.34 S.D.= .79 อยู่ในระดับ มาก แบบผลิตภัณฑ์ที่อบรมสามารถพัฒนา ต่อยอดในการทำชิ้นงานผ้าบาติก ค่าเฉลี่ย 4.42 S.D.=.78

อยู่ในระดับ มาก ผลិតภัณฑ์ผ้าบาติกมีความทันสมัย ตรงกับความต้องการนักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.30 S.D.=.83 อยู่ในระดับมากความรู้ที่อบรมสามารถทำให้ท่าน ทำผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกได้ ค่าเฉลี่ย 4.30 S.D.=.90 อยู่ในระดับมาก ท่านพึงพอใจในผลงานผลิตภัณฑ์ ผ้าบาติกจากฝีมือตนเอง ค่าเฉลี่ย 4.32 S.D.= .76 อยู่ในระดับมาก ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมท่าน สามารถนำไปใช้ได้จริง ค่าเฉลี่ย 4.46 S.D.= .76 อยู่ในระดับมาก หากมีโอกาสท่านอยากให้มีการอบรมเพิ่มศักยภาพอีก ค่าเฉลี่ย 4.44 S.D.= .67 อยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจในภาพรวมของการจัดอบรมค่าเฉลี่ย 4.56 S.D.= .61อยู่ในระดับ มาก

หลังการจัดอบรมผู้เข้าร่วมการอบรมมีความพึงพอใจในการอบรม เนื่องจากการทำผลิตภัณฑ์ มีต้นแบบที่มีความทันสมัย เหมาะสมกับผู้ประกอบการในย่านเมืองเก่าสงขลา รูปแบบในการตัดเย็บ เป็นต้นแบบที่ไม่ได้มีความซับซ้อนและยากต่อการอบรม ผู้เข้าร่วมอบรมสามารถนำผลผลิตไปผลิตเอง ได้ต่อไปเพื่อการจัดจำหน่าย

ข้อเสนอแนะ

ส่งเสริมประชาสัมพันธ์และสร้างกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาในรูปแบบผ้าบาติกหรือผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่นำสมัยตบโจทย์ ต่อกระแสสังคมปัจจุบันให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นและมีการแสดงผลงานสร้างสรรค์ผ่านสื่อ ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอื่นๆ เพื่อให้การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด สงขลาได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง

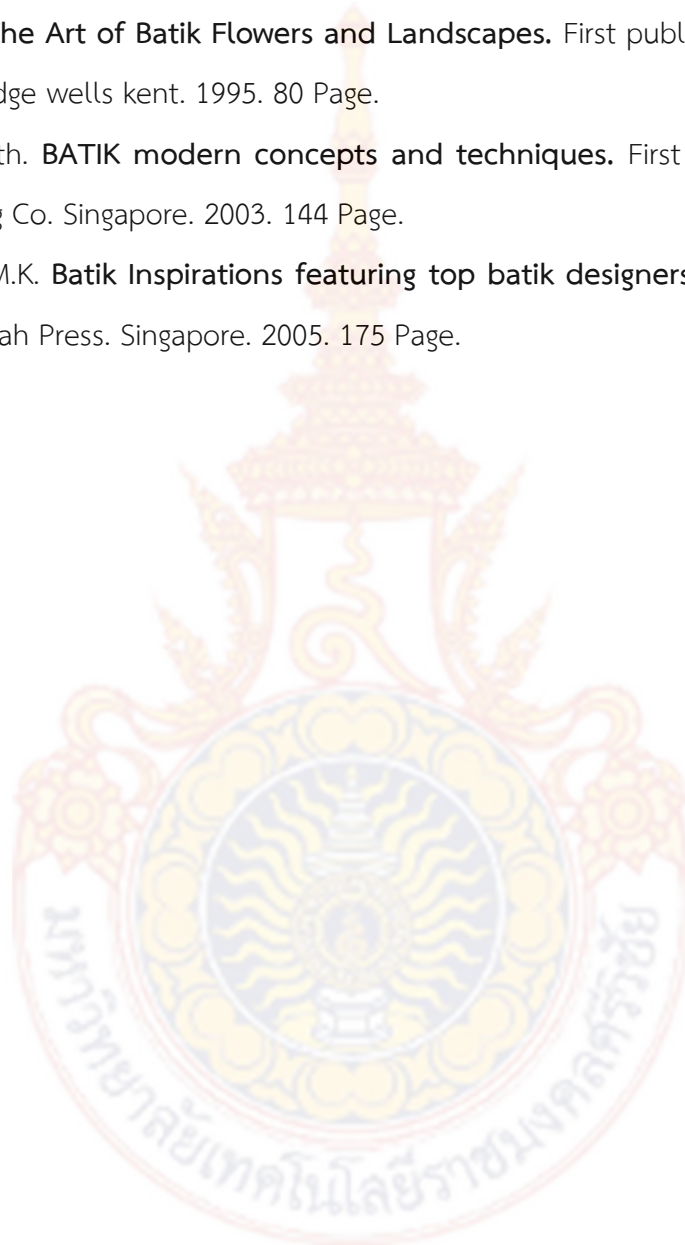
บรรณานุกรม

- กระปุก. ย่านเมืองเก่าสงขลา กับ 9 จุดเช็คอินสุดฮิตหลงเสน่ห์กลิ่นอายอดีต สืบค้นจาก <https://travel.kapook.com> เข้าถึงวันที่ 27 กรกฎาคม 2563
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (กทท). 2562 “ย่านเมืองเก่าสงขลา” สืบค้นจาก <https://thai.tourismthailand.org> สืบค้นเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม, 2562
- จาตุรนต์ จรรย์รัตนกุล, ณัฐวุฒิ ชันโพธิ์น้อย และ ประดิพัทธ์ วิจารณ์. 2563. การศึกษาอัตลักษณ์ของลวดลายประดับธรรมาสน์ กรณียัดพระแท่น ศิลาอาสน์ จังหวัดอุตรดิตถ์ The Study of the Identity of Decorative Patterns on the Buddhist Pulpit In WatPhraThaenSila At, Uttaradit Province ปีที่ 5 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม 2563. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- จิรนนท์ พิตรปรีชา บรรณาธิการ. สงขลาบ่อยางแผ่นดินทองสองทะเล. พิมพ์ครั้งที่ 2. โรงพิมพ์พิมพ์ดี. กรุงเทพฯ.
- โชติวัฒน์ ปุณโณปถัมภ์ .2559. อัตลักษณ์ในงานออกแบบบทพิจารณาเพื่องานออกแบบสื่อสาร. บริษัท. พิมพ์สวยจำกัด.
- ณธทัย จันเสน. 2559. การรับรู้อัตลักษณ์จีน-โปรตุเกส จังหวัดภูเก็ตและสงขลา ทบทวนการรับรู้อัตลักษณ์ ภายใต้คำว่า "จีน-โปรตุเกส" ในมุมมองของคนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเปรียบเทียบจังหวัดภูเก็ตและสงขลา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐการ์ รัตนพันธ์และคณะ. 2558. การศึกษาอัตลักษณ์เมืองแห่งไมซ์ จังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ดวงใจ นันทวงศ์ 2563. การพัฒนาแนวทางการประกอบการเพื่อสังคมเพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่าสงขลา Concept and Management Pattern of Social Enterprise in Songkhla Old Town. สารศาสตร์ ฉบับที่ 1.
- ตะวัน ตันยะแผละ และรวีเทพ. 2562. การพัฒนาผ้าบาติกจากสี่ธรรมชาติเพื่อผลิตต้นแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่น. (Proceeding) รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติวิจิตรจำไพพรรณี ครั้งที่ 13 เนื่องในวโรกาสคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ครบ 115 ปี “วิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” ณ แชนด์ดูนส์ เจ้าหลาวปีช รีสอร์ท. 19 ธันวาคม 2562 : หน้า 591 – 600.
- ทวีศักดิ์ มูลสวัสดิ์. 2561. ณ ขณะ: เครื่องประดับไทยร่วมสมัย (ไว้) เชิงโครงสร้าง การศึกษาวิเคราะห์ และ ค้นหาอัตลักษณ์งานศิลปะเครื่องประดับร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์ วารสาร

- วิจัยการ ออกแบบแห่งเอเชียปี ที่ 1 ฉบับที่ 1 กันยายน-ธันวาคม 2561เพื่อการพัฒนาและเผยแพร่ งานออกแบบที่ก่อให้เกิดเศรษฐกิจ และสังคมสร้างสรรค์.
- ธวัชชัย เทียนประทีป. **ผลิตภัณฑ์เครื่องหนังกระเป๋า**. สำนักพิมพ์วาดศิลป์.
- นภาพร โลงนุชิต. 2551.**บาติกสร้างสรรค์ 2**. . พิมพ์ครั้งที่ 1. นครสาสน์. กรุงเทพฯ. หน้า 320.
- นัทชา สุวรรณพฤกษ์. 2558. **โครงการร้านค้ารูปแบบใหม่ต้นแบบอัตลักษณ์สินค้าพื้นเมือง จังหวัดสงขลา(วิทยานิพนธ์)**, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นัทธนี ประสานนาม. 2550. สืบค้นจาก [http:// phimchanfriends.blogspot.com/2008/09/blog-post_21.html](http://phimchanfriends.blogspot.com/2008/09/blog-post_21.html).
- ประภาพร ศุภตรัยวรพงศ์. 2562.**จิตรกรรมบาติก(Batik Painting)**. พิมพ์ครั้งที่ 1 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ประสิทธิ์ รัตนพันธ์. 2558.**ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา**. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.สงขลา.
- ประเสริฐ ศีลรัตน์.2538. **การออกแบบลวดลาย**. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ.
- ปานฉัตร์ อินทร์คง.2559. **การออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม แนวคิด รูปแบบ และการวิเคราะห์**. พิมพ์ครั้งที่ 1. อันลิมิต พรินต์ติ้ง จำกัด. กรุงเทพฯ.
- พนาภรณ์ ศรีมูล .2555. **สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นชาวอาข่าหมู่บ้านเหมืองแร่ ต.แม่คะ อ.ฝาง จ.เชียงใหม่**. หน้าจั่วว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบและสภาพแวดล้อม 26: 179.
- พรทิพย์ เรืองธรรม.2556. **ทฤษฎีการออกแบบ**. สำนักพิมพ์อินทนิล. นนทบุรี.
- พัชชา (เสนาณรงค์) อุทิศวรรณกุล. 2550.**Fashion Illustration**. หนังสือประกอบการสอนสาขาแฟชั่นและสิ่งทอ ภาควิชาานฤมิตรศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- พาฝัน นิลสวัสดิ์ ดุอาเมลน์.2563. **การพัฒนาศักยภาพมรดกทางประวัติศาสตร์ ของเมืองเก่าสงขลา เพื่อ เพิ่มมูลค่าในรูปแบบของการท่องเที่ยวเมืองเก่า**.ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคมพ.ศ. 2563.วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง.
- ยุรฉัตร บุญสินท.2546. **ลักษณะความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมในพัฒนาการวรรณคดี**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช. ราชบัณฑิตยสถาน.
- รฐิติมา พูลเพชร ระชานนท์ ทวีผล และ มรกต กำแพงเพชร.2563. **อัตลักษณ์ ตราสินค้าด้านบุคลิกภาพ(อัตลักษณ์ ตราสินค้ากลุ่ม จังหวัดเพชรบูรณ์ที่ส่งผลต่อ การรับรู้ของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย Brand Identity of Phetchsarnuthkhiri Provincial**

- Tourism Cluster Affecting Perception of Thai Tourists วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย 12(1) : 133-148.
- ศุภชัย สร้อยจิต.2561.ผ้าบาติกสีคราม : มิติความงามวิถีปัตตานีสู่งานศิลปะ Indigo Batik: A Dimension of Beauty in the Pattani Ways of Lifeto the Work of Art วารสาร วิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ , 29(2), 1-11).
- สดใส ชันติวรพงศ์ บรรณาธิการ. 2557.คนเฒ่าเล่าเรื่องเมืองสงขลา : สีสันวันวานย่านเมองเก่า/ ภาคิคนรักเมืองสงขลา. พิมพ์ครั้งที่ 2. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน), กรุงเทพฯ.
- โสภณ ศุภวิริยากร. 2552. รายงานการวิจัย รูปแบบลวดลายผ้าบาติกในกลุ่มจังหวัดอันดามัน (บทความย่อ) .มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ภูเก็ต.
- หาดใหญ่โฟกัส. ตะลุยก...เที่ยวสงขลาเมืองเก่าสุดชิค <https://www.hatyaifocus.com> 28 มิถุนายน 2560 เข้าถึงวันที่ 27 กรกฎาคม 2563.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา.2560. สงขลาเมืองมนต์เสน่ห์สองฝั่งทะเล 50 จุดหมายแห่ง ความประทับใจ 2(Wonderful Songkhla 50 Impressive Destinations II). ห้างหุ้นส่วนจำกัด เบสท์กราฟฟิค อินเตอร์พริ้นท์.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล.2546.อัตลักษณ์ (Identity) การทบทวนทฤษฎี และกรอบแนวคิด. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ,
- อรัญ วานิชกร. 2559.การออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 1. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- อัปสร อีซอ ปวีณา เจาะอารง สุธิดา เลขาวิจิตร มนัส สุทธิการ ชรีฮาน ยีแวง และ วิโรจน์ ไพบูลย์ เวชสวัสดิ์.2563.อัตลักษณ์ผ้าและเครื่องแต่งกายธุรกิจโอท็อป 5 ดาว อำเภอเมือง จังหวัด ยะลา Fabric and Costume Identity of 5-Star OTOP Business of Amphoe Muang Yala Province.ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2563 วารสาร มหาวิทยาลัย ราชภัฏยะลา.
- Fashionary Team. FASHIONPEDIA. Fashionary International Ltd. China. 2020.
- Hall, S. (1997). Representation: Cultural representations and signifying practices, Sage.
- Hannam, K. and A. Diekmann (2010). Beyond backpacker tourism: mobilities and experiences, Channel View Publications.

- Johannes Widodo and faculty. **People + Places: Exploring the Living Heritage of Songkhla Old Town (เมืองเก่าสงขลामรดกทางสถาปัตยกรรม คงอยู่ ฤา สูญสลาย).** Center for Advanced Studies in Architecture (CASA). 2016. 106 Page.
- Mary Taylor. **The Art of Batik Flowers and Landscapes.** First published Great Britain Tunbridge wells kent. 1995. 80 Page.
- Noel Dyrenforth. **BATIK modern concepts and techniques.** First published. Kyodo Printing Co. Singapore. 2003. 144 Page.
- QuaChee & EM.K. **Batik Inspirations featuring top batik designers.** First published. Tien Wah Press. Singapore. 2005. 175 Page.

ภาคผนวก

แบบสอบถามความต้องการของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

ด้านอัตลักษณ์ของย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์

ภายใต้โครงการวิจัยเรื่องการสร้างสรรคัลวดลายและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสู่ชุมชนผ่านวิถีเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

คำชี้แจง แบบสอบถามมีทั้งหมด 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ตอนที่ 2 วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 3 แรงจูงใจในการมาท่องเที่ยวที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 4 การรับรู้ในอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 5 ความประทับใจในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความเป็นจริง

- เพศ ชาย หญิง
- อายุ 21-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี 61 ขึ้นไป
- การศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก อื่นๆ.....
- อาชีพ แม่บ้าน/พ่อบ้าน นักศึกษา ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
 ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท อื่นๆ.....
- รายได้/เดือน 10,001-20,000 บาท 20,001-30,000 บาท 30,001-40,000 บาท
 40,001-50,000 บาท 50,001 บาทขึ้นไป
- ภูมิลำเนา ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก
 ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคใต้

ตอนที่ 2 วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความเป็นจริง

- ความถี่ของการเดินทางท่องเที่ยวของท่านมีลักษณะอยู่ในข้อใด
 1 ครั้ง/เดือน 2 ครั้ง/เดือน 3 ครั้ง/เดือน อื่นๆ.....
- ท่านหาข้อมูลท่องเที่ยวจากแหล่งใด (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
 อินเทอร์เน็ต วิทยุ/โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร/นิตยสาร/คู่มือเดินทาง
 เพื่อน/ญาติ สมาคมท่องเที่ยว บริษัททัวร์ เอกสารแผ่นพับ/โบรชัวร์
 ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว/ททท. อื่นๆ.....
- ท่านเคยเดินทางมาท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลามาก่อนหรือไม่
 เคยมาท่องเที่ยว ไม่เคยมาท่องเที่ยว

4. ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่ท่านสนใจในการเลือกมาเที่ยวที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- โบราณสถาน/ศิลปวัฒนธรรม ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ/นวดสมุนไพร ซื้อสินค้าพื้นเมือง
 เที่ยวทะเล/เกาะ/หาดทราย ชื่นชมศิลปะบนฝาผนัง สภาพบ้านเมือง
 ถนนบ้านเรือนย่านเมืองเก่า เทศกาล/ประเพณี ที่พัก/โรงแรม
 พักผ่อนรับประทานอาหาร อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

5. วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาจังหวัดสงขลาในครั้งนี้ คือ

- ท่องเที่ยว พักผ่อน เยี่ยมญาติ/เพื่อน ประชุม/สัมมนา
 ปฏิบัติราชการ ทำธุรกิจ ทักษะศึกษา/แสวงหาความรู้ อื่นๆ.....

6. ลักษณะการเดินทาง

- คนเดียว ครอบครัว กลุ่มเพื่อน บริษัททัวร์ เที่ยวกันเป็นกลุ่มใหญ่

7. ยานพาหนะในการเดินทาง

- รถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารประจำทาง รถเช่า/รถตู้ เรือ
 รถจักรยานยนต์ รถยนต์บริษัทนำเที่ยว เครื่องบิน รถไฟ

ตอนที่ 3 แรงจูงใจในการมาท่องเที่ยวที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ระดับความคิดเห็น 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

แรงจูงใจในการมาท่องเที่ยวที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา		ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	การมาพักผ่อน					
2	การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์					
3	การหาประสบการณ์การท่องเที่ยว					
4	การมาหาความบันเทิงและเพลิดเพลิน					
5	การมาหาความรู้ด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเมืองเก่า					

ความคิดเห็นและข้อเสนออื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 การรับรู้ในอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น					หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1		5	4	3	2	1
1. บ้านนครใน						8. ชุมชนมัสยิดบ้านบน					
2. สตรีทอาร์ท						9. พิพิธภัณฑ์พ้อมะรงค์					
3. ร้านไอติมเก่า						10. ท่าเรือศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์					
4. หอศิลป์สงขลา						11. ประตุมืองจังหวัดสงขลา					
5. กำแพงเมืองเก่า						12. ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา					
6. โรงสี หับ โห้ หิ้น						13. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา					
7. ร้านหนังสือเล็กๆ						14. อื่นๆ (โปรดระบุ).....					

ตอนที่ 5 ความประทับใจในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

ความประทับใจในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่า		ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	บ้านนครใน					
	1.1 สถาปัตยกรรมของบ้านนครใน					
	1.2 การตกแต่งภายในของบ้านนครใน					
	1.3 เครื่องใช้โบราณในบ้านนครใน					
2	สตรีทอาร์ท					
	2.1 โทนสีของภาพวาดฝาผนัง					
	2.2 ความสวยงามของภาพวาดฝาผนัง					
	2.3 การบอกเล่าเรื่องราวผ่านภาพวาดฝาผนัง					
3	ร้านไอติมเก่า					
	3.1 รสชาติดั้งเดิมของไอติม					
	3.2 รูปแบบของการจัดถ้วยไอติม					
	3.3 บรรยากาศเก่าๆ เรื่องการรับประทานไอติม					
4	หอศิลป์สงขลา					
	4.1 รูปแบบสถาปัตยกรรมของหอศิลป์					
	4.2 รูปแบบการตกแต่งภายในหอศิลป์					
	4.3 ผลงานศิลปะภายในหอศิลป์					
5	กำแพงเมืองเก่า					
	5.1 สถาปัตยกรรมของกำแพงเมืองเก่า					
	5.2 โทนสีของกำแพงเมืองเก่า					
	5.3 รูปแบบกำแพงเมืองเก่า					
6	โรงสีแดง หับ โห้ หิ้น					
	6.1 สถาปัตยกรรมของโรงสี					
	6.2 ความโดดเด่นด้านสีสันทนของโรงสี					
	6.3 ความรู้ที่ได้รับจากนิทรรศการในโรงสี					

ความประทับใจในอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่า		ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
7	ร้านหนังสือเล็กๆ					
	7.1 บรรยากาศของร้าน					
	7.2 การจัดตกแต่งร้านหนังสือ					
	7.3 หนังสือและความรู้ที่หลากหลาย					
8	ชุมชนมัสยิดบ้านบน					
	8.1 สถาปัตยกรรมของชุมชน ถนนและบ้านเรือน					
	8.2 ความหลากหลายของอาหารพื้นบ้านของชุมชน					
	8.3 วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน (การแสดงออก)					
9	พิพิธภัณฑ์พ้อมะรงค์					
	9.1 สถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์					
	9.2 การตกแต่งภายในของพิพิธภัณฑ์					
	9.3 ความรู้ที่ได้รับจากการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์					
10	ท่าเรือศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์					
	10.1 บรรยากาศท่าเรือ					
	10.2 เรือและอุปกรณ์การประมง					
	10.3 วัฒนธรรมของอาชีพการประมง(การแสดงออก)					
11	ประตูเมืองจังหวัดสงขลา					
	11.1 โทนสีของประตูเมือง					
	11.2 รูปแบบของประตูเมือง					
	11.3 สถาปัตยกรรมของประตูเมืองสงขลา					
12	ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา					
	12.1 ลักษณะภายในของศาลเจ้าพ่อ					
	12.2 สถาปัตยกรรมของศาลเจ้าพ่อหลักเมือง					
	12.3 บรรยากาศของการสักการะ (การแสดงออก)					
13	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา					
	13.1 สถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์					
	13.2 การตกแต่งภายในของพิพิธภัณฑ์					
	13.3 ความรู้ที่ได้รับจากการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์					

ความคิดเห็นและข้อเสนออื่นๆ.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถามนี้

แบบสัมภาษณ์ความรู้ในด้านอัตลักษณ์การท่องเที่ยวของย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

(ส่วนนำ)

ชื่อโครงการวิจัย การสร้างสรรค์ลวดลายและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสู่ชุมชนผ่านวิถีเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

(ส่วนผู้สัมภาษณ์)

ชื่อ.....วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....เวลา.....

สถานที่.....

(ส่วนผู้ถูกสัมภาษณ์)

ชื่อ..... สถานที่..... อาชีพระดับการศึกษา.....

(ส่วนคำถาม)

คำถามส่วนที่ 1 คำถามการสัมภาษณ์ในส่วนของอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

1. ท่านมีความสัมพันธ์กับย่านเมืองเก่าอย่างไร หมายถึงท่านอาศัย หรือทำงานที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาหรือไม่ ถ้าอาศัยหรือทำงานนานแค่ไหน

2. ท่านคิดถึงสิ่งใด หรืออยากไปที่ใดเป็นลำดับแรกหากมาในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

3. สถานที่ท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาที่ใดที่ท่านชื่นชอบมากเป็นพิเศษ เพราะเหตุใดจึงชอบสถานที่แห่งนั้น ประทับใจอะไร สถานที่นั้นมีอะไรโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์

4. ท่านคิดว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาเที่ยวที่ใดมากในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

5. ท่านรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นสถาปัตยกรรมใดบ้างในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา และท่านคิดว่าสถาปัตยกรรมย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาตรงที่ใดที่เป็นลักษณะโดดเด่นที่บ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

6. ภาพฝาผนังที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวท่านคิดว่าเป็นอัตลักษณ์ของเมืองเก่าจังหวัดสงขลาหรือไม่อย่างไร และภาพใดที่ท่านคิดว่าเป็นอัตลักษณ์ของเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ด้วยเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

7. ท่านคิดว่าวัฒนธรรมและการแสดงออกตามวิถีชีวิตเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของเมืองเก่าสงขลาหรือไม่ ผู้คนแสดงออกในการดำเนินชีวิตอย่างไร วิธีการค้าขาย การทำอาชีพประมง หรือการประกอบอาชีพอื่นใดที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

8. ท่านรู้จักอาหารใดบ้างในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา และท่านคิดว่าวัฒนธรรมทางอาหารต่างๆในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของเมืองเก่า จังหวัดสงขลาได้หรือไม่ และอาหารใดที่บ่งบอกถึงความเป็นเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

คำถามส่วนที่ 2 คำถามความต้องการสร้างสรรค์ลวดลายของผลิตภัณฑ์บาติกผ่านอัตลักษณ์เมืองเก่าจังหวัดสงขลา

1. ผลิตภัณฑ์ผ้าที่เคยมีหรือที่ท่านเคยรู้จักเป็นลายอะไร ท่านคิดว่าสิ่งนี้เป็นตัวแทนความหมายของเมืองเก่าจังหวัดสงขลาหรือไม่อย่างไร และอะไรที่บ่งบอกความเป็นเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
2. หากท่านต้องการผลิตภัณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งท่านคิดว่าผลิตภัณฑ์จะต้องมีสัญลักษณ์ใดที่บ่งบอกอัตลักษณ์ของเมืองจังหวัดสงขลา
3. ท่านคิดว่าภาพโครงสร้างสถาปัตยกรรมของเมืองเก่าจังหวัดสงขลา หากสามารถทำลายผ้าและสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายจะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด
4. หากสามารถนำภาพจากสตรีทอาร์ตที่มีในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา มาเป็นลายผ้าในการสร้างผลิตภัณฑ์ของเมืองเก่าจังหวัดสงขลาจะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวและผู้ที่สนใจหรือไม่ อย่างไร
5. ท่านคิดว่าภาพการแสดงออกของผู้คนในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ทั้งการประกอบอาชีพ การท่องเที่ยว การศึกษา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หากสามารถนำมาทำเป็นลายผ้าเพื่อแสดงอัตลักษณ์ของเมืองเก่าจังหวัดสงขลา จะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวและผู้สนใจหรือไม่ อย่างไร
6. ท่านคิดว่าวัฒนธรรมการรับประทานอาหาร เช่น การรับประทานไอติมโองเจ้าเก่า อาหารอิสลาม ชุมชนบ้านบน การกินชาลาเปาลูกใหญ่ ฯลฯ ที่มีในย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา หากสามารถนำมาทำลายผ้าเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย ท่านคิดว่าจะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวและผู้สนใจหรือไม่ อย่างไร
7. ท่านคิดว่าลายผ้าใดที่อาจจะได้รับความนิยม และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวที่จะบ่งบอกถึงอัตลักษณ์เมืองเก่า จังหวัดสงขลาได้ดีที่สุด เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
8. ท่านรู้จักเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมอะไรบ้างที่นำมาทำผ้าบาติกได้ เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่ท่านเคยทำผ้าบาติก และเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่ท่านคิดว่าจะนำมาผลิตเป็นผ้าบาติกได้
9. ท่านรู้จักผลิตภัณฑ์ใดบ้างที่อยู่ในกระแสนิยม ผลิตภัณฑ์ในกระแสนิยมที่ท่านเคยผลิต และผลิตภัณฑ์ในกระแสนิยมที่ท่านคิดว่าจะนำมาผลิตเป็นผ้าบาติกได้
10. ท่านคิดว่าเทคนิคและวิธีการในการทำผ้าบาติก และผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม ลายผ้าขายดีของกลุ่มคือลายอะไร ราคาประมาณเท่าไร และผลิตภัณฑ์ที่ขายดีของกลุ่มคือผลิตภัณฑ์อะไร ราคาประมาณเท่าไร

แบบสอบถาม กิจกรรมที่ 1

โครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนภายใต้โครงการวิจัย

เรื่อง การสร้างสรรค์ลวดลายและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสู่ชุมชนผ่านวิถีเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

คำชี้แจง : โปรดตอบคำถามทุกข้อโดยให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง () ที่ตรงกับความเห็นของท่าน
แบบสอบถามมีทั้งหมด2.... ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลการอบรมการสร้างสร้งสร้งลายผ้าบาติกจากอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง () ที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. อายุ () น้อยกว่า 20 ปี () 21-30 ปี () 31-40 ปี () 41-50 ปี () 51-60ปี () 61ขึ้นไป
3. การศึกษา () ต่ำกว่าปริญญาตรี () ปริญญาตรี () ปริญญาโท () ปริญญาเอก () อื่นๆ.....
4. อาชีพ () แม่บ้าน / พ่อบ้าน () นักศึกษา () ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว
 () ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ () พนักงาน / ลูกจ้างบริษัท () อื่นๆ.....
5. รายได้ต่อเดือน () น้อยกว่า 10,000 บาท () 10,001-20,000 บาท
 () 20,001-30,000 บาท () 30,001 - 40,000 บาท () 40,001 บาท ขึ้นไป
6. มีประสบการณ์ด้านผ้าหรือการตัดเย็บหรือการออกแบบลายผ้า
 () ต่ำกว่า 5 ปี () 5-10 ปี () 10-20 ปี () 20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลการอบรมการสร้างสร้งสร้งลายผ้าบาติกจากเอกลักษณ์อัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

ระดับความคิดเห็น 5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย 1=น้อยที่สุด

การสร้างสร้งสร้งลวดลายผ้าบาติก จากเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา		ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1.ด้านสถานที่ /ระยะเวลา/อุปกรณ์						
1.1	สถานที่ในการจัดอบรมมีความเหมาะสม					
1.2	ระยะเวลาในการจัดอบรมมีความเหมาะสม					
1.3	อุปกรณ์ในการทำมีความพร้อมและเพียงพอต่อผู้เข้าอบรม					
2.ด้านวิทยากร						
2.1	วิทยากรมีเพียงพอกับผู้เข้าร่วมอบรม					
2.2	วิทยากรมีความสามารถตรงกับการอบรม					
2.3	วิทยากรสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ตรงประเด็น					
2.4	วิทยากรมีความเป็นกันเองสามารถซักถามได้					
2.5	ความพึงพอใจภาพรวมต่อวิทยากร					

การสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติก จากเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา		ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
3.ด้านความรู้ในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้า (ก่อนการอบรม)						
3.1	ก่อน การอบรมท่านรู้จักลวดลายของผ้าบาติก					
3.2	ก่อน การอบรมท่านมีความรู้ในการทำลวดลายผ้าบาติก					
3.3	ก่อน การอบรมท่านรู้เทคนิคและวิธีการทำลวดลายผ้าบาติก					
3.4	ก่อน การอบรมท่านสามารถสร้างสรรค์ลวดลายจากผ้าบาติกได้					
3.5	ก่อน การอบรมท่านสามารถสร้างรายได้จากการทำผ้าบาติก					
4.ด้านความรู้ในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้า (หลังการอบรม)						
4.1	หลัง การอบรมท่านรู้จักลวดลายของผ้าบาติก					
4.2	หลัง การอบรมท่านมีความรู้ในการทำลวดลายผ้าบาติก					
4.3	หลัง การอบรมท่านรู้เทคนิคและวิธีการทำลวดลายผ้าบาติก					
4.4	หลัง การอบรมท่านสามารถสร้างสรรค์ลายผ้าบาติกได้ด้วยตนเอง					
4.5	หลัง การอบรมท่านสามารถสร้างรายได้จากการทำลวดลายผ้าบาติก					
4.6	ความรู้ที่อบรมตรงกับความต้องการของท่าน					
4.7	ความรู้เรื่องลวดลายสอดคล้องกับสถานที่ท่องเที่ยว					
4.8	ความรู้เรื่องลวดลายสามารถบ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ของเมืองเก่า					
4.9	ลวดลายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์เมืองเก่ามีความเหมาะสม					
4.10	ลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์เมืองเก่าอยากต่อการทำลายผ้าบาติก					
4.11	ความรู้ที่ได้จากการอบรมสามารถทำให้ท่านทำลวดลายผ้าได้					
4.12	ท่านพึงพอใจในผลงานการทำลวดลายผ้าบาติกจากฝีมือตนเอง					
4.13	ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง					
4.14	หากมีโอกาสท่านอยากให้มีการอบรมเพิ่มศักยภาพอีก					
4.15	ความพึงพอใจในภาพรวมของการจัดอบรม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณสำหรับการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถาม กิจกรรมที่ 2

โครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนภายใต้โครงการวิจัย

เรื่อง การสร้างสรรค์ลวดลายและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสู่ชุมชนผ่านวิถีเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

คำชี้แจง : โปรดตอบคำถามทุกข้อโดยให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง () ที่ตรงกับความเห็นของท่าน
แบบสอบถามมีทั้งหมด2.... ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลการถ่ายทอดการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสำหรับนักท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง () ที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. อายุ () น้อยกว่า 20 ปี () 21-30 ปี () 31-40 ปี () 41-50ปี () 51-60ปี () 61ขึ้นไป
3. การศึกษา () ต่ำกว่าปริญญาตรี () ปริญญาตรี () ปริญญาโท () ปริญญาเอก () อื่นๆ.....
4. อาชีพ () แม่บ้าน / พ่อบ้าน () นักศึกษา () ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว
() ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ () พนักงาน / ลูกจ้างบริษัท () อื่นๆ.....
5. รายได้ต่อเดือน () น้อยกว่า 10,000 บาท () 10,001-20,000 บาท
() 20,001-30,000 บาท () 30,001 - 40,000 บาท () 40,001 บาท ขึ้นไป
6. มีประสบการณ์ด้านผ้าหรือการตัดเย็บหรือการออกแบบลายผ้า
() ต่ำกว่า 5 ปี () 5-10 ปี () 10-20 ปี () 20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลการถ่ายทอดการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสำหรับนักท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา

ระดับความคิดเห็น 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1= น้อยที่สุด

ถ่ายทอดการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก สำหรับนักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา		ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1.ด้านสถานที่ /ระยะเวลา/อุปกรณ์						
1.1	สถานที่ในการจัดอบรมมีความเหมาะสม					
1.2	ระยะเวลาในการจัดอบรมมีความเหมาะสม					
1.3	อุปกรณ์ในการทำมีความพร้อมและเพียงพอต่อผู้เข้าอบรม					
2.ด้านวิทยากร						
2.1	วิทยากรมีเพียงพอกับผู้เข้าร่วมอบรม					
2.2	วิทยากรมีความสามารถตรงกับการอบรม					
2.3	วิทยากรสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ตรงประเด็น					
2.4	วิทยากรมีความเป็นกันเองสามารถซักถามได้					
2.5	ความพึงพอใจภาพรวมต่อวิทยากร					

ถ่ายทอดการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก สำหรับนักท่องเที่ยวในเมืองเก่าจังหวัดสงขลา		ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
3.ด้านความรู้ในการทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (ก่อนการอบรม)						
3.1	<u>ก่อน</u> การอบรมท่านรู้ผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก					
3.2	<u>ก่อน</u> การอบรมท่านมีความรู้เรื่องการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก					
3.3	<u>ก่อน</u> การอบรมท่านรู้เทคนิคและวิธีการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก					
3.4	<u>ก่อน</u> การอบรมท่านสามารถทำต้นแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกได้					
3.5	<u>ก่อน</u> การอบรมท่านสามารถสร้างรายได้จากการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก					
4.ด้านความรู้ในการทำต้นแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (หลังการอบรม)						
4.1	<u>หลัง</u> การอบรมท่านรู้จักผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก					
4.2	<u>หลัง</u> การอบรมท่านมีความรู้ในเรื่องผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก					
4.3	<u>หลัง</u> การอบรมท่านรู้เทคนิคและวิธีการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก					
4.4	<u>หลัง</u> การอบรมท่านสามารถทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ได้ด้วยตนเอง					
4.5	<u>หลัง</u> การอบรมท่านสามารถสร้างรายได้จากการทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก					
4.6	ความรู้ที่อบรมตรงกับความต้องการของท่าน					
4.7	ความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับสถานที่ท่องเที่ยว					
4.8	ความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์สามารถสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว					
4.9	แบบผลิตภัณฑ์ที่อบรมสามารถพัฒนาต่อยอดในการทำชิ้นงานผ้าบาติก					
4.10	ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกมีความทันสมัยตรงกับความต้องการนักท่องเที่ยว					
4.11	ความรู้ที่อบรมสามารถทำให้ท่านทำผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกได้					
4.12	ท่านพึงพอใจในผลงานผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกจากฝีมือตนเอง					
4.13	ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมท่านสามารถนำไปใช้ได้จริง					
4.14	หากมีโอกาสท่านอยากให้มีการอบรมเพิ่มศักยภาพอีก					
4.15	ความพึงพอใจในภาพรวมของการจัดอบรม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณสำหรับการตอบแบบสอบถาม

